

KIRJOITAN HAAVANI KOETTAVAKSI:
HAAVOITTUVUUDEN VÄÄJÄÄMÄTTÖMYYS ORGANISAATIOISSA

Pro gradu -tutkielma

Heini Kuusisto

Johtaminen

Lapin Yliopisto

2022

Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: Kirjoitan haavani koettavaksi: Haavoittuvuuden vääjäämättömyys organisaatioissa

Tekijä: Heini Kuusisto

Koulutusohjelma/oppiaine: Johtaminen

Työn laji: Pro gradu -työ X Sivulaudaturtyö __ Lisensiaatintyö __

Sivumäärä: 102

Vuosi: 2022

Tiivistelmä:

Osallistun tutkimuksellani feministiseen ja kriittiseen haavoittuvuuden etiikan tutkimuskeskusteluun, joka on osa organisaatioetiikan tutkimusperinnettä. Haavoittuvuuden etiikka on uusi tutkimuskeskustelu, joka ymmärtää haavoittuvuuden monimerkityksellisenä ja sosio-kulttuurisesti rakentuneena. Empiiristä tutkimusta haavoittuvuuden etiikan aihepiiristä on vain vähän ja rikastan tutkimuskeskustelua haavoittuvuuden kokemuksillani liike-elämän organisaatioista vuosilta 2014-2019. Liityn tutkielmallani niiden kriittisten tutkijoiden joukkoon, jotka haastavat normatiivisen käsityksen haavoittuvuudesta negatiivisten merkitysten kautta rakentuneena. Tulkitseen elettyjä haavoittuvuuden kokemuksiani sukupuolittuneiden rakenteiden, kokemuksellisen ja performatiivisen kehollisuuden sekä vastustamisen käsitteiden kautta.

Tutkimuksen metodologinen lähestymistapa on retrospektiivinen, eli muisteluun perustuva evokatiivinen autoetnografia, jonka avulla tuon (työ)elämän haavat lukijan koettavaksi samaistuttavalla ja tunteita herättävällä tavalla. Autoetnografisessa tutkimuksessa aineisto syntyy tutkijasta itsestä: olen samanaikaisesti sekä tutkija, että tutkittava. Aineisto, eli kokemukseni on koostettu tiheiksi tarinallisiksi vinjeteiksi, jotka toimivat kokemusten analyysinä.

Kirjoitan tutkimukseni haavoittuvasta positiosta käsin paljastaen avoimesti epäröinnin hetkeni ja prosessin kivuliaatkin vaiheet, joita ei perinteisesti sisällytetä tutkielmiin. Haavoittuvan kirjoittamisen tavalla käsittelen haavoittuvuutta monitahoisesti ja läpileikkaavasti aina aineistosta tutkielman muihin lukuihin. Teen valinnoillani haavoittuvuuden näkyväksi akateemisessa maailmassa ja haastan siten ahtaat akateemiset tutkielman teon normit. Valitsemani teoria ja menetelmät tukevat toisiaan ja tekevät näkyväksi akateemisuuden, elämän ja työelämän nivoutuneisuuden.

Tutkielmani merkittävin tulos on rikas ja elävä kuvaus arvoriitidoista, jotka tekevät haavoittuvuuden vääjäämättömyyden näkyväksi organisaatioissa. Sukupuolittuneista rakenteista kumpuavasta haavoittumattomuuden ihanteesta huolimatta haavoittuvuus nivoutuu vääjäämättä haavoittuvien kehojen kautta organisaatioihin. Tutkielmani tulokset lisäävät ymmärrystä haavoittuvuudesta monimerkityksellisenä ja haastavat organisaatioita purkamaan vallitsevaa haavoittumattomuuden ideaalia, joka voi auttaa kohti aidompia kohtaamisia, moninaisuuden huomiointia ja eettisempää toimintaa organisaatioissa.

Avainsanat: Haavoittuvuus, evokatiivinen autoetnografia, haavoittuva kirjoittaminen

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	HAAVOITTUVUUDEN MÄÄRITTELY JA TUTKIMUSKESKUSTELU	10
2.1	Aiempi tutkimuskeskustelu haavoittuvuudesta	10
2.2	Normatiivisuuden painolasti	11
2.3	Kehollinen käänne	14
2.4	Haavoittuvuuden etiikka	15
2.5	Haavoittuvuus tekemisenä	18
3	HAAVOITTUVUUDEN TÄSMENNETYT TEORIAKÄSITTEET	20
3.1	Sukupuolittuneet rakenteet	20
3.2	Kehollisuus koettuna ja performatiivisena	22
3.3	Haavoittuvuus vastustamisena	24
4	MENETELMÄNÄ EVOKATIIVINEN AUTOETNOGRAFIA	26
4.1	Autoetnografian suunnat	26
4.1.1	Evokatiivinen autoetnografia	27
4.1.2	Evokatiivisen autoetnografian kirjoittaminen	30
4.1.3	Miksi valitsin menetelmäksi evokatiivisen autoetnografian?	32
4.2	Autoetnografian luotettavuudesta	34
4.2.1	Muistojen luotettavuus	35
4.2.2	Samaistuttavuus	36
4.2.3	Subjektiiivisuus ja itsereflektio	37
4.3	Eettisiä kysymyksiä autoetnografiasta	39
5	HAAVOITTUVA KIRJOITTAMINEN	42
5.1	Haavoittuvasta positiosta kirjoittaminen	42
5.1.1	Erilainen kirjoittamisen tapa luo erilaisia merkityksiä ihmisyydestä	44
5.1.2	Haavoittuva kirjoittaminen akateemisten normien vastustamisena	46
5.2	Kehollinen kirjoittaminen	48
5.2.1	Muistot ajassa	49
5.2.2	Fyysis-materiaalinen kirjoittaminen	51
5.3	Vinjettien synty	53
6	AINEISTO	57
6.1	Kuoleman kauppias	57
6.2	Kaikki eivät pelaa	61
6.3	Palautekeskustelu	62
6.4	Sairaus	68
7	TULOKSET JA TULKINNAT	73

7.1	Haavoittuvuus on vääjäämätöntä	73
7.2	Haavoittuvuus piilossa haavoittumattomuuden illuusion alla	75
7.3	Haavoittumattomuuden ihanteen vastustaminen	79
7.4	Itkeminen manifestoi haavoittuvuuden	81
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	84
8.1	Teoreettinen kontribuutio haavoittuvuuden etiikan tutkimukseen	85
8.2	Menetelmällinen kontribuutio	87
8.3	Liikkeenjohdolliset merkitykset HR-käytäntöihin	90
8.4	Lopuksi: Onko uskaltamista ilman haavoittuvuutta?	95
LÄHTEET	97	

1 JOHDANTO

Keskiluokkaisen, melko perinteisen perheen kasvattina ja suomalaisen koulutusjärjestelmään hyvin sopeutuneena olen omaksunut ajatuksen siitä, että länsimaisen yhteiskunnan, akateemisen maailman ja työelämän kontekstissa hallinta ja haavoittumattomuus näyttävät menestykseltä. Oli kyse sitten työuran rakentamisesta tai tunneilmaisusta, on tämän haavoittumattomuuden esittäminen sosiaalisesti turvallisin vaihtoehto. Minun silmissäni tämän gradututkielman lähtökohta, haavoittuvuuden tarkastelu tuntuu riskinotolta, joka voi johtaa uskottavuuden menettämiseen. Vatsanpohjassa heräävä kuvotuksen tunne saa minut joka kerta tekstiä lukiessani kyseenalaistamaan, olenko tekemässä virheen ja tämän tutkielman julkaisemalla heittämässä hukkaan uskottavuuteni asiantuntijana. Tämä sama tunne on kuitenkin tutkimukseni lähtökohta ja tekee näkyväksi sen, minkä takia tämän kaltaiselle empiiriselle esimerkille haavoittuvuuden kokemuksesta on paikka tutkimuskeskustelussa. Syrjään sysättäville haavoittuvuuden kokemuksille annettavat merkitykset ovat tärkeitä yksilön ja yhteisöjen eettisen toiminnan kannalta. Eletylle haavoittuvuuden kokemukseksi on pitkään ollut olemassa vain sellaisia sanoja, jotka eivät kuvaa koettua.

Tässä tutkielmassa sukellan syvälle omiin haavoittuvuuden kokemuksiini evokatiivisen autoetnografian keinoin. Koen kokemuksen uudelleen, tarkastelen niitä uteliaan lempeästi ja välillä häpeillen, yhdistelen ja rakennan tarinoiksi, jotka lukija voi kokea kanssani ja joista löytää yhtäläisyyksiä omaan elämäänsä. Inspiroituneena Judith Butlerin (2014) ja Erinn Gilsonin (2014) teoksista otan osaa haavoittuvuuden etiikan (*engl. ethics of vulnerability*) tutkimuskeskusteluun. Rikastan empiirisellä esimerkilläni tätä tuoretta tutkimuskeskustelua, joka juontaa juurensa Pullenin ja Rhodesin (2013) teorisoimaan keholliseen etiikkaan (*engl. corporeal ethics*), joka on osa organisaatioetiikan tutkimuskenttää. Haavoittuvuuden kokemusten lähteenä ovat toimineet omat arvoriiriidan hetkeni liike-elämässä ja akateemisessa ympäristössä. Kokemukset siitä, etteivät omat ja työpaikan arvot kohtaa sekä se häilyvä pelko, että jos paljastan omia kokemuksiani, en tule hyväksytyksi itsenäni ja asiantuntijana.

Tarkastelen haavoittuvuuden kokemuksiani tutkielmassa haavoittuvuuden etiikan viitekehyksen avulla. Tutkielmani viitekehyksessä kehollisuus on keskeistä haavoittuvuuden kokemusten tulkinnassa. Tutkielmani taustaoletuksena on, että ihminen on kehollaan olemassa ja vuorovaikutuksessa tässä maailmassa haavoittuvana. Haavoittuvuus merkityksellistyy tutkielmassani siis ontologisena, kaikille ihmisille yhteisenä ja saa erilaisia merkityksiä riippuen sosio-kulttuurisesta kontekstista. Tutkielmani kehollisuus rakentuu yhtäältä Butlerin (2011) tarkoittamaan kulttuuriin ja valtaan kietoutuneeseen performatiivisuuden, että fenomenologi Merleau-Pontyn (2013) kokemuksellisuuden varaan. Tähän ajatteluun nojaten tulkitsen kokemuksiani liike-elämän sosio-kulttuurisessa kontekstissa ikään kuin kehoni perspektiivistä ollen samaan aikaan osa tarkastelemaani maailmaa. Viitekehykseni muita keskeisiä käsitteitä ovat haavoittumattomuuden ihannetta rakentavat ja ylläpitävät sukupuolittuneet rakenteet ja haavoittuvuus vastustamisena. Teen tulkintoja kokemuksistani kiinnittyen näihin teoriakäsitteisiin ja myös haastan perinteisiä negatiivisesti latautuneita käsityksiä haavoittuvuudesta heikkona tai passiivisena. Vaikka tutkielmani tavoite on haastaa, ei tarkoitukseni ole tehdä sitä luomalla uusia lokeroita, jotka sitovat haavoittuvuuden universaalisti tiettyihin merkityksiin.

Tutkimuksen aikajänne ulottuu aina vuodesta 2018 vuoteen 2022. Se on pitkä aika pro gradu -tutkielmalle ja ihanteellisessa maailmassa tilanne olisi ollut toinen. Maailma kuitenkin on kaukana ideaalista. Prosessin aikana maailma on muuttunut tavalla, jota kukaan ei osannut ennakoita. Maailmanlaajuinen koronapandemia toi inhimillisen haavoittuvuuden raajalla ja fyysisellä tavalla jokaisen työyhteisön ja yksilön arkeen. Moni tutkielmani osa sijoittuu aikaan ennen pandemian alkua ja olen pohtinut käyttämieni esimerkkien ajankohtaisuutta tässä uudessa pandemia-ajan ja monelle asiantuntijaorganisaatiolle tutuksi tulleessa hybridityön kontekstissa. Olen pohtinut ovatko empiiriset esimerkkini enää relevantteja tässä niin kutsutussa uudessa ajassa? Huomaan kuitenkin sortuvani tässä ajatteluun siitä, kuinka ennen vuotta 2019 oli “*ennen*” ja pandemian alkamisen jälkeen “*nyt*” ja ikään kuin kokemusten ajallinen sijoittuminen määrittäisi kuinka arvokkaita ne ovat haavoittuvuuden kokemuksen kannalta. Tulen kuitenkin tässä tutkielmassa osana menetelmälukuani käsittelemään muistojen merkitystä kokemuksellisuudessa ja tarkastelen tuloksissani myös tämän ajallisen eron merkityksettömyyttä muistojen käyttökelpoisuuden kannalta.

Tarkastelen tutkimuksessa kokemuksiani feministisestä ja kriittisestä näkökulmasta, jossa on tärkeää niiden äänten ja kokemusten esille tuominen, jotka usein jäävät piiloon tutkimuskeskustelussa. Vaikka perinteisesti ajateltuna haavoittuvassa asemassa olevien

ihmisten äänen kuulluksi tuleminen on feministisessä tutkimuksessa keskeistä, voi diskurssi haavoittuvuuden dikotomisuudesta vahvistua tahattomasti, jos tutkimuskohteeksi valitaan näitä merkityksiä vahvistavan ryhmän kokemukset. En halua viedä tilaa niiltä, joiden ääni jää akateemisessa keskustelussa varjoon, mutta uskon voivani tuoda empiirisellä esimerkilläni monipuolisuutta keskusteluun ja haastaa ajattelua, joka typistää haavoittuvuuden merkityksellisyyden ihmisen asemaan tai elämäntilanteeseen liittyväksi kielteiseksi ominaisuudeksi. Tuon tunnistamaani tutkimusaukkoon kokemukseni koettavaksi siinä kontekstissa, jossa haavoittumattomuuden illuusiota pidetään vahvimmin yllä, eli liike-elämän kontekstissa.

Arkipäivän kokemukset ja oletukset rakentavat ja uusintavat niitä normeja, jotka asettavat ihmiset eriarvoiseen asemaan. Jos arkipäivän haavoittuvuuden kokemukset jäävät pimentoon ja organisaatiokulttuurissa ei ole tilaa haavoittuvuudelle, miten ne ihmiset, jotka eivät haavoittuvuuttaan pysty naamioimaan voivat saada toimijuudelleen tilaa?

Kehollisuus ja eletty kokemus ovat keskeisessä roolissa tutkielmassani tarkastellessani arvoriistiriitojen näkyväksi tuomaa haavoittuvuutta. Olen halunnut tutkia voimakkaita arvoriistiriidan hetkiä ja niiden herättämiä tunteita, koska ne ovat paljastaneet haavoittuvuuden tavalla, jota on ollut elämässäni jopa mahdoton ohittaa. Kokemukset ovat muokanneet minua, mutta ne ovat usein jääneet vaille sanoja, koska ne eivät ole aivan sopineet yhteiskunnan ihanteiden luomaan kuvaan loputtoman pystyvistä ja haavoittumattomasta ihmisestä. Tämä sopimattomuus on leimannut etsintöjäni, kun olen pyrkinyt “löytämään sopivan graduaiheen”, kuten sanotaan. Tässä tutkielmassa kielellistän ja tuon koettavaksi haavoja, joiden uskon olevan monelle samaistuttavia länsimaisessa markkinalähtöisessä yhteiskunnassa.

“Mitä sinä haluat kokemuksillasi sanoa?”

Ohjaajani esittämä kysymys vaivaa minua. Olen prosessin alusta saakka halunnut muotoilla itselleni perinteisen tutkimuskysymyksen, johon on selkeä vastaus. Miten olisi vaikka: “mitä merkityksiä haavoittuvuus saa organisaatioissa?”. Haaveilen jo, kuinka luon vastauksesta luettelon, jonka voin julkaista vaikka LinkedInissä. Nivoa monimerkityksellisyyden helposti ja kivuttomasti omaksuttavaan kolmen kohokohdan pakettiin, joka herättää sopivalla tavalla

keskustelua, muttei häiritse liikaa ketään. Jään itselleni kiinni ajatuksesta ja vaivaannun. Millaista on feministisestä näkökulmasta tehty tutkimus, jonka päätavoitteena on paketoida vastaus tehokkuuden ja hallinnan mukaiseen muotoon? Tuskastun ja pyyhin hakusanan “tutkimuskysymys” Googlestä. Tässä tutkielmassa ei tarkastella aihetta perinteisesti asetellun tutkimuskysymyksen kautta. Tutkimuskysymykseen liittyy kronologisesti etenevä prosessi, jossa ensin on olemassa jonkinlainen hypoteesi tai kysymys, johon etsitään vastausta. Tämän tutkielman prosessi ei ole edennyt kronologisesti, vaan pysähdellen ja poukkoillen, tapaillen vanhoja muistoja ja palaten taas nykyhetkeen. Tutkielmassa tulevat näkyväksi elettyt kokemukset, jossa vastaukset ja kysymykset ovat liikkuneet limittäin muotoutuen aina uudestaan. Tutkielman tavoitteena on luoda yhteys lukijaan ja tuoda koettavaksi haavoja, jotka usein jäävät piiloon liike-elämän kontekstissa.

Tutkimusmenetelmäksi valitsemani Carolyn Ellisin ja Arthur Bochnerin (2016b) inspiroima evokatiivinen autoetnografia auttaa pureutumaan syvälle kokemukseen, sen lihallisuuteen ja sotkuisuuteen. Tutkielmani on muotoutunut usean vuoden aikana, alkaen aineistona toimivista kokemuksista saaden uusia värejä tutkielman aikana koetusta pandemia-ajasta, yt-neuvotteluista aina uuden työpaikan saamiseen. Elettyjen haavoittuvuuden kokemusten tulkinta on saanut uusia merkityksiä ja sävyjä ajan kuluessa, mikä antaa mahdollisuuden elettyjen kokemusten syvempään tulkintaan. Evokatiivisessa autoetnografiassa tärkeää on samaistuttavuus. Kirjoitetun tulee tuntua todelta ja kiinnittyä siihen sosio-kulttuuriseen kontekstiin, jossa kokemukset on eletty. Vaikka tuon kokemukseni koettavaksi samaistuttavan tekstin avulla, ei tarkoitukseni ole irtaantua tieteellisistä termeistä, koska ne kiinnittävät kokemukseni siihen akateemisen tutkimuksen kenttään, josta olen inspiraatiota ja viitekehystä kokemuksieni tulkinnalle ammentanut.

Olen valinnut perinteisestä akateemisesta tutkijan objektiivisuuden korostamisesta poikkeavan tavan tehdä tutkimusta ja kirjoittaa haavoittuvasta positiosta käsin. Haavoittuvasta positiosta kirjoittamalla tuon näkyväksi myös ne graduprosessin vaiheet, jotka muutoin siivotaan kansioiden syövereihin pois lopullisesta versiosta. Haluan haastaa sitä, kuinka normatiiviset käsitykset ja sukupuolittuneet normistot ohjaavat myös tutkimuksen tekoa. Graduprosessi on kaikkea muuta kuin kivuton, eikä aina etene suunnitelmien mukaan. Minä olen halunnut haastaa itseni käsittelemään aihetta haavoittuvasta positiosta, koska tuntuisi etäännyttävältä puhua haavoittuvuudesta, henkilökohtaisuudesta ja vaikeista kokemuksista laittamatta itseäni likoon. Haavoittuvalla kirjoittamisen tavalla päästän osittain myös irti siitä hallinnan illuusiosta, joka kiinteästi

graduprosessiin liittyy. Kirjoittamalla kokemuksistani ja ajatuksistani avaten syvimpiä tuntojani asetan kriittisen tarkastelun alle paitsi tuotokseni, myös osan itsestäni. Kun välissä ei ole hallinnan illuusion tuomaa turvaa, tuntuu arviointi henkilökohtaisemmalta. Julkaisemalla tutkielman menetän lopulta hallinnan siihen, miten kokemukseni tulkitaan. Annan vallan tulkinnasta lukijalle. Toivon tämän haavoittuvan ja elävän kirjoittamisen tavan rohkaisevan myös muita opiskelijoita haastamaan itsensä ja uskaltautumaan akateemisia normeja haastavaan ilmaisuun.

Erilainen kirjoittamisen tapa haastaa markkinalähtöistä tehokkuusajattelua. Aika ei tässä gradussa kulje kronologisesti vaan kokemukset ovat ripauksia eri vuosilta, kuten tekstitkin. Kuten tutkimusprosessi, myös graduni kuljettaa lukijan kirjoitushetken tunnelmista menneisyyden tapahtumiin, jotka ovat muistelu- ja kirjoitusvaiheessakin vielä muuttaneet muotoaan. Lukijan tulkinta tuo kokemuksiin ja tulkintoihin oman kerroksensa. Evokatiivisessa autoetnografiassa aineiston ollessa osa minua, ei ole tarkoituksenmukaista määrittää valintojen kronologista järjestystä. Tutkimusmenetelmä mahdollistaa sen, että aineisto vaikuttaa valittuihin termeihin ja tehtyjä tutkimuksellisia valintoja voidaan tarkastella uudestaan prosessin aikana. Monikin asia, jonka olin kuvitellut olevan selvä tutkimuksen alussa, ei ole enää mukana tutkimuksen loppuvaiheessa. Vaikka haluan valitsemallani menetelmillä haastaa käsitystä siitä, miten tutkielma voidaan kirjoittaa, olen selvyuden vuoksi rakentanut tämän tutkielman kronologiseen muotoon luottavuuden vuoksi.

Johtopäätökset nivovat yhteen tämän tutkielman ja prosessin, joka pituudessaan ja raakuudessaan maailman myllertäessä on yllättänyt minutkin. En ole suinkaan pystynyt tekemään graduani ohjesääntöjen mukaisessa ajassa ja se häpeä saa vatsanpohjani aika ajoin kouristamaan. Samaan aikaan prosessin pituus antaa johtopäätöksiin sellaista syvyyttä ja uusia avauksia, josta toivon muiden opiskelijoiden hyötyvän valitessaan omia graduaiheitaan ja tutkimusmenetelmiään. Haastan tutkielmallani vallalla olevan akateemisen käsityksen gradun kirjoitustavasta, joka jättää huomioimatta gradun tekijän itsereflektion ja prosessin tuskaisemmat vaiheet, jotka ovat oppimisen ja tutkimustulosten kannalta olennaisia.

2 HAAVOITTUVUUDEN MÄÄRITTELY JA TUTKIMUSKESKUSTELU

Omat arvostiriidan kokemukseni, joita tässä tutkimuksessa käsittelen ovat johtaneet minut alunperin opinnoissani organisaatioetiikan ja sitä myötä myös haavoittuvuuden käsitteen äärelle. Osallistun tutkimuksessani nousevaan haavoittuvuuden etiikan keskusteluun uteliaana ja epävarmana, mutta innoissani mahdollisuuksista, joita uusi näkökulma haavoittuvuuteen avaa. Tässä luvussa kokoon yhteen aiempaa tutkimuskeskustelua luoden kontekstin sille, miksi jatkuvasti kehittyvä ja laajentuva keskustelu haavoittuvuuden monimerkityksellisyydestä on niin tärkeää. Lisäksi pureudun haavoittuvuuden etiikan monimerkitykselliseen haavoittuvuuden käsitteeseen.

2.1 Aiempi tutkimuskeskustelu haavoittuvuudesta

Haavoittuvuus on teema, jota en ole juuri opinnoissa, saati työurallani sivuttu. Se on ollut läsnä kokemuksissani ikään kuin vaiennettuna, vailla nimeä. Haavoittuvuus on myös jäänyt organisaatioetiikassa ja johtamistutkimuksessa ikään kuin kuolleeseen kulmaan, johon haavoittuvuuden etiikan tutkimuskeskustelu on vasta hiljattain tuonut uudenlaista ymmärrystä haavoittuvuudesta avoimuuden muotona (Gilson 2014, 127). Vaikka haavoittuvuus on organisaatiotutkimuksessa vain vähän käsitelty aihe, on se yleinen tutkimusteema erilaisissa hoitotyön, terveyden ja hyvinvoinnin sekä politiikan keskusteluissa, joissa haavoittuvaisiksi määriteltyihin ryhmiin kuuluvien moninaisten ihmisten auttaminen ja kohtaaminen on keskeistä. Teoreettisessa keskustelussa problematiikka liittyy usein oikeudenmukaisiin käytäntöihin ja moraalisiin kysymyksiin. Tutkimusaiheet liittyvät esimerkiksi vanhuuteen (Heimonen 2010; Haapakorpi & Haapola, 2008; Sarvimäki, Stenbock-Hult & Heimonen 2010), koulun tai työn ulkopuolelle jääneisiin nuoriin (Brunila ym. 2019, 113), huumeaddikteihin (Lorvick, Comfort, Quinn, Krebs & Krall 2015; Pearce ym. 2015; Ludwick, Murphy & Sales 2015) tai seksuaalivähemmistöihin (Shenkman, Shrira, Ifrah & Shmotkin 2018). Näiden haavoittuvimmassa asemassa olevien yksilöiden tai ryhmien määrittely perinteisen käsityksen mukaan olevan jonkin hyväksikäytön, väkivallan tai vastaavan uhan alla ja tarvitsevan yhteiskunnan tukea ja turvaa

haavoittuvuutensa vuoksi (Gilson 2014, 127; Bottner 2019, 42; Butler 2014, 111). Myös useat feministisen tutkimussuunnan tutkijat ovat tarttuneet haavoittuvuuden aihepiiriin näiden perinteisesti haavoittuvaksi määriteltyjen ryhmien äänen ja toimijuuden esiin tuomisen kautta, mutta normatiivisuuden painolasti on niin voimakas, että tämä voi aiheuttaa haavoittuvuuteen liittyvien negatiivisten mielikuvien vahvistumista.

Työyhteisöihin liittyvät tutkimukset haavoittuvuudesta käsittelevät asiaa pääasiassa moninaisuuden johtamisen näkökulmasta demografisiin tekijöihin, kuten ihonväristä johtuvaan syrjintään keskittyen. Muun muassa Roscigno, Williams ja Byron (2012) ovat tutkineet afrikan amerikkalaisen keskiluokan haavoittuvuutta rasismille, näkökulmana se, että valkoisella väestöllä tätä haavoittuvuutta syrjinnälle ei ole. Haavoittuvuus merkityksellistyy tällöin dikotomisesti haavoittumattomuuden illuusion kautta. Suomenkielisestä artikkelitietokannasta erilaisin haavoittuvuus -sanan muunnoksien etsittäville hauilla ei juuri löydy teoksia organisaatio- tai johtamiskontekstissa. Harvat suomenkieliset teokset ovat ei-akateemisia julkaisuja, joissa haavoittuvuus yhdistetään hallitsemattomaan tunteellisuuteen, mielensä pahoittamiseen ja ”ammattillisesta roolista pois luiskahtamiseen”, joka aiheuttaa pääasiassa negatiivisia seurauksia työyhteisössä. (Järvinen 2013: 2018.) Haavoittuvuus näyttäytyy yksilön ongelmana yhteisössä, jossa erilaiselle ammattilaisena olemisen tavalle ei ole tilaa. Kulttuurin ja yhteisön merkitys jää käsittelemättä, kun haavoittuvuus typistyy yksilöön liittyväksi ominaisuudeksi. Ei-akateemisten julkaisujen painoarvo ei tutkimuksellisesti ole merkityksellinen, mutta Järvisen (2018) julkaisun kieli vahvistaa sitä kuinka negatiivisia merkityksiä haavoittuvuuteen liitetään ja kuinka vähän käsitellystä aiheesta on kyse.

2.2 Normatiivisuuden painolasti

Tämän tutkielman tavoitteena on luoda uusia merkityksiä haavoittuvuudelle ja haastaa sukupuolittuneista rakenteista muotoutunutta normatiivista käsitystä haavoittuvuudesta. Siksi on tärkeää myös tässä tutkielmassa hieman taustoittaa normatiivisuuden vaikutuksesta haavoittuvuudesta käytävään tutkimuskeskusteluun. Normatiivisen etiikan problematisointi on oleellista tämän tutkielman sanoman kannalta, vaikka tarkoitukseni onkin antaa tilaa uusille merkityksille ja nykytilaa haastaville pohdinnoille.

Jokaisessa organisaatiossa, jossa olen työskennellyt, on ollut erilaisia henkilöstöohjesääntöjä tai eettisen toiminnan oppaita, jotka antavat ohjeita ja toimintamalleja sopivalla tavalla toimimiseen. Vaikka on hyvä, että organisaatiossa on sanoitettu sitä, että esimerkiksi häirintä ei ole sopivaa, eivät säännöt ja sopimukset tavoita sitä arvojen, ihanteiden ja kehojen muovaamaa todellisuutta, mikä muodostuu ihmisten välisissä kohtaamisissa arjessa. Se, miltä haavoittuvuuden kokemus tuntuu, on kuin eri maailma, joka organisaatioiden henkilöstökäsikirjoissa muodostuu. Siitä huolimatta organisaatioetiikan tutkimus on pitkään lähestynyt asiaa normatiivisen katsantokannan ympärillä, jossa ajatellaan, että organisaatio ja esihenkilöt pystyvät ikään kuin ylhäältä sääntöjen avulla ohjaamaan eettistä käyttäytymistä (Pullen & Rhodes 2013, 3). Arjen kokemuksissa eletty haavoittuvuus on johtamistutkimuksessa jäänyt ikään kuin kuolleeseen kulmaan, jossa Gilsonin (2014, 127) sanoin siihen liitettävät lukuisat negatiiviset mielikuvat rajoittavat ymmärrystä inhimillisestä ja eettisestä toiminnasta organisaatiossa.

Haavoittuvuus on pitkään mielletty normatiivisen käsityksen passiivisena, heikkona ja kykenemättömänä, ikään kuin negatiivisten mielikuvien kautta rakentuneena. (Gilson 2014, 127). Siinä missä haavoittumattomuuteen liittyy syvään juurtuneita merkityksiä toimijuudesta, aktiivisuudesta, vahvuudesta, ymmärretään haavoittuvuus vastakohtaisesti passiivisena ja heikkona, negatiivisena. Vallalla oleva käsitys haavoittuvuudesta rakentuu ikään kuin haavoittumattomuuden illusion kautta. (Gilson 2014, 127). Shildrickin (2002, 1) mukaan länsimaisessa kontekstissa haavoittuvuus näyttäytyy yksilön kykenemättömyytenä pitää kiinni omista rajoistaan ja avaa itsensä sen myötä vahingonteolle. Siinä missä haavoittumattomuuteen liittyy syvään juurtuneita merkityksiä toimijuudesta, hallinnasta, vahvuudesta, näyttäytyy haavoittuvuus vastakohtaisesti passiivisena, heikkona ja negatiivisena.

Normatiivisuuden vaikutus mielikuvaani haavoittuvuudesta on ollut niin vahva, että yhdysvaltalaiselle ystävälleni ääntämystäni nolostellen vulnerable-sanaa tavatessani jouduin kuvailemaan sanaa ilmaisulla ”*muuta heikommassa asemassa oleva*” ja ”*kykenemätön tekemään jotain muuta kuin toiset, jonkin häntä rajoittavan asian takia*”. Päädyin näihin kuvauksiin, koska miellelyhtymä on niin yleinen ja ystäväni toki arvasi sanan Alias-peli-imitaationi avulla.

Käyttämäni synonyymit kuvailevat sävyiltään sitä, miten haavoittuvuus on perinteisesti määritelty myös organisaatio- ja johtamistutkimuksessa. Tämä perinteinen dikotominen ymmärrys haavoittuvuudesta tarkoittaa sitä, että haavoittuvuuden ajatellaan olevan jotakin jota toisella yksilöllä on ja toisella ei. Lukiessani aiheesta kiinnitin huomion siihen, kuinka Judith Butler (2014, 109) nostaa esiin sen, että sanoessamme joidenkin ihmisten olevan toisia haavoittuvaisempia, viittaammekin itseasiassa voimasuhteeseen ja sosio-poliittiseen kontekstiin, jossa ihminen elää. Tästä sosiaalisesta tulkinnasta tulee helposti normi, jonka mukaan tiettyyn sosiologiseen kontekstiin kuuluva tulee määritellyksi haavoittuvuutensa kautta. Sen sijaan, että haavoittuva kategorisoitaisiin jonkin puutteen kautta, tulee haavoittuvuus ymmärtää muiden ihmisten ja eletyn kulttuurin kautta rakentuneena (Bottner 2019, 42).

Huolimatta siitä, kuinka keskeistä inhimillinen haavoittuvuus on puhuttaessa etiikasta, liittyy siihen valtavasti oletuksia, joita on kyseenalaistettu vain vähän. Haavoittuvuuden negatiiviset merkitykset esitetään ikään kuin luonnon lakina, jossa keskeistä on haavoittuvuuden vaikutusten arviointi yhteiskunnassa. Normatiivisessa lähestymistavassa haavoittuvuus määrittyy väkivallan tai jonkin muun yksittäistä ihmistä tai ryhmää uhkaavan, heistä riippumattoman asian, kuten sairauden tai kodittomuuden kautta. Luna (2019, 88-90) ja Sundenkaarne (2019, 81) esittelevät normatiivisessa lähestymistavassaan haavoittuvuuden kerrokset, joita tarkastelemalla voidaan ikään kuin ulkoa arvioida, kuinka haavoittuvainen ihminen on perustuen häneen vaikuttaviin ulkoisiin uhkiin, kuten etnisyyteen, vanhempien huumeiden käyttöön tai vammaisuuteen. Haavoittuvuus asetetaan mittayksikköön tai hierarkiaan, jossa toimijuudella, kontekstilla ja kokemuksellisuudella ei ole juurikaan painoarvoa. Opinnoissa useasti esiin tullut ja akateemisessa tutkimuksessa paljon sovellettu normatiivinen etiikka pyrkii löytämään suositeltavia moraalisia valintoja, normeja noudatettavaksi (Tieteen termipankki 2020), mikä on kuulostanut minun korviini yksinkertaisten ratkaisujen ja ohjeiden etsimiseltä monimutkaisiin eettisiin ongelmiin. Nämä ratkaisut eivät ole tyydyttäneet ymmärryksen tarvettani, vaan jättäneet minut turhautuneeseen tilaan kysymysmerkkien äärelle.

Normatiivisen etiikan ymmärryksen mukaan yhteiskunnan tulee pitää huolta haavoittuvaan ryhmään kuuluvista. Sinänsä hyväntahtoiselta kuulostava käsitys on kuitenkin yksinkertaistava. Kun ihmistä tarkastellaan ryhmän jäsenenä ja määritellään ulkoapäin holhoavasti (Gilson 2014, 127) sen kautta mitä heiltä puuttuu (Ståsett 2007, 55; Bottner

2019), jäävät ihmisyyteen kuuluva toimijuus ja monimuotoisuus tunnistamatta. Holhoava suhtautuminen voi johtaa pidemmän päälle haavoittuvana ymmärretyn ryhmän tai yksilön resurssien aliarviointiin, jolloin he ajautuvat passiiviseen rooliin (Ståsett 2007, 55) tai elämään todeksi haavoittuvuuden kategorisointiaan (Brunila ym. 2018).

Haavoittuvuuden väkivallan tai hyväksikäytön uhkaan liittyvää määritelmää on käsitetty ikään kuin ainoana totuutena ja sen ymmärtäminen ja käsitteleminen kriittittävästi saa aikaan sen, että siihen liittyvät eettiset ongelmat on sivuutettu. (Gilson 2014, 127.) Normatiivisen etiikan vaikutus näkyy myös johtamis- ja organisaatiotutkimuksessa, jossa haavoittuvuus on jäänyt pitkälti paitsioon ja jossa haavoittuvuuden, haurauden, kehon luonnollisten toimintojen ja tunteiden paljastuminen työpaikalla on edelleen tabu (Boncori & Smith 2019, 81).

2.3 Kehollinen käänne

Organisaatioetiikan tutkimuskeskustelu haavoittuvuudesta sai 2010-luvulla uuden suunnan kehollisen käänteen, eli tietoteoreettisen murroksen myötä. Kehollisella käännteellä on ollut merkittävä vaikutus haavoittuvuuden etiikan keskustelun alkamisessa ja haavoittuvuuden uusien merkityksien muodostumisessa. Tässä murroksessa kyse on siitä, että tiedon ajattelun syntyvän ihmisessä ja ihmisten välillä kehosta erillisen mielen sijaan aistimuksina, havaintoina, tuntemuksina ja tunteita, joita syntyy toimittaessa sosiaalisessa ja fyysisessä maailmassa. (Anttila 2020.) Kehollinen käänne on saanut alkunsa taiteesta ja ruumiinfenomenologiasta, jossa merkittävä teoreetikko on ollut fenomenologi Maurice Merleau-Ponty (2013), joka on Matthews (2014, 55) mukaan kuvannut kehoa maailmassa olemisen ja näin myös mielen ja tajunnan perustana.

“There is no “mind-doing” in separation of “body-doing”.

- Maxine Sheets-Johnstone, 2009.

Sheets-Johnstonen lainaus on mielestäni erinomainen kiteytys kehollisesta näkökulmasta, jossa ajatus kehon alisteisuudesta mielelle hylätään. Näin graduprosessini aikana sosiaalisessa mediassa kuvan siitä, kuinka osa ihmisistä kuvittelee kilpikonnan menevän piiloon kuoreensa, kuin kuori olisi kilpikonnasta irrallinen osa. Kuori on kuitenkin kiinteä osa kilpikonnaa, selkäranka, jota ilman se ei pysy olemassa maailmassa. Visuaalisena oppijana käytin vähemmän akateemista ajatusleikkiä opetellessani hahmottamaan, mitä tarkoitetaan kehollisuudella tiedon ja kokemuksellisuuden näkökulmasta. Ei ole olemassa kehosta erillistä itsenäisesti toimivaa rationaalista mieltä vaan ihmisen ajatellaan olevan kokonaisuus, eläen ja ollen osallisena maailmassa kehonsa kautta, kuten kilpikonna kilpensä kautta.

Ensimmäinen kosketukseni normatiivisesta ymmärryksestä poikkeavaan näkökulmaan oli kehollisen käänteen myötä syntynyt kehollinen etiikka (*engl. corporeal ethics*), josta oli alun perin tarkoituksena muodostua graduni teoreettinen viitekehys. Alison Pullenin ja Carl Rhodesin (2013) teoretisoimassa kehollisessa etiikassa painopiste siirtyy ylhäältä päin normeilla ja säännöillä johdetusta organisaatioetiikasta kohti yksilöllisempää ja keholliseen vastavuoroisuuteen perustuvaa moninaisuuden hyväksymistä ja sukupuolittuneiden normien eettis-poliittista vastustamista. Vaikka kehollinen etiikka sisältää paljon sellaisia sukupuolittuneisiin rakenteisiin ja valtaan liittyviä merkityksiä ja käsitteitä kuten “*struggle*” ja “*corporeal generosity*” (Lue lisää: Pullen & Rhodes 2013; Pors 2019, 42), jotka ovat kehollisuuden kautta läsnä tässä tutkimuksessa, eivät ne täsmennettyinä teoriakäsitteinä aivan soveltuneet kokemusteni analysointiin. Pullenin ja Rhodesin (2013) artikkeli kehollisesta etiikasta kuitenkin vaikuttaneet taustalla ymmärrykseni kehittymiseen kehollisuudesta ja etiikasta organisaatioissa.

2.4 Haavoittuvuuden etiikka

Tutustuessani haavoittuvuuden etiikan nousevaan keskusteluun tuntui, että sukelsin feministisen ja kriittisen organisaatiotutkimuksen syvään päähän, jossa useat termit ja tutkimussuunnat sekoittuivat päässäni sopaksi, josta yritän saada selkoa. Jo englanninkielisten termien suomenkielinen merkitys vaati auetakseen apua ohjaajaltani. Välttääkseni tutkielmassani kahden kielen jatkuvaa sekoittumista olen kääntänyt

haavoittuvuuden etiikan tutkimukseen liittyvää termistöä parhaani mukaan, koska kaikista termeistä ei ole vakiintunutta suomenkielistä vastinetta. Haavoittuvuuden etiikka, jota käytän kokemusteni teoreettisessa tarkastelussa on vapaa suomennos englanninkielisestä termistä *ethics of vulnerability*.

Haavoittuvuuden etiikka on Judith Butlerin (2014) aloittama kehollisen etiikan keskustelu, joka haastaa normatiivisen käsityksen haavoittuvuudesta ja tuo näkyväksi haavoittuvuuden kehollisena ja monimerkityksellisenä (Mackenzie ym. 2013, 3). Erinn Gilsonin (2013; 2018) teorisointi haavoittuvuudesta kulttuurisesti rakentuneena ja Butleria (2011, 6) mukaillen kehollisesti performoituna on antanut minulle suuntaa haavoittuvuuden etiikan käsitteiden jäsentämiseen. Gilson korostaa, kuinka laajempi ymmärrys haavoittuvuudesta voi saada monilla tavoin aikaan eettisen vastineen (2014, 129) ja voi auttaa ymmärtämään paremmin eettisiä ja poliittisia epäonnistumisia (2018, 230).

Haavoittuvuuden etiikan lukuisat eri merkitykset ja välillä liian abstraktilta tuntuvat ilmaisut ovat saaneet sanomattomien sääntöjen mukaan elävän osan minua melkein heittämään pyyhkeen kehään. Tunsin suurta halua turvautua tuttuun aiemmin oppimaani normatiiviseen koodistoon. Kaipasin selitykseksi aiemmista markkinoinnin opinnoistani tuttujen Philip Kotlerin ja Gary Armstrongin (2010) teorisointia, joka paloittelee maailman selkeiksi, rationaaliseksi paloiksi, joita seuraamalla menestyy ja onnistuu. Olen kuitenkin sitä mieltä, että maailman ja ihmisyyden tulkinnasta jää jotain oleellista tunnistamatta survoessamme termit ja ihmisyyden kuvaukset väkivaltaisesti lokeroihin.

Se mitä lukuisten lähteiden ja aivosumua selkeyttävien kävelylenkkien myötä olen haavoittuvuuden etiikasta ymmärtänyt, on sananmukaisesti *monimerkityksellistä*. Feministisen tutkimussuunnan tutkijat ovat määritelleet haavoittuvuuden neljän pääpiirteen kautta. Haavoittuvuus määritelty kehollisena ja ontologisena, ihmisenä olemisen ytimenä. (Gilson 2018, 231; Butler 2014, 103; Ståsett 2007, 53). Haavoittuvuus ei ole siis riippuvainen demografisista tekijöistä tai väkivallan uhasta vaan se määrittyy kehojen kautta kaikille yhteisenä olemisen tilana, jossa olemme kehojen kautta keskeytyksettä läsnä ja vastaanottavina maailman tapahtumille, ympäristölle ja muille ihmisille.

Haavoittuvuutta on määritelty fyysisyyden, kaikille kehoille yhteisen haavoille ja vahingoille alttiuden kautta (Burrow, Goldberg, Searle & Aston 2018, 515; Ståsett 2007, 53), mutta myös *autonomisena* kokemuksena, jossa keskeistä ei ole väkivalta tai sen uhka, vaan kokemuksen luonne määräytyy sosiaalisten olosuhteiden eli kulttuurin ja muiden

ihmisten kautta (Gilson 2013, 131; 2018, 231). Tämän voi ymmärtää niin, että haavoittuvuuden kokemus ei ole riippuvainen oletetusta lopputuloksesta, vaan se merkityksellistyy suhteessa siihen millainen ympäröivä organisaatiokulttuuri on ja miten haavoittuvuuteen suhtaudutaan.

Haavoittuvuuden kokemus on *subjektiivinen*, eli erilainen riippuen siitä kuka kokija on. Haavoittuvuuden etiikan ajattelun mukaan esimerkiksi se, että joku kokee väkivallan uhkaa, ei tee yksilöstä perustavalaatuisesti toista haavoittuvampaa tai haavoittuvuuden kokemuksen samasta olosuhteesta johtuen olevan sama kaikille. Kokemuksen laatua ja merkitystä ei voi ennalta määrittää vaan se muodostuu suhteessa kokijan positioon, taustaan ja aiempiin kokemuksiin. (Gilson 2014; 2018, 231.) Minä saatan siis aiemmista kokemuksistani johtuen kokea saman tilanteen aivan eri tavalla kuin kollegani. Neljäs haavoittuvuutta määrittelevä piirre on, että haavoittuvuus on *epäselvää* sekä kokemuksellisuudeltaan, että laadultaan (Gilson 2018, 231). Vaikka olenkin ymmärrettävyyden vuoksi pyrkinyt tuomaan tässä luvussa mahdollisimman selvästi esiin käyttämäni viitekehyksen, ei haavoittuvuutta pysty tai ole tarkoitukseni edes yrittää kokemuksen tasolla pilkkomaan selkeisiin palikoihin, vaan jokainen kokemus muodostuu ainutlaatuiseksi kyseisessä sosio-kulttuurisessa kontekstissa.

Olen todennut, ettei haavoittuvuudelle pyritä löytämään haavoittuvuuden etiikan keskustelussa yhtä merkitystä, vaan laajentamaan ymmärrystä haavoittuvuudesta ontologisena, eli kaikille ihmisille yhteisenä. Shildrick (2002, 3) kuvaa haavoittuvuutta eksistentiaalisena tapana olla olemassa ja yhteydessä tähän maailmaan. Haavoittuvuus on erottamaton osa ihmisyyttä, mutta se merkityksellistyy sosio-kulttuurisesta kontekstista ja kokijasta riippuen eri tavoilla (Gilson 2014, 145). Haluankin pitäytyä ajatuksessa siitä, että kokemukseni eivät ole yksiselitteisiä, maailmasta ja suhteista irrallisia objekteja, joita kuka vain voi tarkastella turvallisen etäisyyden päästä turhautumatta ja riittämättömyyttä tuntematta. Haavoittuvuus, kuten kokemukseni, joiden kautta teen haavoittuvuuteni näkyväksi analyysissäni on ihmisten välisissä sotkuisissa suhteissa rakentuvaa. Haavoittuvuus ei perinteisestä negatiivisesta dikotomisesta merkityksestään huolimatta ole automaattisesti vahingollista, vaan muuntuu jatkuvasti suhteessa muihin ihmisiin ja maailmaan. (Gilson 2014, 145; Bottner 2019, 42.)

Haavoittuvuuden etiikka nivoutuu samankaltaisten teemojen myötä toiseen feministiseen tutkimuskeskusteluun, huolenpidon etiikkaan (*engl. ethics of care*) (Tronto 1998, 15; Puig de la Bellacasa 2015). Keskustelut ovat nivoutuneita ja osittain linkittyneitä, joka tekee

rajanvedon välillä vaikeaksi. Molemmissa hieman toisistaan poikkeavissa näkökulmissa yhteistä on käsitys haavoittuvuudesta universaalina, kaikille ihmisille yhteisenä olemisen tilana (Fineman 2017, 133; Butler 2011, 14). Huolenpidon etiikan suurin ero haavoittuvuuden etiikkaan on pohdinta huolta pidettävä-huolenpitäjä -suhteesta. Huolenpidon etiikassa haavoittuvuuden määrittelyssä keskeistä on ihmisten keskinäinen riippuvuus ja huolenpidon valtasuhteet, sekä moraalinen pohdinta. (Re 2019, 314) Viime aikoina huolenpidon etiikan keskustelu on laajentunut käsittämään kehollisuuden (Vaittinen 2015, 100) lisäksi myös materiaalisuuden, luonnon ja esimerkiksi teknologian. (Lue lisää: Puig de la Bellacasa 2015; 2017.)

2.5 Haavoittuvuus tekemisenä

Haavoittuvuus-sanaa on käytetty kuvailemaan muun muassa *“väestöryhmiä, joilla oman vaikutusvaltansa ulkopuolella olevien tekijöiden vuoksi ei ole samoja mahdollisuuksia kuin hyväosaisemmilla väestöryhmillä. Esimerkiksi työttömät, maahanmuuttajat tai sosiaalisesti syrjäytyneet.”* (THL 17.8.2020). Tällä lokeroinnilla on pyritty järjestelmätasolla varmistamaan ryhmään kuuluvien yksilöiden erityinen yhteiskunnan avun tarve. Haavoittuvuus on kuitenkin sekä suomen- että englanninkielisenä sanana stabiili. Se tuntuu kuvailevan yksilöitä tavalla, joka ei jätä mahdollisuutta olla mitään muuta, kuin tietyn väestöryhmän edustaja. Haavoittuvuus on ikään kuin yksilön pysyvä identiteetti, joka mahdollistaa häneen kohdistettavat yhteiskunnan holhoavat toimenpiteet (Gilson 2014, 16).

Haavoittuvuutta on hiljattain teorisoitu uudelleen tekemisenä, ei stabiilina yhden ihmisen tai ihmisryhmän identiteettiä määrittävänä ominaisuutena. Haavoittuvuus-sanana yksioikoista stabiiliutta on kritisoinut Bottner (2019, 42), joka on esittänyt haavoittuvuuden tekemisen kautta, *vulnerableness* -verbimuotona. Bottnerin mukaan ymmärrys haavoittuvuudesta on sosiaalisesti rakentunutta ja jatkuvassa muutoksessa alla suhteessa muihin ihmisiin ja ympäröivään muuttuvaan maailmaan.

Kokemuksena haavoittuvuus on kaikkea muuta kuin stabiili. Haavoittuvuuden näyttäminen ja esiin tuominen on samanaikaisesti syvälle ihmisen kehoon rakentunutta, mutta sen esittäminen muille on aktiivista. Haavoittuvuus voi olla tahdonalaista tekemistä, kuten

päätökseni kirjoittaa omista kokemuksistani loukkaantumisen pelosta ja epävarmuudesta huolimatta. Se voi olla valinta antaa itsensä kyynelehtiä tai muutoin näyttää tunteensa työyhteisössä, tehdä haavoittuvuutensa näkyväksi. Tukea toista ja tuntee ja osoittaa empatiaa toisen ihmisen haavoittuvuuden hetkellä. Haavoittuvuus on ikään kuin itsen paljastamista maailmalle, omien rajojen hämärtymistä ja itsen antamista vaikutuksen alaiseksi (Gilson 2014, 129; Pors 2019, 44).

Haavoittuvuuden tekeminen voidaan määritellä myös syvään jokaisen kehoon rakentuneeksi avoimuudeksi toisia ihmisiä kohtaan. Pors (2019) kirjoittaa artikkelissaan seminaarista, jossa yksi johtaja konsultin yksilön ongelmiin rationaalisesti keskittyvistä metodeista huolimatta purskahtaa itkuun ja tämä tunteenpurkaus, haavoittuvuuden näyttäminen tarttuu myös muihin paikallaolijoihin paljastaen taustalla olevat valtarakennelmat ja poliittiset jännitteet. Porsin kuvaavat osallistujien empatian kyyneleet, vavahtelevat äänenpainot ovat yhteistä kehollista haavoittuvuuden ilmaisuja, jolle jokainen paikallaolija avautui ja antoi itselleen luvan kokea sen. Nämä haavoittuvuutta ilmaisevat eleet ja teot muodostuvat suhteissa, sanoissa, kehoissa ja eleissä.

3 HAAVOITTUVUUDEN TÄSMENNETYT TEORIAKÄSITTEET

3.1 Sukupuolittuneet rakenteet

Gilson (2014, 142) kuvaa haavoittuvuuden dikotomisen asetelman olevan lähtöisin sukupuolittuneista sosiaalisista rakenteista ja normeista. Rakenteet ovat sananmukaisesti rakenteita, piilossa arjen tekemisen alla nivoutuneina käytäntöihin, kokemuksiin, sosiaalisiin suhteisiin (Butler 2014, 112). Olisi helppoa, jos sukupuolittuneet rakenteet olisivat helposti osoitettavissa, mutta jos näin olisi, ne tuskin määrittäisivät samaan aikaan yhtä voimakkaasti ja samalla huomaamattomasti käsityksiämme siitä, minkälaiseksi miellämme ”oikeanlaisen” olemisen tavan. Sukupuolittuneet rakenteet ohjaavat huomaamattomien oletusten ja käytäntöjen kautta sitä, kuka ja minkälainen ihminen osaamisesta riippumatta organisaatiossa menestyy (Tienari, Meriläinen, Holgersson & Bendl 2013, 58). Butlerin (2014, 112) mukaan haavoittuvuuden maskuliinisen dikotomian miellelyhtymän haitat kohdistuvat suuremmissa määrin naisiin epäsuhtaisten sosio-poliittisten voimasuhteiden vuoksi.

Sellaisessa sosio-poliittisessa kontekstissa, jossa maskuliiniset normistot ovat vallalla, voi haavoittuvuuden näkyväksi tekeminen antaa tilaa toiseuttamiselle tai toisen haavoittuvuuden kieltämiselle. Haavoittuvuuden ilmentäminen tuollaisessa kontekstissa voi saada normatiivisen koodiston mukaan elävän haluavan ylläpitää haavoittumattomuuden illuusiota ja näennäisen ylempää asemaansa. (Butler 2004, 112)

Butler (2004, 51-52) kuvaa normeja mittayksikkönä ja keinona ylläpitää yhteisiä ideaaleja. Käsitän sukupuolittuneista rakenteista lähtöisin olevat normit Butlerin teorisoinnin mukaan aktiivisina niin, että niihin perustuva kontrolli merkityksellistyy tekemisen kautta. Normit ohjaavat ja rajoittavat tekoja ja käyttäytymistä sosiaalisessa maailmassa jo ennen niiden tapahtumista.

Vallalla olevat maskuliiniset normit korostavat hallintaa, toimijuutta, voimaa, valtaa ja haavoittumattomuutta. Feministisen ajattelun mukaan yksilö voi olla haavoittuva ja aktiivinen toimija samanaikaisesti, koska tämän käsityksen mukaan haavoittuvuus ei tarkoita passiivisuutta tai kykenemättömyyttä, vaan vastaanottavuutta ja avoimuutta. Kuten haavoittuvuuden määrittelyssä on tuotu esiin, haavoittuvuus on perinteisesti liitetty feminiinisiksi määriteltyihin ominaisuuksiin, mutta kaikille ihmisille yhteisessä

haavoittuvuudessa on kyse siitä, että miehet eivät ole vähemmän haavoittuvia kuin naiset. (Butler 2014, 110.)

Minun ymmärrystäni sukupuolittuneista rakenteista ja maskuliinisista normeista organisaatiokontekstissa selkeytti Johanssonin, Tienarin ja Valtosen (2017, 1142) tutkimus johtajuudesta ja siihen liittyvästä maskuliinisuuden ihanteesta ja urheilullisesta identiteetistä. Liike-elämässä vallalla on haavoittumattomuuden illuusio, jossa haavoittuvuus ymmärretään lähtökohtaisesti negatiivisena asiana tai aiheena, jota ei käsitellä. Haavoittumattomuus illusiona on osa maskuliinista hegemoniaa, jossa ihanteellista on perinteisesti maskuliinisiksi mielletyt ominaisuudet kuten hallinta, voima ja valta. Johanssonin ym. (2017, 1143) tutkimuksessa maskuliiniset haavoittumattomuuden ihanteet näkyivät liike-elämässä toimivien johtajien ajatuksissa ja toiminnassa johtajuuden ihanteita ja vaatimuksia kohtaan. Johtajat ihannoivat ja vaativat itseltään urheilullista vartaloa, jonka ylläpito vaatii itsekontrollia ja vaivannäköä. Tutkimuksessa nämä väsymättömän energisiä, kilpailukykyisiä ja haavoittumattomuutta esittäviä kehoja pidettiin menestyksellisen uran edellytyksenä ja mahdollisia fyysisiä rappeutumisen merkkejä seurattiin tarkasti. Vähemmän ihanteen mukaiset vartalot ja käyttäytyminen tulkittiin erityisesti johtajan, mutta myös työntekijän itsekontrollin puutteena ja jopa rekrytoinnin esteenä.

Johanssonin ym. (2017) tutkimus alleviivaa länsimaisen liike-elämän ahdasta maskuliinista normistoa, joka ylläpitää haavoittuvuuden illuusiota ja tekee vaikeaksi haavoittuvuuden tekemisen voittoa tavoittelevissa organisaatioissa. Koko ajatus haavoittuvuudesta liike-elämän kontekstissa tuntuu ristiriitaiselta, koska sen merkitys on niin kaukana organisaatioissa ja tutkimuskeskustelussa vallitsevasta pystyvyyden, aktiivisuuden ja vahvuuden kulttuurista.

Koska talouskasvulle rakentunut yhteiskunta suosii kilpailua, monet liike-elämän organisaatiot ylläpitävät maskuliinista hegemoniaa suosimalla vahvuutta, voimaa ja valtaa pehmeämpien olemisen tapojen kustannuksella. Haavoittuvuuden näkyväksi tekeminen voi tällaisessa kontekstissa olla Gilsonin (2014, 144) mukaan raskasta ja se voidaan nähdä epätoivotulla tavalla poikkeavana. Feministinen näkökulma tuo esiin sen, miten haavoittuvuuteen perinteisesti liitetty dikotomia ylläpitää vallalla olevia normeja, jotka pyrkivät vähättelemään erilaisia haavoittuvuuden muotoja, kuten moninaisuutta ja avoimuutta. (Gilson 2014, 145) Feministisessä ja kriittisessä organisaatiotutkimuksessa

ihminen on haavoittuva ja aktiivinen toimija samanaikaisesti, koska haavoittuvuus ei tarkoita passiivisuutta ja kykenemättömyyttä vaan vastaanottavuutta ja avoimuutta (Butler 2014, 110).

3.2 Kehollisuus koettuna ja performatiivisena

Etiikan on pitkään ymmärretty rakentuvan ihmisten vuorovaikutuksen kautta (Pullen & Rhodes 2013, 6), mutta kehon merkitys on noussut kehollisen käänteen myötä myös etiikan keskusteluissa keskeiseksi esimerkiksi filosofi Merleau-Pontyn (2013) ja Butlerin (2011) näkemysten myötä. Koska kehollisuus on ollut tärkeä osa sekä itse aineistoa että sen analyysia, eli kokemuksiani ja kirjoitusprosessiani, on kehollisuuden merkitys erityisen tärkeää tämän tutkielman kannalta. Olen yhtäältä kiinnostunut Butlerin (2004; 2011) kehollisuuden performatiivisuudesta, eli siitä miten haavoittuvuutta tehdään kehollisesti, myös Merleau-Pontyn (2013) tarkoittamasta kokemuksellisuudesta, eli siitä miten kokemus rakentuu kehollisuuden kautta.

Fenomenologi Merleau-Pontyn (2004; 2013) mukaan ontologisesti ihmisen ja kehon välillä ei ole eroa. Ei ole olemassa ikään kuin kehosta irrallista mieltä, vaan ihmisyyys on kehon kautta keskeytyksettä maailmalle avoinna olemista, kuten kuvasin ajatusleikilläni kilpikonnasta ja kilpikongan kuoresta. Merleau-Pontyn (2013) mukaan keho on kuin perspektiivi, näkökulma, josta tarkastelemme maailmaa ollessamme samalla osa sitä. Tähän ajatteluun nojaten kokemus on aina muodostunut tietystä näkökulmasta, tietyssä sosio-materiaalisessa kontekstissa. Kehon aistimukset tai motoriset kokemukset eivät itsessään ole maailmasta syntyvän tiedon lähde, vaan ne ovat keino havainnoida maailmaa. Tieto ei ole kehossa vaan situationaalisesta kokemuksesta kehossa maailmassa.

Kokemus on situationaalista, eli se missä tilassa jokin asia koetaan, muokkaa kokemuksen merkitystä (Merleau-Ponty 2013, 95). On eri asia itkeä mummolassa lapsuudesta tutun viltin uumenissa kuin avokonttorin pöydän ääressä. Kokemuksen ja tiedon maailmasta ajatellaan olevan aina ainutlaatuista, kunkin oman kehon perspektiivistä sosio-materiaalisessa maailmassa muodostunut kehollisesti koettuna “lived experience” (Merleau-Ponty 2013, 95; 142). Henriksenin ym (2020, 564) mukaan voidaankin sanoa, että haavoittuvuus on

luontainen osa kehollista olemassaoloa, josta irtautuminen ei ole mahdollista. Tällöin haavoittuvuuden hyvyyteen tai huonouteen liittyvä moraalinen pohdinta ei ole merkityksellistä.

Ihmisyuden ydintä oleva haavoittuvuus Gilsonin (2014, 129) teorisoinnin mukaan määrittyy Merleau-Pontya (2013) mukaillen kehollisuuteen liittyvän avoimuuden kautta. Tämä avoimuus on luonteeltaan kehollista ja perustavanlaatuista, siinä mielessä, että kukaan ei voi olla toista enemmän tai vähemmän avoin. Avoimuus on ikään kuin jatkuvasti kehon ja aistien kautta tapahtuvaa yhteyttä materiaaliseen maailmaan ja muihin kehoihin. Avoimuus on huokoista, vaikutuksille altista ja vastaanottavaa, jota ei voi jatkuvan kehollisen olemassaolon takia itse päättää laittaa päälle tai pois päältä. (Gilson 2014, 129-131.)

Feministisessä tutkimuksessa materiaalisuuden, tilojen ja toimijoiden suhde on vuorovaikutteinen ja nivoutunut. Tilat ylläpitävät ja jäsentävät sukupuolittuneista rakenteista syntyviä normeja ja valtasuhteita työpaikoilla (Kinnunen, Lempiäinen & Peteri 2017). Ihmisen rakentamat tilat viestivät niistä normeista, joita organisaatiossa ylläpidetään. Johdon kulmahuoneista luopumisen trendin ja avokonttoreihin siirtymisen on ajateltu vähentävän hierarkiaa. Mutta samaan aikaan avokonttori vaatii yksilöltä erilaista, jatkuvaa ruumiillista pystyvyyden performanssia, koska yksilö on koko ajan sosiaalisen ja kulttuurisen kontrollin alla ja normien ristipaineessa. Materiaalisuus on sisällytetty tähän kontrolliin, rakennettuna päivittäiseen kulttuuriin, arvoihin ja kehoihin, jokapäiväisiin kohtaamisiin (Dale 2005, 650-651) Tämä kiinnittyy Merleau-Pontyn (2013, 95) kehollisuuteen, elettyyn kokemukseen. Kehollisuus tilassa on kaksisuuntaista, ihminen näkee samalla kun tulee nähdyksi, kokee ja tulee koetuksi. Kehollisuus on aina situationaalista ja sidottu tiettyyn kontekstiin. (Dale 2005, 650.)

Kehollisuus merkityksellistyy tutkimuksessani Merleau-Pontya (2013) mukaillen koettuna, mutta tulkitsen kokemuksiani myös mukaillen Judith Butlerin (2014, 108) näkemystä kehollisuudesta performatiivisena. Butler ei kiellä Merleau-Pontyn fenomenologista näkemystä, mutta hänen näkökulmaansa mukaillen haavoittuvuus ei ole kulttuurista ja vallasta irrallinen ilmiö, vaan se eletään sukupuolittuneiden rakenteiden kautta. (Butler 2014, 112) Butler käsittää kehollisuuden performatiivisena, eli elämme ja esitämme kehojemme kautta sukupuolittuneita normeja. Naistenlehtien tapaan huomaan ymmärtäväni kehollisuuden ja kehon arjessa normatiivisesti fyysisyyden kautta; välillä kehuen ja kehuja saaden, välillä kriittisesti arvioiden ja kontrolloiden, häveten sen lihomista tai reaktioita.

Pitäisikö töissä peittää nyppyiset käsivarret bleiserillä? Millaisen kuvan vatsamakkara minusta antaa? Enkö ole tarpeeksi hyvä, kun en jaksa vatvoa tarkemmin syömisiäni? Tämä hyvyyden pohtiminen on peräisin kulttuurisista normeista, jotka määrittävät ihanteen eli “hyvän”. Organisaatiotutkimuksessa tämä “ideaali keho” on tunnustettu maskuliinisesta ihanteesta kumpuavaksi haavoittumattomuutta esittäväksi, pystyväksi, nuoreksi, urheilulliseksi kehoksi. (Johansson ym. 2017, 1150.) Vallalla olevat normit määrittävät sitä minkälaiset kehot ja olemisen tavat ajatellaan kelpaaviksi, arvokkaiksi.

Butlerin (2014, 108) tarkoittama performatiivisuus tarkoittaa niitä kielellisiä ja kehollisia eleitä ja ilmaisuja, joilla haavoittuvuutta tai maskuliinisen ihanteen mukaista haavoittumattomuuden illuusiota tehdään. Minun itseni on länsimaisen organisaatiokulttuurin ihanteeseen sopivien ominaisuuksieni, kuten vailla fyysisiä rajoitteita olevan kehoni, valkoisen ihonväriini tai seksuaalisen suuntautumiseni myötä on mahdollistaa esittää haavoittumatonta, vaikka minäkin olen yhtäläillä pohjimmiltani haavoittuvainen ja altis sukupuolittuneille valtarakenteille ja niistä kumpuaville yksipuolista olemiseen tapaa ihannoiville normeille.

Kuten monella muullakin, elämässä vastaan on tullut huolta läheisistä, epäoikeudenmukaisuuden tunnetta, vessassa yli äyräiden huutoitkuna vyöryvää hätää tai inhimillisiä kohtaamisen hetkiä, jotka ravisuttavat kehoa ja jotka jättävät syvät muistijäljet. Kehollisuuden merkitys ja eletty kokemus ovat tämän gradututkielman keskeisiä termejä joiden kautta tarkastelen kokemuksiani. Ne paitsi viitoittavat sitä, miten kirjoitan, mutta myös miten olen analysoinut kokemuksiani. Eleyt kokemukset jättävät jälkensä kehoon ja sen kautta kokemukset muistuvat mieleen pitkän ajankin jälkeen.

3.3 Haavoittuvuus vastustamisena

Haavoittuvuus voidaan määrittää myös vastustamisen (*engl. ethic of resistance*) kautta, jolloin haavoittuva keho tai kehot vastustavat vallassa olevia arvoja, käsityksiä ja normeja (Butler 2014, 106). Vastustamisen kehollinen ja eettis-poliittinen luonne (Pullen & Rhodes 2013, 1) voi konkretisoitua näkyvimmillään esimerkiksi mielenosoitusten (Butler 2014, 101-106) kautta tai yksityisemmin vastustamalla vallalla olevaa maskuliinista normia isäksi tulosta tai isän mallin toistamisesta (Alexander, Moreira & Kumar, 2012, 122). Kulttuurissa,

jossa ihanteiden mukaista on haavoittumattomuuden illuusion ylläpitäminen, voi haavoittuvuuden tekeminen näyttäytyä Pullenin ja Rhodesin (2013, 789) tarkoittamana eettis-poliittisena vastustamisena, joka rikkoo sukupuolittunutta normistoa. Organisaatioiden ylläpitäessä maskuliinisuuden hegemoniaa, eli haavoittumattomuuden illuusiota kaikkeen pystyvistä, vahvasta, voittavasta yksilöstä, voidaan haavoittuvuuden nähdä näiden normien vastustamisena.

Haavoittuvuus vastustamisen kautta ymmärrettynä on aktiivista ja jopa performatiivista. Kehon haavoittuvuuden aktiivista paljastamista ja sen kautta vaikuttamista. Butler (2014, 107) esittää nälkälakon olevan keholinen vastustamisen muoto, jossa näennäisesti vapaudeltaan rajoitetut vangit tukevat toisiaan ja harjoittavat toimijuuttaan haavoittuvan kehonsa avulla.

Haavoittuvuus voi merkityksellistyä vastustamisena myös materiaalisesti. Dale (2005, 650) kuvaa tiloja ja materiaa organisaation sosiaalisen kontrollin välineenä. Tilat ja materia toistavat organisaatiokulttuurin normeja. Tilat ja materia voivat edustaa maskuliinista hegemoniaa, pystyvyyttä ja kilpailua. Työntekijät saattavat pienillä valinnoilla toistaa tai toisaalta vastustaa organisaation materiaalisia ihanteita. Post-it laput ja perhekuvat vastustavat rationaalista suorituskeskeisyyttä (Dale 2005, 657). Materiaaliset ratkaisut, kuten tietynlaiset istuimet tai rauhallisten lepopaikkojen puuttuminen tekevät haavoittuvuuden tekemisen vaikeaksi.

4 MENETELMÄNÄ EVOKATIIVINEN AUTOETNOGRAFIA

4.1 Autoetnografian suunnat

Kun ohjaajani Anu Valtonen ehdotti minulle tutkimusmenetelmäksi autoetnografiaa, naurahdin pääni sisällä epäuskoisesti. Mikä autoetnografia? Minun omat kokemukseni aineistona? Tutkijan omia kokemuksiin perustuva autoetnografista tutkimusmenetelmä on Bochnerin ja Ellisin (2016a, 208) mukaan esitelty antropologi Hayanon (1979) toimesta jo 1970-luvulla, mutta tässä tutkimuksessa käyttämäni kriittistä, esteettistä ja poliittista autoetnografiaa on käytetty laadullisessa tutkimuksessa narratiivisen käänteen myötä 1990-luvulta alkaen, eikä se ole tuntematon suomalaisessa organisaatiotutkimuksen kentässä. Autoetnografisella menetelmällä on Suomessa toteutettu tutkimuksia pääasiassa feminististä tai kriittistä ajattelutapaa edustavien Saija Katilan (2018), Anu Valtosen (2013; 2014; 2017), Minni Haanpään (2017) ja Janne Tienarin ym. (2013; 2019) toimesta. Silti epäilykseni autoetnografiaa kohtaan olivat suuret. Omilla arvoristiriidan kokemuksillani on ollut suuri rooli hakeutumisessani johtamisen opintojen ja etiikan keskustelujen pariin, mutta graduprosessini ehti kerran katketakin ennen kuin uskaltauduin ajattelemaan, että voisin todella käyttää myös omia kokemuksiani aineistona. Minua estivät ajatukset siitä, etteivät minun kokemukseni ole tarpeeksi merkityksellisiä. Miksi kukaan haluaisi lukea minun pienen elämäni käännteistä? Olen taistellut epävarmuuksiani ja pelkojani vastaan lukemalla muiden tutkijoiden inspiroivia autoetnografisia tutkimuksia, kuten Saija Katilan (2018) autoetnografiseen narratiivin äidiksi tulemisesta, Boncorin & Smithin (2019) tutkimuksen keskenmenosta ja Jagon (2002) kokemuksia vakavasta masennuksesta akateemisessa kontekstissa. Edellä mainitut tutkimukset ovat liikuttaneet minua syvästi tunnetasolla ja saaneet minut uskomaan siihen, että omista, elämän vaikeistakin kokemuksista kertomalla on mahdollista tehdä organisaatiotutkimusta, joka liikuttaa ja vaikuttaa.

Tutustuessani autoetnografiseen tutkimuskenttään, törmäsin karkeasti jaoteltuna kahteen erilaiseen maailmasta kirjoittamisen ja tutkimisen tapaan, analyttiseen ja evokatiiviseen, joita yhdistää usko tutkijan omien kokemusten arvoon kulttuurisen kokemuksen ymmärtämisessä, mutta erottaa näkemys siitä, miten näitä kokemuksia tulisi analysoida ja tulkita (Winkler 2018, 239; Ellis, Adams & Bochner 2011, 273). Molempia

tutkimusmenetelmiä yhdistää tutkijan itsereflektion näkyminen tekstissä, sekä tutkijan täysi osallisuus sosiaalisessa maailmassa, eli perinteisemmin tutkimusasetelmassa. Tutkimusaineistona ovat tutkijan omat kokemukset, mutta analyyttisessä autoetnografiassa kokemuksia tulkitaan usein perinteisemmin esimerkiksi sosiologian tai kulttuurianalyysin menetelmin (Winkler 2018, 239-240).

Realistiseen tutkimustraditioon perustuvassa analyyttisessä autoetnografiassa ei kiinnitetä huomiota subjektiivisen kokemuksen arvoon yksistään, vaan kokemuksen kuvailun tarkoituksena on empiirisen datan kerääminen tutkittavasta ilmiöstä usein myös lisäksi kovaa dataa, kuten haastatteluja tai nauhoituksia hyödyntäen. Tietty data valikoidaan tutkimukseen empiirisiksi todisteiksi sosiaalisten prosessien teoreettisen ymmärryksen lisäämiseksi ja laajentamiseksi. (Anderson 2006, 381-387.) Analyyttiselle autoetnografialle tyypillistä on *“sensemaking”*, selittäminen ja merkityksellistäminen tavalla, jossa tutkijan kokemus paloitellaan palasiksi, joita analysoidaan ja pyritään selittämään lukijalle (Page 2017, 28). Evokatiivisen autoetnografian tuodessa esiin tutkijan oppimisprosessia ja merkitystä kokijana, analyyttinen autoetnografia keskittyy kokemusten laajempaan yleistettävyyteen. Evokatiivisen ja analyyttisen autoetnografian erot muodostuvat siitä miten eri koulukunnat painottavat kulttuurin, tutkimusprosessin ja tutkijan oman minän osuutta tutkimuksessa. (Anderson 2010, 378; Kettunen 2013, 68.)

4.1.1 Evokatiivinen autoetnografia

Omassa tutkimuksessani kuvailen ja analysoin arvoriistiriidan kokemuksiani evokatiivisen autoetnografian keinoin. Evokatiivinen autoetnografia on analyyttisestä autoetnografiasta poiketen tutkijan kokemusten arvon kaikkine vivahteineen tunnustava tulkinnallinen menetelmä, jonka tarkoituksena on Ellisin, Adamsin ja Bochnerin (2011, 274) mukaan tuottaa merkityksellistä, saavutettavaa, eloisaa ja henkilökohtaiseen kokemukseen perustuvaa tutkimustietoa. Carolyn Ellis ja Arthur Bochner ovat olleet viitoittamassa tietä evokatiiviselle autoetnografiselle tutkimukselle useilla kirjoillaan ja tutkimuksillaan, joista *Evocative Autoethnography: Writing lives and Telling Stories* (2016) ja *Autoethnography: An Overview* (2011) ovat auttaneet minua merkittävästi ihmisläheisen ja kokemuksellisuuden arvon tunnustavan tutkimusmenetelmän soveltamisessa. Menetelmä

antaa tilaa kokemuksellisuudelle, inhimilliselle haavoittuvuudelle (Ellis & Bochner 2016a, 208; 2016b, 23) ja niille ihmisille ja tarinoille, jotka usein vaiennetaan tai joista ei uskalleta puhua. Evokatiivisen autoetnografian suosio tutkimusmenetelmänä on kasvanut tarpeesta löytää merkityksellistä tietoa synnyttävä menetelmä, joka auttaa lukijoita herkistymään identiteettipolitiikan kysymyksille ja lisätä empatiaa erilaisia ihmisiä kohtaan (Ellis & Bochner 2016b, 61). Minun käyttämäni autoetnografinen menetelmä on evokatiivinen, mutta sukupuolittuneita rakenteita ja perinteistä akateemista perinnettä haastavana myös kriittinen, mutta viitataan tässä tutkimuksessa käyttämäni menetelmään ja ajattelutapaan jatkossa pääosin vain sanalla autoetnografia.

Ellis, Adams ja Bochner (2011, 273) ovat sanoneet, että autoetnografisen tutkimuksen tarkoituksena on persoonallisia kokemuksia systemaattisesti kuvailemalla ja analysoimalla ymmärtää kulttuurista kokemusta. Autoetnografian ja kirjoittamisen kautta kokemuksesta nousee esiin kokonaisuus, jossa yhdistyvät teoreettinen ymmärrys, tunteet, konseptit, diskurssit, tuntemukset ja keholliset kokemukset (Katila 2018, 1), joiden kautta kutsun muut, tässä tapauksessa tätä gradua lukevat samaistumaan kokemukseeni ja tarkastelemaan kokemustani kokijan perspektiivistä (Valtonen 2013, 203).

Samoin kuin humanistiset- ja yhteiskuntatieteet, myös tutkimusmenetelmät ovat kulttuurinen ilmiö, joka muuttuu ja kehittyy ajan myötä. Autoetnografinen tutkimus on keskittänyt huomion inhimilliseen kärsimyksen, epäoikeudenmukaisuuteen, traumaan, subjektiivisuuteen tunteisiin ja menetykseen erityisesti yhteiskuntatieteiden, humanististen tieteiden, taiteen ja kasvatustieteiden kentällä (Bochner & Ellis 2016b, 24-44). Autoetnografinen tutkimusmenetelmä on osa murrosta, joka etsii tapoja tehdä inhimillisempää tiedettä. Tämä menetelmä puhuttelee minua, sillä olen erityisen kiinnostunut arvoista, tunteita ja oikeudenmukaisuudesta, inhimillisemmästä tavasta tehdä tutkimusta.

Tarkoitukseni ei ole väittää, että kokemani on ainoa totuus, päinvastoin. Tiedetään, että usein samassa tilanteessa olevat ihmiset ovat voineet kokea ja kertoa kokemuksestaan eri tavoilla. Tähän vaikuttaa luonnollisesti kokijan oma tausta. Autoetnografisessa tutkimuksessa taustan vaikutus ja tutkijan subjektiivisuus tunnustetaan ja sitä käytetään keskeisessä roolissa tutkimuksen tekemisessä. (Ellis, Adams & Bochner 2011, 274.) Minun yksittäiset subjektiiviset kokemukseni eivät irrallisina ole tutkimuksellisesti merkityksellisiä, vaan niistä luotujen narratiivien kautta luon mahdollisimman rikkaan ja todenmukaisen

kuvauksen ympäristöstä, normistoista ja muista ihmisistä. Kirjoittamani ei ole kielellisten rajoitteiden takia täysin sama, mutta ikään kuin kokemusteni jatke ja representaatio. Huolimatta kielen rajoitteista kokemuksen kuvaajana autoetnografista menetelmää käyttämällä on mahdollista paljastaa haavoittuvuuden kokemuksesta asioita, jotka lisäävät ymmärrystä haavoittuvuuden monimerkityksellisyydestä. Näiden kokemusten analysointi ja kiinnittäminen kontekstiin antaa niille tutkimuksellista merkitystä. (Ellis, Adams & Bochner 2011, 275-276.)

Tutkimuksessani kehollisuus on keskeisessä roolissa. Reagoin herkästi kehollani ja vaikka nämä keholliset kokemukset tuleekin kielellistä, on muun muassa Uotinen (2010, 88) todennut, että ruumiillisia kokemuksia on vaikeaa, ellei mahdotonta välittää sellaisenaan. Autoetnografian tutkimuksellinen etu on se, että se tarjoaa menetelmiä, joilla saadaan tietoa sellaisista asioista, joita on vaikea tavoittaa esimerkiksi haastattelun tai havainnoinnin kautta (Uotinen 2010, 88). Kehollinen kokeminen on henkilökohtaista ja uskon, että itsetutkiskelun kautta voi tavoittaa sellaisia asioita kehollisuudesta, jotka jäävät piiloon esimerkiksi haastatteluissa, joissa sanavalinnat voidaan tulla tulkita erilaisina kuin mitä ne on tarkoitettu.

Ympäristö ja suhteet kun ovat merkittävässä osassa kehollisen kokemuksen muodostumista. Uotisen (2010, 88) mukaan muistot voivat olla hajanaisia ja subjektiivisia samoin kuin niistä välittyvä tieto. Uotisen mukaan kyseessä ei ole vain autoetnografiaa koskeva kritiikki vaan ylipäätään etnografiseen tietoon liittyvät ominaisuudet, joita ovat paitsi subjektiivisuus, myös kontekstisidonnaisuus ja tutkijoiden näkökulmiin sitoutunut tulkinta. Autoetnografiassa nämä ominaisuudet hyväksytään ja ne ovat olennainen osa tutkimusta ja sen välineistöä, ei jotain, josta tulisi päästä eroon.

Menetelmänä evokatiivinen autoetnografia on analyysoivaa, omien kokemusten ytimeen menemistä. Organisaation ja kokemusten tarkastelu henkilökohtaisesta näkökulmasta käsin mahdollistaa merkityksien, sosiaalisten rakenteiden ja ihmisten tarkastelun hyvin läheltä. (Alvesson 2003, 168.) Autoetnografina olen tutkimuksessani ikään kuin samanaikaisesti tutkija ja tutkittava (Valtonen 2013, 203). Autoetnografia ei ole sitä kohtaan osoitetusta kritiikistä huolimatta itsekeskeistä, vaan ihmissuhdekeskeistä ja jatkuvaa itsereflektiota vaativaa (Liu & Pechenkina 2016, 191). Olenkin läpi prosessin tarkastellut sitä, jätänkö kirjoittaessani jotain oleellista huomioimatta tai ole kykenemätön argumentoimaan kokemuksiani tarpeeksi kuvaavasti ja selittävästi? Läpi prosessin olen esittänyt itseltäni myös kysymyksiä: Uskallanko paljastaa tämän ajatuksen? Mitä se minusta kertoo? Olenko

tässä täysin rehellinen? Barbara Jago (2002, 738) kuvaa masennusta akateemisessa kontekstissa tutkivassa, ajatuksia ja tunteita herättävässä autoetnografisessa tutkimuksessaan autoetnografian oleellisena luonteen haavoittuvuutta, oman itsen ja ajatusten esille asettamista. Omien kipujen jakaminen, perheestä, itsestä, tunteista puhuminen asettaa ihmisen riskin alle tulla yhteisön jollain tapaa epäilemäksi tai hylkäämäksi.

Autoetnografista tutkimusta tehdään usein tapauksista, jotka ovat merkittävästi vaikuttaneet tutkijan elämään tai jotka ovat pakottaneet tarkastelemaan maailmaa uudella tavalla. (Spry 2016, 125). Näin on käynyt myös minun kohdallani. Kipeät kokemukseni ovat jättäneet jäljen ajatteluuni ja siihen, miten hahmotan maailman tänä päivänä.

Tarinan kertomisen lisäksi luotettavan autoetnografian tekeminen vaatii kokemusten analysointia. Oman kokemuksen teoreettinen ja metodologinen analyysi kiinnittää yksittäisen kokemuksen laajempaan kulttuuriseen kontekstiin. Kuten minun kohdallani kokemukseni ei ole vain minun tarinani, joka sinänsä saattaisi olla kiinnostava ja liikuttava esimerkiksi ystäväni mielestä, mutta ei yksittäisenä kokemuksena tutkimuksellisesti kovinkaan merkityksellinen. Tutkimuksellisesti merkityksellistä siitä tekee analysointi teoreettisin ja metodologisin keinoin laajentaen sen laajempaan kulttuuriseen kontekstiin. Tarina, joka on ymmärrettävää ja samaistuttavaa lukijalle, on hän itse saman kulttuurin jäsenenä tai ei. (Adams ym. 2021, 34.)

4.1.2 Evokatiivisen autoetnografian kirjoittaminen

Evokatiivisen autoetnografian kirjoittamisessa käytetään tarinoiden kerronnasta tuttua tekniikkaa, juonen rakentamista, luonteen kuvailua, ympäristön kuvailua ja muita elementtejä, jotka auttavat lukijan kokemaan kokemuksen (*engl. experience the experience*) (Ellis, Adams & Bochner 2011, 277). Näitä elementtejä vinjeteissäni hyödyntämällä tarkoitukseni on tuoda lukija tapahtumien keskelle ja ymmärtämään kokemani tunteet, ajatukset ja kehon reaktiot elämässäni kulttuurisessa kontekstissa. Olen pyrkinyt yhdistämään vinjetteihin tarinan kerrontaa, joka mahdollistaa sellaisten huomioiden tekemisen mitkä eivät tulisi välttämättä lukijalle esiin välittömästä dialogista ja kehollisista kokemuksista. Olen hakenut inspiraatiota kirjoittamiseen menetelmiin paitsi

autoetnografisista tutkimuksista (Katila 2019; Boncori & Smith 2019; Valtonen 2013), myös kaunokirjallisista teoksista, jotka perustuvat todellisten henkilöiden kokemuksiin, mutta joita on muokattu viihdyttävämmiksi ja samaistuttavammiksi huumorin keinoin. Nämä humoristiset teokset, kuten lempikirjailijani Antti Holman esikoisromaani *Järjestäjä* (2014) ja autofiktiivinen teos *Kaikki elämästä(ni)* (2020), rakentavat viihdyttävyyttä samankaltaisten kertojan taustan, kontekstin ja kulttuurin kuvauksen keinoin, joita voi hyödyntää myös samaistuttavuuteen pyrkivien autoetnografisten tekstien rakentamisessa. Huumori on kulttuurisidonnaista ja vaatii naurattaakseen korostettuja, ronskejakin sanavalintoja, joiden kautta hetki ja siihen liittyvät tunteet ja tunteukset on mahdollista kokea lihallisesti, vatsanpohjaa myöten.

Autoetnografinen tutkimusmenetelmä keskittyy eletyn kokemuksen tutkimiseen kirjallisin, lyyrisin, runollisin ja performatiivisin keinoin (Bochner & Ellis 2016b, 45). Esimerkiksi haastattelututkimuksessa kirjoittaminen seuraa sisällönanalyysia, mutta autoetnografiassa kirjoittaminen ja analyysi nivoutuvat yhteen. Tutkijan kokemukset ovat autoetnografisen tutkimusmenetelmän aineisto. Itse-reflektioon ja kulttuuriseen kuvaukseen perustuva kokemusten kirjoittaminen samaistuttavaksi, tunteita herättäväksi tarinaksi on puolestaan tämän aineiston analysointia. Autoetnografinen teksti voi olla kirjoitettu lukuisissa eri muodoissa (Bochner & Ellis 2016a, 211), mutta olen samaistuttavuuden ja mahdollisimman rikkaan kuvauksen vuoksi halunnut kirjoittaa kokemukseni kuvaukset evokatiivisina vinjetteinä (Humphreys 2005, 840). Vinjetit ovat kuin pieniä tarinoita, jotka mahdollistavat haavoittuvuuden elämisen näkökulmastani. Nämä tarinat ovat todellisia kehollisia ja materiaalisia kulttuurisia kuvauksia, hetkiä työhistoriastani eri organisaatioissa eri ajoilta sisältäen dialogia, tapahtumia, liikettä, ajatuksia, tunteuksia ja yhteisön kuvauksia.

Oman tutkimukseni taustaoletuksena on, että keholliset kokemukset ja niiden merkitykset muodostuvat sosio-kulttuurisessa kontekstissa. Olen jo vuosia kirjoittanut katkelmia kokemuksistani eri organisaatioissa vuosien varrella. Kirjoittaminen on ollut minulle aina luontainen tapa prosessoida kokemaani ja asettaa asiat mielessäni järjestykseen. Siinä missä kokemukset eletään kehon kautta, minulla kirjoittaminen painaa tapahtumat muistiin, ei niinkään itse tapahtumaa nähtynä vaan koettuna. Kirjoittaessani voin kokea eläväni tapahtuman uudestaan ja kokemukseni ikään kuin painuu muistiin kehooni. Näin voin useammankin vuoden jälkeen palata kokemusteni herättämiin tunteisiin. Sanat ja kuvat voivat haalistua, mutta kehollinen kokemus painuu talteen vuosienkin ajaksi ja kirjoittamani katkelmat auttavat minua muistamaan. Vinjetit ovat kokemukseni jatkeita ja kokemuksia

itsessään. Tässä mielessä vinjettien muotoon kirjoitetut tarinat eivät ole kokemuksista irrallisia tarinoita vaan konstruktioita eletystä kokemuksesta (Spry 2016, 58). Tässä tutkimuksessa olen valinnut ja uudelleen kirjoittanut arvoristiriidan kokemuksia, jotka ovat vaikuttaneet merkittävästi myöhempisiin valintoihin työelämässä. Missä haluan tehdä töitä, kenen kanssa ja missä omat rajani menevät. Nämä kokemukset ovat syvällä minussa kehollisina muistijälkinä ja tulkitsen monia nykyisiäkin tapahtumia näiden kautta.

Olen erilaisen kirjoittamisen tavoilla pyrkinyt luomaan tekstistä mahdollisimman samaistuttavan ja nostamaan esiin ne asiat, jotka olen tilanteessa ja siinä kontekstissa kokenut merkityksellisiksi. Erityisesti menneistä tapahtumista kirjoittaessa muistot värittyvät ja sekoittuvat, mutta evokatiivisessa ja muisteluun perustuvassa autoetnografiassa tämä tunnustetaan ja hyväksytään osana prosessia. Näiden kokemuksen sirpaleiden näkyviin tuominen on autoetnografisen tutkimuksen ytimessä (Valtonen 2013, 207; Ellis 1999, 675). Koska tarinani ovat katkelmia olemisesta, identiteetistä ja haavoittuvuudesta, ollaan sellaisten aiheiden äärellä, joita on tuskin mahdollista koskaan sellaisenaan välittää toiselle, koska lukija on oman taustansa perusteella tulkitsijan roolissa. Autoetnografiseen menetelmään kuuluu, etten vain suolla tarinaani mahdollisimman elävänä tekstinä, vaan pyrin representaation lisäksi myös selittämään haavoittuvuuden kokemustani, jolloin lukija ei jää yksin pohdiskelemaan miten tarinaa tulisi tulkita, koska tulkintoja on varmasti yhtä monta kuin lukijoitakin. Pyrin siis auttamaan eteenpäin tulkinnassa, joskin kukin lukee aina tekstiä omaan taustaansa kiinnittyen. Kertomani asiat - arvoristiriidan kokemus ja haavoittuvuus -eivät ole yksiselitteisiä, eikä tarkoitukseni ole yksiselitteistä merkitystä niille antaa.

4.1.3 Miksi valitsin menetelmäksi evokatiivisen autoetnografian?

Evokatiivisen autoetnografian valinta tutkimusmenetelmäksi ei ollut minulle itsestään selvä siitä huolimatta, että olen kokenut tarinallisen kirjoitustyylin aina omakseni. Mielessäni ovat pyörineet epäilykset henkilökohtaisuudesta ja vallalla olevien akateemisten ihanteiden mukaiset normit oikean ja vakavasti otettavan tutkimuksen objektiivisuuden vaatimuksesta, sekä kylmän viileästä akateemisesta kirjoitustavasta. Olen aina ollut perfektionisti, kiltin tytön syndroomasta kärsivä milleniaali, joka on sysännyt luovuuden syrjään suorittamisen

tieltä. Normatiivisuus ja selkeät säännöt ovat tuttuja ja turvaa tuovia, mutta eivät ole tuoneet minulle vastauksia elämän vaikeimmissa hetkissä. Autoetnografia ja haavoittuvuuden etiikka ovat vastakkaisia sille suorittaja -minälle, joka haluaa voittaa, pärjätä ja pystyä. Autoetnografian voikin sanoa olevan tässä yhteydessä paitsi akateemisten normien vastustamista, myös minun oman suorittajaluonteeni haastamista.

Olen epäilyksistäni huolimatta valinnut autoetnografian tutkimusmenetelmäksi, koska koen sen avulla parhaalla tavalla pystyväni tavoittamaan ja tuomaan arvoristiriidan kokemuksieni kautta esiin haavoittuvuuden monimerkityksellisyyden. Ellis, Adams ja Bochner (2011, 273) ovat sanoneet, että autoetnografisen tutkimuksen tarkoituksena on persoonallisia kokemuksia systemaattisesti kuvailemalla ja analysoimalla ymmärtää kulttuurista kokemusta. Uskon autoetnografian antavan minulle parhaan työkalun tehdä näkyväksi haavoittuvuuden monimerkityksellisyyden ja toivon mukaan lisäävän evokatiivisen autoetnografian tarkoituksen mukaisesti ymmärrystä ja empatiaa moninaisuutta kohtaan.

Tämän tutkimusmenetelmän valintaan minua on inspiroinut erityisesti Saija Katilan autoetnografinen narratiivi *The mothers in me* (2018), joka koostuu eri aikoina kirjoitetuista teksteistä ja muistiinpanoista, jotka tekivät niin samaistuttavalla ja liikuttavalla tavalla näkyväksi surun, menetyksen ja äitiyden, jotka kuin sanattoman sopimuksen myötä loistavat poissaolollaan organisaatioarjessa. Katilan tutkimus on ensimmäinen teoreettinen teksti, joka on aitoudellaan ja tunteellisuudellaan saanut kyöneleet kihoamaan silmiini. Tutkimus herätti minussa vahvoja samaistumisen tunteita liittyen maskuliinisten ihanteiden mukaiseen tunteiden kontrollointiin ja voimakkaaseen tarpeeseen piilottaa oma haavoittuvuuden ilmentymä, itku. Kirjoitus vakuutti minut siitä, että evokatiivisen autoetnografian menetelmällä voi tehdä tutkimusta, joka tuo samaistuttavuuden ja ymmärrettävyyden kautta esiin ahtaita normeja ja rakenteita kriittisen tarkastelun alle. Uskon Katilan (2018), Jagon (2002) ja Bongorin ja Smithin (2019) tunteita herättäneistä tutkimuksista inspiroituneena ja esimerkkiä hakien pystyväni luomaan lukijaystävällistä tekstiä haavoittuvuuden etiikasta tavalla, joka tuo samaistuttavalla tavalla esiin organisaatioarkeen nivoutuneen haavoittuvuuden ja haastaa tutkimuksen teon keinotekoisuuden tavoittelun.

Haavoittuvuuden etiikan tutkimuksesta ei ole juuri empiriaa ja uskon että pienetkin yksityiskohdat voivat olla tärkeitä uusien merkitysten luomisessa aiheesta, jonka dikotomisuus on ollut johtamis- ja organisaatiotutkimuksessa syvään juurtunutta. Autoetnografian avoimuuteen, itsereflektioon ja haavoittuvuuteen perustuva

tutkimuksellinen näkökulma (Jago 2002, 738) muodostaa luontevan kokonaisuuden haavoittuvuuden etiikan teorian kanssa, minkä uskon rikastavan organisaatioetiikan tutkimuskeskustelua paitsi teoreettisessa, myös menetelmällisessä mielessä. Autoetnografialla voi tavoittaa haavoittuvuuden kokemuksen kehollisen, autonomisen, subjektiivisen ja epäselvän luonteen (Gilson 2018, 231).

Siinä missä pelkäsin tutkimukseni muotoutuvan terapiasessioksi tai kiukkuhudeksi kokemastani turhautumisesta, olen kokemuksiani analysoimalla päässyt huutomerkin sijaan kohti autoetnografiassa olennaisia kysymysmerkkejä. Ei ole tarkoituksenmukaista korvata ahdasta selitystä toisella, muut vaihtoehdot poissulkevalla esityksellä, vaan kysyä mitä tämä tarkoittaa? Miksi tämä on näin? Jos se ei ole näin, miten se voisi olla? Miksi ajattelen tästä näin? (Bochner 2017, 77.) Nämä kysymykset voivat auttaa myös jotakuta muuta eteenpäin organisaatiotutkimuksen kentällä ja maailman ymmärryksessä.

4.2 Autoetnografian luotettavuudesta

Graduissa odotetaan opiskelijoiden yleisesti käsittelevän tutkielman luotettavuutta. Autoetnografian kohdalla ei ole kuitenkaan tarkoituksenmukaista puhua validiteetista ja reliabiliteetista (Koppa 2022) perinteisten merkitysten valossa. Koska autoetnografinen tutkimus omanlaisensa menetelmä, perustuu tutkimuksen luotettavuus myös erilaisiin hyvyyden ja luotettavuuden kriteereihin.

Bochner ja Ellis (2016b, 56) ovat luoneet ohjeet tulkinnalliseen laadulliseen tutkimukseen. Heidän mukaansa luotettavassa tutkimuksessa *subjektiivisuus* ja *itsereflektio* ovat keskeisiä. Tutkija on osa tutkimusta lihallisena, tuntevana yksilönä, jonka omien asenteiden, tunteiden ja arvojen tuleekin näkyä tutkimuksessa. Tutkimus sisältää paitsi tutkijan, myös muiden osallistujien subjektiivisuuden ja emotionaalisuuden kuitenkin niin, ettei tutkijan ääni dominoi osallistujien ääntä. Hyvässä ja luotettavassa tulkinnallisessa tutkimuksessa kirjoitusprosessi on osa tutkimusta, jossa reflektoidaan paitsi sitä, miten tutkittava asia nyt on, myös sitä miten se voisi olla.

Autoetnografian luotettavuuden arvioinnissa keskeistä on myös kysymys siitä ovatko tarinat *samaistuttavia*. Onko tarina uskottava siinä mielessä, että se on voinut oikeasti tapahtua?

Herättääkö kerrottu tunteita ja ajatuksia joihin lukija pystyy samaistumaan? (Ellis, Adams & Bochner 2011, 282.)

4.2.1 Muistojen luotettavuus

Olen jo vuosia käsitellyt elämäni vaikeita tilanteita kirjoittamisen kautta, mutta myös näiden aineistoksi valikoitujen kokemusten mieleen palauttaminen ja käsittely on vaatinut muistelua, retrospektiivistä otetta (Ellis 1999, 675). Tähän retrospektiiviseen, eli muisteluun perustuvaan autoetnografiaan on esitetty kritiikkiä muistin luotettavuudesta. Muistitieto kertoo kuitenkin ensisijaisesti tapahtumien merkityksestä eikä niinkään itse tapahtumista, vaikka sen avulla pyritään myös selvittämään, mitä menneisyydessä on tapahtunut. (Rannikko 2012, 73.) Monet muistot minun on täytynyt uudelleen muistaa. Muistaminen on jonkin jo unohtuneen paikan, ihmisen, tunteen, tilanteen mieleen palauttamista (Bochner 2017, 72). Muistojen mieleen palauttamisessa minua auttavat kehooni tallentuneet muistijäljet. Tunne kurkkua kuristavasta tunteesta tai äänestä mikä kuului aina avokonttorin oven avautuessa. Voin uudelleen kokea tunteet ja kehon tuntemukset muistelllessani, mutta erityisesti niistä kirjoittaessani. Nämä muistot eivät toki ole selkeitä ja Bochnerinkin (2017, 72) mukaan muistot vääristyvät ja niihin tulee aukkoja unohtamisen ja uudelleen muistelun myötä.

Muistot eivät ole ikinä täysin sitä mitä koimme tapahtumahetkellä, vaan sitä mitä muistamme nyt tapahtumista. Muistaminen onkin jatkuvaa ja aktiivista, se on henkilökohtaista, poliittista, tunteellista ja kehollista ja uudelleenmuotoutuvaa. Muistot eivät elä aivoissa, joista ne voidaan palauttaa suorina kopioina, vaan kehoissa, suhteissa, paikoissa ja asioissa. Muistellessa palautamme mieleemme asiat, joilla oli merkitystä. Niiden merkityksellisyys tekee niistä luotettavia, olivat niiden yksityiskohdat kuinka vääntyneitä tahansa. Vinjettini eivät ole valokuvakopioita yksittäisistä tapahtumista vaan merkityksellisiä, tunteita ja ajatuksia herättäviä tarinoita, jotka kertovat paitsi kertojasta, myös kulttuurisesta kontekstista, jossa tapahtumat saavat alkunsa. (Bochner 2017, 72-73.)

Koska ihminen muuttuu jatkuvasti kokemustensa ja ympäristön vaikutuksesta, vaatimus kokemuksen taltioimisesta sellaisenaan kuulostaa epärealistiselta myös muiden metodien kohdalla. Se, vaikka jokin tietty yksityiskohta ei tule kerrotuksi tismalleen kuten se on ollut tapahtumahetkellä ei tee muistosta tai narratiivista käyttökelpotonta vaan se on nykyinen muisto ja representaatio menneestä. Oleellista ja tutkimuksen luotettavuuden kannalta oleellista on kuitenkin kysyä itseltään: Mitä tämä muisto tarkoittaa? Miksi muistan tämän tällä tavalla? (Bochner 2017, 77.)

4.2.2 Samaistuttavuus

Kirjoitustyyli on osa evokatiivisen autoetnografian luotettavuutta. Kertomuksen on oltava tunteita herättävä ja samaistuttava. Tekstin on näytettävä asioita myös tutkijan omien tunteiden ulkopuolelta rikkaalla kulttuurisella kuvauksella, joka antaa lukijalle tilaa tarkastella lukemaansa kulttuurin näkökulmasta, oli hän itse kyseisen kulttuurin jäsen tai ei. Evokatiivisuus on yksi autoetnografisen tutkimuksen luotettavuuden tunnusmerkki. Jos teksti ei herätä samaistumisen tunteita, ei voida puhua laadukkaasta ja luotettavasta evokatiivisesta autoetnografisesta tutkimuksesta. Tutkimuksen luotettavuus syntyy tutkijan itsereflektiosta ja tarinan kertomisesta tavalla, joka herättää samaistumisen tunteen ja uskon siihen, että kerrottu tarina on elävä, mahdollinen ja uskottava. (Ellis, Adams & Bochner 2011, 282.) Luotettavuuden arvioinnissa keskeistä on kysymys siitä ovatko tarinat samaistuttavia, tunteita herättäviä, toden tuntuksia?

Käsittelen haavoittuvuutta tutkimuksessani kokonaisvaltaisesti. Evokatiivinen autoetnografia puhutteli minua metodina, koska se mahdollistaa haavoittuvuuden käsittelyn paitsi teorian, myös käytännön tutkimustyön kautta. Jago (2002, 753) kuvaa autoetnografian oleellisena luonteena juuri haavoittuvuutta, oman itsen ja ajatusten esille asettamista. Omien kipujen jakaminen, perheestä, itsestä, tunteista puhuminen asettaa ihmisen riskin alle tulla yhteisön jollain tapaa epäilemäksi tai hylkäämäksi. (Jago 2002, 738)

Olen autoetnografiasta tekstiä ja vinjettejäni kirjoittaessani hieman jopa sokeutunut sille, minkälaisia tunteita tarinani herättävät. Minkälaisen eletyn kokemuksen pystyn sanavalintojeni ja kuvausteni kautta välittämään? Koska ne ovat elämäni, liittyy sanoihin

voimakkaita tunnetiloja jo itse kirjoittamisen kokemuksen kautta. Muistan minkälainen tunnetila ja hetki minkäkin kappaleen kirjoittamiseen liittyy ja se on omiaan sekoittamaan arviotani tutkimuksen samaistuttavuudesta. Se, että olen rohkaistunut kirjoittamaan avoimesti kokemuksistani ei vielä automaattisesti tarkoita sitä, että kokemuksen intensiivisyys välittyisi lukijalle. Olen ennen julkaisua luetuttanut vinjetit ohjaajani lisäksi muutamalla ystävälläni ja puolisoillani. Jokainen lukee tarinoita omasta taustastaan käsin ja minulle läheiset ihmiset ovat tietenkin omalla tavallaan tunnetasolla kiinnittyneitä minuun ja ovat eläneet kokemusta kanssani tarinan takana. Minulle toi varmuutta tarinoiden julkaisuun se, että läheiseni eivät pelkää kommentoineet minun kokemustani ja kokeneet empatiaa minua kohtaan läheisen näkökulmasta, vaan löysivät vaivatta yhtymäkohtia myös sellaisiin työelämän kokemuksiin, joissa minä en ole mukana. Se, että he löytävät kulttuurisen samaistumiskohdan tarinoistani, merkitsee minulle sitä, että jokin kirjoituksissani resonoi länsimaisesta organisaatiokulttuurista. Autoetnografisen tutkimuksen kohdalla onkin tärkeää että lukija löytää itsensä tarinasta ja antaa sille merkityksen. (Zavattaro 2011, 4.)

Autoetnografian luotettavuutta voidaan arvioida kysymällä, kuinka käyttökelpoinen kerrottu tarina on. Käyttökelpoisuudella tarkoitetaan sitä, auttaako tarina lukijaa samaistumaan erilaisten ihmisten kokemuksiin ja tämän samaistuttavuuden ja ymmärryksen kautta lisäämään empatiaa ja kommunikaatiota erilaisten ihmisten välillä. (Ellis, Adams & Bochner 2011, 274; Spry 2016, 72.) Olisi tietenkin ollut mahdollista kirjoittaa kokemuksistani dialogi siitä, mitä kyseisessä tilanteessa on ihmisten välillä keskusteltu koskematta siihen miltä minusta tuntui ja mitä ympärillämme tapahtui. Tällainen dialogi tuskin olisi kovin samaistuttava. Lihallinen, rikas sosio-materiaalinen kuvaus herättää samaistumisen tunteita, auttaa kokemaan koetun ja muodostamaan tarinallisten keinojen avulla merkityksiä siitä minkälaisesta kulttuurisesta kokemuksesta se kertoo.

4.2.3 Subjektiivisuus ja itsereflektio

Epäillessäni erityisesti graduprosessini alkupuolella autoetnografisen tutkimuksen henkilökohtaisuutta ja subjektiivista otetta, harkitsin tutkivani arvoristiriidan kokemuksia ja haavoittuvuutta haastattelujen kautta, koska ajattelin samanaikaisesti pystyväni tavoittamaan haavoittuvuuden herkkyyden ja pitämään perinteisten akateemisten normien mukaisen etäisen tarkkailijan roolin. Kävin aiheesta useampia keskusteluja eri ihmisten kanssa ja törmäsin toistuvasti siihen tunteeseen, että keskusteluistamme jäi puuttumaan jotain oleellista. Hetken emmintä kysymyksen jälkeen, suun avautuminen ja hermostunut naurahdus *“ei mitään sittenkään”*. Uskon törmänneeni keskeiseen haastattelututkimuksen ongelmaan, että erityisesti ongelmallisia ja arkaluontoisia asioita käsiteltäessä arimmat asiat saattavat enemmän tai vähemmän tarkoituksellisesti jäädä peittoon, mikä vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen. (Alvesson 2003, 179.) Autoetnografisessa tutkimuksessa tätä tilannetta ei synny. Minä pystyn omien kokemuksieni kautta kertomaan suhteellisen avoimesti omia tuntemuksiani ja ajatuksiani, ilman että haastattelija-haastateltava dynamiikka vaikuttaa siihen, miten asia sanotaan tai tulee tulkituksi. Itsereflektio mahdollistaa kokemuksiin palaamisen ja uudelleen muistelun. Jos autoetnografiaa menetelmänä käyttävä tutkija alkaa tarkoituksellisesti vääristelemään kokemuksiaan tai peittelemään, ei tutkimuksella sinänsä ole arvoa, ellei tutkija itse tunnista omia peittelyaikeitaan ja tartu niihin (Alvesson 2003, 179).

Subjektiivisuus on autoetnografisessa tutkimuksessa keskeinen osa paitsi aineiston luontia, myös tulkintaa. Minun positioni tutkijana arvoineni, ajatuksineni, tunteineni on merkityksellinen ja sen vaikutus tutkimuksen tekoon tunnustetaan (Adams ym. 2021, 53). Tiedostan turvallisen nuoruuteni ja feministisen maailmankatsomukseni vaikuttavan tutkimuksessani tekemiini valintoihin yhtä lailla, kun se vaikuttaa enemmän tai vähemmän tiedostetuna valintoihin organisaatiokontekstissa elettyihin kokemuksiini. Koska olen kasvanut sellaisessa perheessä, jossa minua on aina kannustettu tekemään ja haastamaan. Vaikka valintani aiheuttaisivat harmia, voisin luottaa siihen, että minua autetaan. Sama asenne saa minut myös helposti puolustuskannalle ja avaamaan suuni paikoissa, jossa mielipidettäni ei aina tarvittaisi.

Bochner (2017, 79) kuvaa Beharilta (1996) ja Devereuxilta (1967) lainaamassaan sitaatissa subjektiivisuuden tunnustamisen olevan olennaista luotettavan tutkimuksen tekemisessä:

“Tutkimuksesta tulee objektiivisempää, kun se on tehty subjektiivisemmin.”

Subjektiiivisuuden hyväksyminen pakottaa tutkijan tarkastelemaan omia sidonnaisuuksiaan, tunteitaan, taustaansa, arvojaan ja ajatuksia, sekä sitä miten nämä tekijät vaikuttavat tulkintaan. Päälleliimatussa objektiivisuudessa on olemassa harha siitä, että kun tutkijan ihmisyyttä häivytetään ja tutkija etäännytetään aineistosta, tulisi tutkimuksesta jollain tapaa validimpi. Autoetnografinen tutkimus vaatii tutkijan ja lukijan luovan suhteen sen sijaan, että objektiivisuuden vaatimuksen takia etäännytetäisiin itsemme toisistamme. (Bochner 2017, 71.) Ymmärrys ja merkitysten luominen vaatii empatiaa. Voikin kysyä, voiko tutkimusta tehdä eettisesti ja kokemusta ymmärtää syvällisesti, jos tutkija on etäännyttänyt itsensä kokemuksesta ja teeskennellyt objektiivisuutta?

Vaikka itsereflektio ja oman position arviointi tutkimuksessa on keskeistä autoetnografian luotettavuuden kannalta, on itsereflektiollakin rajansa. Styhren ja Tienarin (2012, 205) mukaan ei riitä sanoa valitsevansa itsereflektion ja teeskennellä pystyvänsä rationaalisesti havainnoimaan mitkä kaikki rakenteet ja asenteet omaan positioon tutkijana ja yhteiskunnan jäsenenä vaikuttavat. Tämä rajallisuus on konkretisoitunut minulle siinä, että vaikka kuinka yritän pohdiskella omaa rooliani ja toimintaani kokemuksissa, minun on vaikea hahmottaa mikä omassa taustassani on vaikuttanut mihinkin. Olen ajoittain tuntenut voimakasta halua jättää kertomatta hetkistä, jolloin en ole toiminut moitteettomasti tai joiden pelkään asettavan minut huonoon valoon ihmisenä ja tutkijana. Olen itsereflektiossa kuin harjoittelija ensimmäisinä työpäivinä, innokas ja yritteliäs, mutta kovin haparoiva. Lipsun siihen mukavaan tilaan, jossa liu'un oletuksesta toiseen kyseenalaistamatta mitään. Minut suistavat ulos mukavuuden ja varmuuden kuplasta reflektoidaan omaan positiotani, oikeutustani ja toimintaani ne keskustelut, kun joudun perustelemaan tutkimustani ja kohtaamaan sen, mitä toiset ihmiset ajattelevat minusta (Styhre & Tienari 2012, 205).

4.3 Eettisiä kysymyksiä autoetnografiasta

Vaikkakin Ellis, Adams & Bochner (2011, 281) kuvaavat riittäväksi eettiseksi käytännöksi reflektion, eettisen agendan ja eettisen tiedostavuuden, sekä sen että tarinat ovat kulttuurisia kokemuksia, eivätkä kenenkään omia, koen ensimmäistä autoetnografiaa tehdessäni tarpeen varmistaa teokseni eettisen pitävyyden. Vaikka tarinani tarkoituksena on kertoa länsimaisesta organisaatiokulttuurista ja heijastaa sitä, ei paneutua yksittäisen organisaation

käytäntöihin, niin olen tietoinen, että aina on riski, että joku vinjeteistä itsensä tunnistava saattaa kuvauksesta loukkaantua. Painin sen huolen kanssa voinko julkaista tekstin, jossa ihmiset ovat läsnä, koska en voi heiltä kaikilta kysyä lupaa, koska minulla ei ole enää yhteyttä heihin. Mielessäni on käynyt koko kokemuksiani kertomatta jättäminen ja että paras ja ketään ärsyttämätön vaihtoehto olisi varmasti olla hiljaa, eli hiljentää itse itseni. Kuitenkin jos halutaan luoda uusia merkityksiä vaikeista asioista, on hiljeneminen varma tapa saada asiat pysymään paikoillaan ja muutos jäädä tapahtumatta (Bochner 2017, 77). Tabu jää tabuksi, jos siitä ei voi kirjoittaa. Haavoittuvuuden ja haavoittumattomuuden illuusion vaikeus on sen nivoutuneisuus työelämään. Ei ole selkeitä punaisia lippuja tai yksittäisiä haastattelukysymyksiä, joiden kautta asiaa voisi selvittää. Uskon autoetnografian olevan tässä se tapa, jolla saan esiin merkitykselliset asiat ja tuotua asian ymmärrettävästi esiin. Mitä useampi ihminen tarinoiden kirjoittamiseen vaikuttaa, sitä enemmän merkityksellisiä yksityiskohtia tarinoista voi karsiutua. Haluan olla itse tekemässä lopullisen päätöksen kokemuksen analyysistä.

Autoetnografiaa harjoittava tutkija joutuu jatkuvasti kyseenalaistamaan oman etiikkansa ja tutkimuksensa etiikan, koska hyvää autoetnografista tutkimusta ei pysty tekemään, ellei kirjoita myös muista tarinaan kuuluvista kokemusten muodostuessa suhteessa muihin ihmisiin ja ympäristöön. Autoetnografista tutkimusta tehdessä on arvioitava motiivi tarinoiden julkaisemiseen ja siihen, miten ne voivat mahdollisesti vahingoittaa tutkijaa itseään tai muita tarinaan kuuluvia (Jago 2002, 753). Autoetnografialla tutkija paljastaa haavoittuvuutensa ja tuo sen esille muiden tarkasteltavaksi ja arvioitavaksi. Se, että autoetnografiaa tekevä tutkija joutuu arvioimaan haavoittuvuutensa esiin tuomista ammatilliseen uskottavuuteen liittyvän riskin kautta, kertoo paljon haavoittuvuuteen liittyvistä negatiivisista merkityksistä. Kyseessä on sosiaalinen riski, joka rakentuu sosiaalisen hyväksynnän tai hylkäämisen kautta.

Olen myös kysynyt itseltäni useasti, onko minulla lupaa kirjoittaa haavoittuvuudesta? Olenko minä etuoikeutettuna länsimaalaisena oikea ihminen puhumaan haavoittuvuudesta? Eikö minun tulisi käyttää asemani jonkun sellaisen ihmisen tai ihmisryhmän nostamiseen, joka oikeasti tarvitsee sitä? Tutkimukseni tarkoituksena on tuoda esiin ne sukupuolittuneet rakenteet, jotka ovat helposti ymmärrettäviä aivan jokaiselle. Voi olla vaikeaa kuvitella itsensä täysin poikkeukselliseen tilanteeseen, mutta toivon että minun kokemusteni arkisuudessa ja niiden heijastamassa organisaatiokulttuurissa on jotain sellaista, joihin jokainen pystyy samaistumaan. Jonka kautta on helpompaa ymmärtää, että nämä samat

sukupuolittuneet rakenteet vaikuttavat kaikkialla ja mahdollistavat sellaisten ihmisten sorron, joita ei hyväksytä tässä sosio-kulttuurisessa kontekstissa. Vaikka tämän teoriassa tajuankin, en tunnu pääsevän eteenpäin ajatuksesta siitä, että kokemuksieni kertominen vie tilaa niiltä, jotka sitä enemmän tarvitsisivat.

Autoetnografiassa tärkeää on kunnioittaa muita ihmisiä, jotka ovat olleet mukana muodostamassa koettua. Koska tarinoissani esiin tulevat ihmiset tulevat esiin vain minun subjektiivisen tarinankerrontani ja tulkintani kautta ilman mahdollisuutta vaikuttaa heistä muodostuvaan kuvaan, on henkilöiden yksityisyyden säilyttäminen eettisesti tärkeää tutkimusta tehtäessä. (Adams 2008, 183.) Koska olen kerännyt kokemuksiani muistelun kautta useasta eri organisaatiosta usean eri vuoden ajalta, olisi luvan kysyminen kaikilta vinjeteissani esiintyviltä henkilöiltä ollut mahdotonta. Kirjoittajana kontrolloin näitä tarinoita muista ja tässä eettinen vastuu nousee tärkeään rooliin. Se miten kerrottu ymmärretään, riippuu tavasta, jolla se kirjoitetaan. (Adams 2008, 183;186.) Adamsin (2008, 188) mukaan kirjoittajan tulee tehdä jatkuvaa arviointia tekstin eettisyydestä tietämättä ovatko valinnat loppujen lopuksi oikeita. Eettisesti kirjoitettu autoetnografinen tutkimukselle tyypillistä on epävarmuus, jossa syvälinen pohdinta myös takaa tekstin eettisyyden.

Tutkimani aiheen merkityksellisyyteen perustuen olen vakuuttunut tutkielmani tärkeydestä ja julkaista kirjoitukseni, kuitenkin suojellen niissä esiintyviä henkilöitä muuttamalla vinjettini faktan ja fiktion sekoitukseksi, faktioksi. Olen muokannut vinjeteissä esiintyvien henkilöiden ikää, nimiä ja keskusteltuja aiheita, jotta heitä ei tunnistettaisi. Haasteena faktiossa on ylläpitää haluttu tarina ja hahmottaa se, miten tarina tulee ymmärretyksi. (Ellis, Adams & Bochner 2011, 282.) Muiden ihmisten osalla olen kirjoittanut tarinat parhaani mukaan niissä esiintyvien henkilöiden yksityisyyttään suojellen ja valmistautunut siihen, että jonain päivänä kaikki vinjeteissani olevat henkilöt saattavat lukea tekstin.

Tarinoiden merkityksen ja kokemuksien ymmärtämisen kannalta olen jättänyt vinjetteihin muuttumattomiksi ne yksityiskohdat ja organisaatioiden kuvaukset silloin kun ne ovat merkityksellisiä tarinan kannalta. Kysymys ei tutkimuksellisesti ole yksittäisten organisaatioiden kulttuurin tai johtamisen analysoinnista, vaan laajemmin länsimäisen organisaatiokulttuurin representaatiosta ja sen tulkinnasta.

5 HAAVOITTUVA KIRJOITTAMINEN

5.1 Haavoittuvasta positiosta kirjoittaminen

Tutkimuksessani analysoin paitsi kokemuksiani haavoittuvasta positiosta käsin käyttäen vulnerable writing -kirjoitusmenetelmää paljastaen prosessin vaiheet ja epäröintini. Tätä menetelmää ovat käyttäneet muun muassa Katila (2018), Henriksen ym. (2020) ja Helin (2018; 2020). Kuten Henriksen ym. (2020) sanovat, voidaan haavoittuvaa kirjoittamista ajatella tapana haastaa akateemisen kirjoittamisen standardeja, jotka eivät anna tilaa kirjoittamisen haavoittuville ja kehollisille aspekteille. Haavoittuva metodi ei pyri selvittämään epämukavuutta välittömästi ongelmanratkaisun tai “sense-makingin” keinoin, jotka sisältävät elementtejä syystä ja seurauksesta, (Page 2017, 28) viitaten kronologiseen järjestykseen ja yhteen totuuteen. Sen sijaan se keskittyy siihen, mikä on epämukavaa, outoa tai tuntematonta.

Haavoittuvasta positiosta käsin kirjoittaminen mahdollistaa kokemuksen monikerroksellisuuden ja haavoittuvuuden kuvaamisen tavalla, joka ei monella muulla menetelmällä olisi mahdollista. Välillä olenkin tämän prosessin aikana onnistunut välittämään tunteeni, epäuskoni ja hämmästykseni ja hillinnyt haluni viilata ja viilata tekstiä loputtomasti. Toisinaan taas haavoittuva positio on osoittautunut raskaaksi ja kirjoittaminen loputtoman hitaaksi. Jatkuva itsereflektio on väsyttävää muun elämän pyöriessä ympärillä hullun lailla ja olen joutunut turvautumaan tuttuun akateemiseen normistoon jäsennessäni ajatuksiani.

Haavoittuva kirjoittaminen on toisaalta antanut tilaa itseilmaisulle ja Gilmore et al. (2019, 2) sanoin erilainen kirjoittamisen tapa tuo esiin tutkijan äänen tavalla, joka erottaa tutkijat ja ajatukset toisistaan. Minulle haavoittuvasta positiosta elävällä tavalla kirjoittaminen on ollut valinta, joka on aiheuttanut suunnattomasti epäröintiä vähäisten esimerkkien vuoksi. Olen epäillyt, onko mahdollista tehdä uskottavaa tutkimusta kirjoittamalla tekstiä, joka kuulostaa minulta. Myös tätä kappaletta, mutta erityisesti vinjettejä kirjoittaessani aloitin kirjoittamalla tajunnanvirtaa. Koska olen pahin kriitikoni ja kulttuuristen normien vanki siinä, että vain täydellinen on kyllin hyvää kirjoitettavaksi, olen prosessin aikana rohkaissut itseäni tekemään virheitä ja olemaan haavoittuvainen vähintään itselleni kirjoittamalla tekstejäni

ensin tajunnanvirralla. Kirjoitan mitä mieleeni tulee aiheesta, miettimättä akateemisia normistoja tai sitä miten saan nojattua lähdeviitteilläni tiettyyn asiaan. Tyhjän paperin ja virheiden tekemisen pelkoni ei suinkaan ole loppunut mutta olen valinnut tehdä haavoittuvuuteni näkyväksi tekemällä epätäydellistä tekstiä ja myös lähettämällä sitä ohjaajalleni, joka kerta peläten hiki niskasta noruen sen saamaa kritiikkiä. Tämän kirjoittamisen ja sen julkaisemisen näen olevan haavoittuvuuden nähdyksi tekemistä ja normien vastustamista.

Kirjoittamalla esittämäni todellisuus on analyysi kokemuksistani, jonka pyrin kielen keinoin esittämään mahdollisimman todenmukaisesti ja elävästi. Kirjoittaessani olen aina ensimmäisestä tajunnanvirrasta lähtien harjoittanut omien kokemuksieni reflektointia ja tulkintaa. Olen kuitenkin useamman kuin kerran jäänyt itselleni kiinni tapahtumien siloittelusta ja sellaisista sanavalinnoista, jotka eivät paljastaisi epävarmuuttani. Henriksen ym. (2020, 562) kuvailevat osuvasti, että kirjoitusprosessissa tulee vaiheita, joissa teksti soljuu ja toisaalta hetkiä jolloin tekstin ja kirjoittajan suhde on kivulias ahdistuksineen ja epävarmuuksineen. Samalla kun haluan tehdä haavoittuvuuteni näkyväksi, tunnen halua selittää kaikki mahdolliset valintani järkeenkäyvästi. Haluan kirjoittaa haavoittuvasti ja samalla kuitenkin suojata selustani. Kaipaen akateemisten sääntöjen tuomaa etäisyyttä ja hallinnan tunnetta, turvallista etäisyyttä haavoittuvaisuudestani. Valitsemalla haavoittuvasta positiosta kirjoittamisen vien itseltäni etäisyyden tekstiin, jota voisin pitää. Ajatuksen siitä että, *“tämä on vaan gradu”* tai *“tämä on vaan työtä”*, *“älä ota sitä henkilökohtaisesti”*.

Koen eettiseksi velvollisuudeksi sen, että tutkiessani niinkin arkaa aihetta kuin haavoittuvuus, vähintä mitä voin tehdä, on puhua asiasta omalla äänelläni. Valintani tukee haavoittuvuuden etiikan teoriaa siitä, että haavoittuvuus on kaikille yhteistä ja haavoittuvuuden illuusion ylläpitäminen tutkimuksessakin on valinta, jonka teemme suojellaksemme itseämme muiden reaktioilta ja väärinkohtelulta. Osoitan myös valinnallani sen, että vaikka kirjoitan haavoittuvasta positiosta käsin, ei se tee tutkimuksestani akateemisin termein sanottuna vähemmän validia. Kuten Gilmore ym. (2019, 5) kuvaa, erilaisen kirjoittamisen tavan ei ole tarkoitus olla akateemisesti pätemätöntä tai epätäsmällistä, vaan tarkoituksena on syventää ymmärrystä maailmasta teorisoinnin ja tutkimuksen avulla sellaisilla kuvauksilla ja oivalluksilla, joita voi monikerroksisemmalla kirjoittamisen tavalla saavuttaa. Rohkaisua erilaiseen kirjoittamiseen tapaan olen hakenut Katilan (2018; 2019), Jagon (2002) ja Helinin (2018; 2020) suunnalta. Lopputulos on henkilökohtaisuudessaan minun. Vaikka inspiraatiota voi hakea monelta suunnalta, ei

autoetnografian tarkoitus ole nähdäkseni tarkat ohjeet ja normit, vaan päinvastoin niiden vastustaminen.

Haavoittuvasta positioista kirjoittaminen on haastanut minut ajattelemaan sitä, minkä itse käsittän ammattimaiseksi. Kirjoittaessani kokemuksistani eri organisaatioissa huomaan kiusaantuvani ja huomaan epäileväni metodologiaani. Olisi monin tavoin helpompaa käsitellä omia tai vielä mieluummin muiden kokemuksia puhtaan analyttisesti ja pienen matkan päästä. Tämä etäisyys kokemuksiin on kuitenkin mielestäni se kriittinen tekijä, jossa osa kokemuksen ja kulttuurisen ympäristön arvokkaista nyansseista jää matkan varrelle. Koska olemme kulttuurimme orjia, harjoitamme toisillemme tarinaa kertoessamme itsesensuuria, josta saattavat pudota pois ne juuri kipeimmät, kokemuksen ja kulttuurisen kontekstin kuvaamisen kannalta oleelliset pienet asiat, jotka on niin helppo ohittaa näennäisen merkityksettöminä. Haavoittuva kirjoittaminen, kuten haavoittuvuus itsessäänkin voidaan väärinymmärtää heikkoudeksi tai kyvyttömyydeksi pysyä ammattimaisena. Tämä ei kummankaan kohdalla automaattisesti pidä paikkaansa, mutta asettaa kirjoittajan haastavaan tilanteeseen luoda tarpeeksi syvä ja monikerroksinen henkilökohtainen kuvaus ja olla valmis kuitenkin antamaan kokemuksensa muiden arvosteltavaksi ja tarkasteltavaksi. (Gilson 2018, 84.)

5.1.1 Erilainen kirjoittamisen tapa luo erilaisia merkityksiä ihmisyydestä

Erilainen kirjoittamisen tapa tuottaa erilaista ymmärrystä ihmisyydestä (Gilmore ym. 2019, 1). Organisaatio- ja johtamistutkimuksen jumiutuminen normatiivisiin, kapeisiin kirjoittamisen tapoihin ei ole ollut omiaan edistämään moninaista ymmärrystä ihmisyydestä ja tutkimuksesta. Erilaisen kirjoittamisen tavan valinta voidaan nähdä myös akateemisen maailman maskuliinisten normistojen, rationaalisuuden, näennäisen objektiivisuuden ja kirjoittajan oman äänen häivyttämisen vastustamisena. (Boncori & Smith 2019, 74; Gilmore et al. 2019, 5.)

Tarkoituksena on välttää akateemista jargoniaa, joka on vaikeasti ymmärrettävää ja tylsää luettavaa. Pyrin kertomaan kokemuksistani niin että lukija ymmärtää minun tunteeni ja pystyy samaistumaan niihin ja vertaamaan niitä omiinsa. Haavoittuvassa kirjoittamisessa

kuten autoetnografiassa kirjoittaminen on keskeinen osa tutkimusprosessia (Bochner & Ellis 2016b, 79). Se miten kirjoitetaan, vaikuttaa siihen, miten sanoma tulee ymmärretyksi. Asioiden representaatio, kommunikaatio minun ja lukijan välillä on tärkeää. Erilaisella kirjoittamisen tavalla minun on mahdollisuus analysoida kokemuksiani syvemmin ja luoda lukijalle syvemmän ymmärryksen ajatusprosessistani ja kokemuksistani kokonaisuudessaan. Tällä kirjoittamisen tavalla pystyn kuvaamaan lihallisen kokemukseni niin elävästi kuin mahdollista kokematta samaa kuin minä. Tutkimushavainto on inhimillisen linssin läpi käynyt ja antaa meille informaatiota, niin miksi myös tunteemme ja kokemuksemme ei voisi antaa informaatiota sen käydessä saman linssin läpi mitä niin kutsuttu kova datakin.

Vaikka kirjoitan haavoittuvasta positiosta käsin, paljastaen henkilökohtaisia kokemuksiani, tunteitani ja heikkouksiani maailmalle, en voi väittää, että pystyisin välittämään haavoittuvuuden kokemusta sellaisenaan. Kirjoittamalla esittämäni "todellisuus" on analyysi kokemuksistani. Kirjoittaessani olen aina ensimmäisestä tajunnanvirrasta lähtien harjoittanut omien kokemuksieni reflektointia, analysointia ja tulkintaa, sekä valinnut mikä on haavoittuvuuden kokemuksen esittämisen kannalta merkityksellistä. Arvoristiriidan kokemuksissani olen ollut ahdistunut, avoin, päättäväinen ja fyysisesti valmiina taisteluun. Olen hikoillut jännityksestä ja silti päättänyt näyttää haavoittuvuuteni. Samalla olen kokemuksiani tarkastellessa myös kyseenalaistanut itseni. Ylireagoinko? Olenko väärässä tunteeni kanssa? Miltä käytökseni on näyttänyt muiden silmissä ja siinä organisaatiokulttuurissa missä olen milloinkin ollut? Olen pyrkinyt kokemuksiani analysoidessa päästä oman ylpeyteni ja egoni taakse ja hyväksyä paitsi virheeni, myös haavoittuvuuteni. Ja se ei ole helppoa. Olen saanut itseni kiinni vielä oikolukuvaiheessa pehmentelemästä epävarmuuden hetkiä ja joutunut palaamaan takaisin uudelleen kirjoittamaan ajatukseni auki niin kuin ne ajattelen. En niin kuin kuvittelen "*oikean tutkijan*" ne ilmaisevan. On vaatinut todellista tasapainottelua olla häivyttämättä epävarmuuden hetkiä tekstistä.

5.1.2 Haavoittuva kirjoittaminen akateemisten normien vastustamisena

Akateemisen kirjoittamisen normistot sanelevat pitkälti sitä mikä on tarpeeksi “hyvää” tutkittavaksi ja miten siitä tulee kirjoittaa (Gilmore ym. 2019, 4). Boncori ja Smith (2019, 79) kirjoittavat akateemisesta tunteiden halveksunnasta, jossa tutkijat sensuroivat omia tunteitaan noudattaakseen akateemisia normistoja. Pohdinkin, johtuuko kiusaantunut olo omien kokemuksieni kirjoittamisesta, vai omaksumistani normeista, joiden mukaan tällainen tutkimisen ja kirjoittamisen tapa ei kuulu uskottavaan johtamis- ja organisaatiotutkimukseen? Ovatko kirjoitukseni liian omakohtaisia, liian tunteilevia, liian henkilökohtaisia ollakseen akateemisia? Johtamisen ja organisaatiokentän tutkimuksessa on kuitenkin kyse ihmisistä ja inhimillisyydestä kaikkine kiusaannuttavine muotoineen.

Haluan tutkimuksessani keskittyä siihen mitä minulla on sanottavana ja annettavana sen sijaan, että käyttäisin energiani siihen, kuulostavatko sanavalintani tarpeeksi “*akateemiselta*”, mitä se ikinä tarkoittaakaan. Pelkään, että tehdessäni valinnan oman ääneni ja kokemuksieni tuomisesta tutkimukseni kehykseksi, asetan itseni eri tavalla kritiikin alle kuin tukeutuessani perinteisempiin tutkimusmenetelmiin. Kuten Pors (2019, 30) sanoo, haavoittuvuus on itsen avaamista maailmalle, niin että välissä ei ole lohtua-antavaa etäisyyttä, jolla suojella itseä maailman väkivaltaisuudelta. Oman itsen etäännyttäminen tutkimuksesta mahdollistaa myös kritiikin tuntuvan vähemmän henkilökohtaiselta. Tuon itse itseni kirjoittamiseni ja kokemusteni kerronnan kautta tarkoituksellisesti haavoittuvaan positioon. Valintani tukee haavoittuvuuden etiikan teoriaa siitä, että haavoittuvuus on kaikille yhteistä ja haavoittuvuuden illuusion ylläpitäminen tutkimuksessakin on valinta, jonka teemme suojellaksemme itseämme muiden reaktioilta.

Kirjoittaessani minulle tuli hetkiä, jolloin koin, etten kielen keinoin pysty välittämään kokemusta. Erilaisista lauserakenteista ja sanavalinnoista huolimatta tiettyjen kokemusten syvyys tuntuu kielen keinoin jäävän tyhjäksi. Mieleni täyttää häpeällä kyllästetty ajatus siitä, ettei tekstini ansaitse tulla julkaistuksi. Tunnistan ajatuksissani Henriksen ym. (2020, 565) “*monster writing*” -menetelmään liittyvän yhteyden tekstin, kirjoitushetken ja kirjoitettavan kokemuksen välillä. Tekstiin liittyvä häpeä heijastaakin häpeää hidastuneesta graduprosessista ja siihen liittyvästä kivusta, sekä kirjoitettavasta aiheesta, joka on vahvasti kehollista ja syvempää kuin pelkkä kokemusten representointi. Olen kuitenkin pyrkinyt

avoimesti ja elävästi luomaan samaistuttavan ja rehellisen tekstin, vaikka se onkin minulla pelottavaa.

Haavoittuva kirjoittaminen ja muisteluun perustuva autoetnografia haastavat perinteisen lineaarisen etenemisen. Haavoittuvasta positiosta kirjoittaminen liikuttaa lukijaa kokemusten ja nykyhetken välillä. Teksti ja sen merkitykset muodostuvat koettuna, kirjoitushetkenä ja lukijan mielessä uudelleen. Narratiivit kiinnittävät huomioon kokemukseen, niihin elämän hetkiin, jotka usein kuullaan väärin, ohitetaan tai jäävät huomiotta normatiivisessa muistelun ja kertomisen tavassa (Page 2017, 23), joka kiinnittää huomion siistittyyn lopputulokseen, josta turhaksi mielletyt nyanssit on karsittu.

Haavoittuvuuden tekeminen haavoittuvasta positiosta kirjoittamisena rikkoo ajatusta siitä, että gradua tehdessä kokemukseen osallistuneita ihmisiä ja organisaatioita tulisi ikään kuin suojella. Toki tässäkin prosessissa noudatetaan yksilön suojaa, mutta ihmiset ja kulttuuri, joka on kokemuksen luomiseen osallistunut, ei jää käsittelemättä. Haavoittuvuuden kokemus ei jää ikään kuin minun harteilleni yksilönä vaan teen näkyväksi sen, kuinka me rakennamme omaa ja osallistumme muiden haavoittuvuuden rakentamiseen sosiaalisten suhteiden verkostossa. Tämä haavoittuva kirjoittaminen on niiden rakenteiden vastustamista, jotka vastuuttavat yksilön omista haavoittuvuuden kokemuksistaan. Nämä rakenteet painavat yksilön haavoittuvuuden kokemukset yksilön ongelmiksi, jotka tulisi hoitaa työterveydenhuollossa tai joista tulisi hankkiutua eroon. Kiinnitän sen sijaan huomion kulttuuriseen kokemukseen, ihmisten väliseen vuorovaikutukseen ja sosiaalisiin normistoihin, jotka ylläpitävät haavoittumattomuuden illuusiota. Sosio-kulttuuristen normien näkyväksi tekeminen avaa mahdollisuuden kriittiselle reflektiolle ja haavoittumattomuuden illuusion purkamiselle.

Haavoittuva kirjoittaminen tuntuu itsen, minuuden paljastamiselta maailmalle. Omaa itseä on mahdoton näyttää, jos ei näytä myös niitä puolia itsestään, jotka mieluummin haluaisi piilottaa. Kipeitä ajatuksia ja epävarmuuden hetkiä, jotka saavat epäröimään. Pelkään kuollakseni kirjoitus- ja ajatusvirheitä. Luen tekstiäni uudestaan ja uudestaan vain varmistaakseni, ettei mukaan jää mitään virhettä, joka paljastaisi sen ettei teksti ja minä olekaan täydellisiä. On toisinaan vaikea muistaa, että erilainen kirjoittamisen tapa tuo esiin tutkijan äänen tavalla, joka erottaa tutkijat toisistaan. (Gilmore ym. 2019, 2) Minulle haavoittuva kirjoittaminen on ollut valinta, joka on aiheuttanut suunnattomasti epäröintiä.

Olen ollut itse pahin kriitikkonni epäillessäni sitä, onko mahdollista tehdä uskottavaa tutkimusta kirjoittamalla tekstiä, joka kuulostaa minulta.

5.2 Kehollinen kirjoittaminen

“Sen ainoan kerran, kun sain aikaan jotain kirjastossa oli Suomen Kirjallisuusseuran kirjaston alakerrassa. Minut nähdessään joku saattanut ajatella minun olevan vihainen tai yksinäinen, mutta minä olin kerrankin pystynyt keskittymään! Vanhojen kirjahyllyjen välissä silmälasit silmilläni, kelmeässä loisteputken valossa, selkä epäergonomisesti (hyi minua!) kyyryssä, vastamelukuulokkeet korvilla. Seinällä vaaleanpunainen juliste antropologiasta, selkeästi aihe, joka ei kiinnosta ketään, koska kirjastossa ei käynyt ketään niiden kolmen tunnin aikana jolloin sormeni naputtivat kiihkeästi näppäimistöä. Vaikka otin vastamelukuulokkeet korviltani kuulin vain satunnaiset tuolien narahdukset yläkerrasta ja jostain hyllyjen välistä tunkkaise äänen joka lähtee, kun kirja vedetään hyllystä. Takapuoleni oli puutunut kirjoittamisesta, mutta en voinut lopettaa koska olin viimeinkin löytänyt kirjan, joka inspiroi minut aloittamaan Johdanto-kappaleen! Olin taistellut sen kanssa pitkään ja kirja ei edes liittynyt mitenkään johdannon kirjoittamiseen mutta sen kautta löysin oman ääneni ja muistutuksen taas siitä, että minähän kirjoitan tarinaa! Nenäni valui koska olin vahingossa kantanut varastosta sisään homeiset matot ja minua hävetti niiskuttaa korona-aikana, vaikka tiesin nuhani johtuvan homeesta. Pyyhin nenäni käteeni ja vasta kädet näppäimille laskiessani tajusin, että nythän minä sotkin näppäimistön räkään! Hyi että.. Onneksi kukaan ei nähnyt. Ravistelin olkiani pienestä häpeän välähdyksestä ja tuskin maltoin pyyhkäistä sotkuni, kun rinnassani kihelmöi jo seuraava lause kirjoitettavaksi. Uusista kengistä jalkoihini tulleet valtavat rakot, jotka melkein estivät minulta tämän kirjastoreissun eivät edes vaivaa minua, kun tunnelmani on niin hyvä. Oletko koskaan kokenut flow-tunnetta?”

Sitä kun aika lentää siivillä ja kaikki vain sujuu? Niitä hetkiä ei gradun kirjoituksessa usein tule eteen.”

Ylläoleva kappale oli kirjoitus kehollisesti kirjoittamisesta. Siitä kuinka eräänä päivänä kaikki tuntui sujuvan ja kuinka kehossa tuntuva innostus sai minut parhaimmillaan ohittamaan epämuikavuudet. Kuten Jenny Helin (2020, 12) sanoo, *“konemainen kirjoittaminen tekee miltei mahdottomaksi luoda yhteys itsemme ja kirjoittamamme tekstin välille”*. Minulle myös itse kirjoittaminen on vahvasti kehollinen kokemus ja koen haavoittuvan kirjoittamisen olevan paras menetelmä näiden kokemusten kuvaamiseen. Olen aina käyttänyt kirjoittamista tunteiden ja tilanteiden käsittelemisen muotona. Parhaimmillaan ja pahimmillaan käyn kirjoittaessani tunteitani läpi niin, että ne sanat, jotka vuodatan ruudulle tai paperille saavat kyyneleet virtaamaan holtittomasti. Kihelmöinti rinnassa ja kaulalla, kehollinen tuntemus on niin vahva, että tuntuu etteivät sormet yksinkertaisesti ehdi kirjoittaa sitä kaikkea mitä mielessä pyörii ja mihin keho reagoi.

Olen 180 cm pitkä nainen äänekkäällä naurulla ja heiluvilla käsillä. Olen nuoruuteni kamppailut sen kanssa, kuinka vien *“liikaa tilaa”*. Nuorena yritin pienentää itseäni ollakseni vähemmän näkyvä, vähemmän äänekkäs. Laihdutin ja yritin hymyillä huomaamattomammin, jotta liian näkyvät ikeneni eivät näkyisi niin paljon. En halunnut tehdä itsestäni numeroa. Yllättäen omien kokemuksieni tarkastelu ja tuominen haavoittuvuuden representaatioksi tutkimuksessani laukaisi minussa samat tuntemukset. Miksi minun kokemukseni tulisivat olla minkään tutkimuksen aineistona? Opittu ja sisäistetty häpeä naisen kehoani kohtaan yhdistyi häpeäksi tekstiäni kohtaan ja haluan harjoittaa Pullenin (2018, 124) tarkoittamaa sukupuolittunutta itsesensuuria, jossa pyytämättäkin sensuroin, korjaan ja kirjoitan mitä muiden kuvittelen minulta odottavan.

5.2.1 Muistot ajassa

Muisteluun perustuvassa autoetnografiassa kokemukset ja niistä syntyvät muistot eivät ole yksiselitteisesti kronologisessa järjestyksessä. Muistot eivät rakennu aivoihin horisontaalisesti, kronologisesti, vaan niihin nivoutuu kokemuksia tapahtumahetkellä,

uudelleenmuistelun ja uudelleentulkinnan myötä (Bochner 2017, 72).) Kokemukset ovat tapahtuneet, mutta eivät voi tapahtua sellaisinaan uudestaan. Muistot muuttuvat uudelleenmuistelun myötä. Tämä akateemisuuteenkin liittyvä kronologisuus liittyy normatiiviseen käsitykseen (Helin 2020, 2), järjestykseen ja rationalisuuteen jossa halutaan järjestää asiat vasemmalta oikealle. Jenny Helin (2020) porautuu artikkelissaan *Temporality lost: A feminist invitation to vertical writing that shakes the ground ajan* käsitteeseen kirjoittamisessa. Markkinavetoinen ja sukupuolittunut normisto kannustavat myös tutkimuksen teossa horisontaaliseen, jatkuvasti etenevään aikakäsitykseen, jossa kaikki “turhat” yksityiskohdat riisutaan tehokkuuden nimissä pois. Helin tulkitsee horisontaalisen aikakäsityksen ja kirjoittamisen viestivän sukupuolittuneesta maailmasta, jossa tehokkuus ja nopeus ajavat syvän tulkinnan ja problematisoinnin ohitse maskuliinisia normeja noudattaen. Pysähtyminen, saati takaisinpäin katsominen nähdään negatiivisena, häiritsevänä.

Vaikka esitän kokemukseni tarinallisesti ja kronologisesti, ovat muistot muokkautuneet tapahtumahetkestä, eikä tapahtumia ole mahdollista kuvata sellaisenaan. Kokemukseni ja kuvaamani kulttuurit ovat kuvattuna samaistuttavuuden ja ymmärrettävyyden vuoksi kronologisten tarinoiden muotoon. Tarinan alla kulkeva kertomus kulttuurista on syntynyt elämäni organisaatiokulttuurin kautta ja uudelleenmuistelun kautta, jossa muistelun myötä liikun ajassa edestakaisin muistelemaan mennyttä ja palaten nykyhetkeen. Kuten Katila (2019, 138) kuvaa, voi kirjoittamisella napata kiinni ohikiitävässä ajassa voimakkaan emotionaalista ja kehollista hetkistä. Autoetnografia on liikkumista muistoihin ja niiden tunnelmiin, niistä etäännyttä ja tarkastelua kulttuurisesta perspektiivistä ja jälleen lähentyen. (Ellis 1999, 675)

Vaikka elämmekin kronologista, kellon mittaamaa aikaa, jossa jokainen minuutti on yhtä pitkä, ei aika muistoissa ja kokemuksissa käyttäydy samoin. Kun sanomme “*ajan lentävän kuin siivillä*” kuvaa se mielestäni oivallisesti niitä hetkiä, kun rationaalisen järjestyksen sijaan aika ja kokemukset muovautuvat järjestelmällisen kronologisesta uuteen muotoon. Muistoissa jotkin hetket eivät ole enää olemassa tai ne painautuvat muistiin vain lyhyiksi välähdyksiksi kun taas toiset, syvälle sisimpään painuvat kokemukset tuntuvat venyvän elämän mittaisiksi vaikuttaen sekä menneisyyteen, nykyhetkeen että tulevaisuuden valintoihin. Jotkin kokemukset ovat merkitykseltään paljon enemmän kuin aikanaan tapahtuneet minuutit. Ne ovat niiden minuuttien lisäksi niiden muisteluun kulunut aika, se miten ne muokkaavat minuutta tänä päivänä ja tulevaisuuden valinnoissa. Tällaisen

kokemuksen, joista itsekin kirjoitan, muokkaaminen tarkoituksellisesti väkivaltaisen kronologiseen muotoon riisuu kokemuksen vaikuttavuuden.

5.2.2 Fyysis-materiaalinen kirjoittaminen

Bochnerin ja Ellisin (2016b, 75) sanoin “*tarina on aina kirjoitettu jonkun kertomana, jollekulla jossain paikassa*”. Eivät siis pelkästään kertomani kokemukset, vaan myös itse tutkimuksen kirjoittaminen on situationaalista. Eri paikat ja ja fyysis-materiaaliset elementit vaikuttavat siihen minkälaiseksi kirjoittaminen mahdollistuu ja minkälaisia merkityksiä se saa. Toisinaan pakotan kirjoittamiseni tiettyyn kalenteroituun hetkeen ja mitään ei synny. Minuutit tuntuvat tunneilta. Toisinaan kokemukset vievät minua riviltä riville kuin en olisi itse edes kädet näppäimillä vaan illan pimetessä kirjoitan kokemuksistani keskittyneenä, lyyssä, sulkien korvani ulkopuolisilta ääniltä. Tunnen pakkoa kirjoittaa ja tunnit vaeltavat ohi lähes huomaamatta. Puolisoni tuo pöydälle teetä ja katsoo minua huolestuneena, muistinko syödä ollenkaan? Uppoutuessani valkoiseen ruutuun hän ottaa hellästi hiiren kädestäni ja säätää ruutua keltaisemmaksi, “*toi sinivalo ei ole hyvä sun silmillesi, muru*” ja tuo silmälasit saatavilleni. Unohdin taas laittaa ne päähäni. Hajataittoni ei edes vaivaa uppoutuessani kokemukseen.

Toisinaan inhoan graduani, vihaan kirjoittamista ja tunnen kuvotuksen kehossani. En halua nähdä typerää tietokonetta pöydällä sen suljetun näytön viestiessä siitä, kuinka en saanut tänäänkään kirjoitettua. Se riittämättömyyden tunne ajaa minut taas kävelemään ympäri asuinalueuttani, meren rantaa. Toisinaan tuntuu, että olen kirjoittanut graduani enemmän silloin kun en ole kirjoittanut sitä. Kävellessä merituulen puhaltaessa välillä niin kovaa, että kasvojeni iho pistelee syntyy päässäni kokonaisia lauseita ja kappaleita. Usein lähdän kävelemään niin, että laitan kuulokkeista kuulumaan jotakin kehittäväää, bisnekseen tai elämänhallintaan liittyvää. Täytyyhän minun käyttää vapaa-aikani hyödyksi. Nykypäivänä pärjääminen tuntuu vaativan jokaisen toiminnon harkintaa, hallintaa ja sen hyödyttävän jotenkin ammatillista kehittymistä. Minua ärsyttää välittömästi markkinointiasiantuntijan äänen kertovan lean-metodista ja kyllästyn. Ärsyynnyn lisää, kun tajuan etten pysty pitämään yllä ympäristön minulle asettamaa roolia asiantuntijasta ja ammattilaisesta joka käyttää hyödyksi vapaa-aikansa minuutit. Sen sijaan alan tallustaa tyrnipuskien ohi ja laitan

kuulumaan Antti Holman uusimman kirjan tai Elisabeth Gilbertin Eat Pray Love -kirjan, jotka ovat kaikkea muuta kuin kovan ammattilaisen valintoja. Jostain syystä Holman värikkäät sanakäänteet ja pohdinnat maailmasta inspiroivat minua ja auttavat minua rakentamaan lauseita, jotka haluan. Kaunokirjallisuuden ilmaisut ja musiikki tuntuvat usein kuvaavan kokemusmaailmaani ja tutkimustani paremmin kuin tieteelliset artikkelit. Lohduttaudun sillä, että autoetnografian sanotaan sijaitsevan jossain taiteen ja tieteen, rationaalisuuden ja emotionaalisuuden välissä (Bochner & Ellis 2016a, 213).

Sanotaan, että gradua kirjoittaessa olisi ajankäytöllisesti järkevää käydä esimerkiksi kirjastossa kirjoittamassa, jotta vapaa-aika ja opiskelu eivät sekoittuisi. Mutta minä en pysty siihen. Vaikka kuinka keinotekoisesti erottaisin opiskeluni vapaa-ajasta, ajatukset gradusta vyöryvät mieleeni milloin tahtovat. Usein ärsyttäenkin minua. Kysynkin usein itseltäni missä on itsekentrollini? Kuitenkin gradu, kuten työ on minun elämäni. Elämä ja työelämä nivoutuvat toisiinsa auttamatta. Stressaannun enemmän siitä, kun joudun pukeutumaan siististi ja istumaan kirjaston epämukavaan, kliniseen tuoliin esittämään kirjoittamista, kun mitään ei synny. Ahdistan kaikista ympärilläni olevista kauniista ja tehokkaista nuorista opiskelijoista, joiden vieressä on kirjakasa tai tyylikäs Macbook, jota he naputtavat loputtoman keskittyneesti. Minä haluaisin vain mennä kahvilaan ja syödä jotain makeaa, kun minua ärsyttää saamattomuuteni niin paljon.

Parhaimmillani olen kotona, kun puen päälle rumimmat ja löysimmät housuni, joissa on mukava olla, en tunge itseäni ahdistaviin rintaliiveihin. Minun graduani tai sen lukijaa ei pitäisi haitata se, jos rintani roikkuvat, mutta tunnen kiusaantuneisuutta ikään kuin vapaana roikkuvien rintojeni mukana viimeiset kontrollin rippeeni karisisivat ja tämä kontrolloimattomuus voisi huomaamattani valua tekstiini ja tehdä siitä epäkelvon. Kuten Pullen (2018, 124) sanoo, naiset on pienestä saakka opetettu viittaamaan kehonosiin kiertoilmaisilla tai hiljaisuudella, jotta ne eivät vain saisi ketään vaivaantuneeksi ja tätä samaa itsetoteutettua ennakkosensuuria tutkijat harjoittavat myös kirjoittaessaan. Koen valtavaa tarvetta mahtua akateemisuuden muottiin ja samalla pelkoa siitä, että teksini valahtaa ryhdittömäksi kuin tuettomat rintani.

Vieressäni on jatkuvasti lasi vettä. Minun on hyvä ja turvallinen olla kotona kirjoittamassa silloin kun kukaan ei keskeytä tai häiritse minua, enkä koe painetta esittää kunnollista opiskelijaa, kun ennen gradun tekemistä surffailen aina vähintään tunnin verran somessa tai Matsmartin sivuilla etsimässä hävikkiruokatarjouksia. Vaikka tiedän, ettei se ole totta, koen

olevani kirjastossa ikään kuin katseen ja sosiaalisen paineen alla, aivan samoin kuin avokonttorissa, kuten Dale (2005, 650) artikkelissaan kuvaa sosiomateriaalista kontrollia, vertaisten ja tiimi paineen alla noudattaen pärjäämisen, eteenpäin menemisen ja tietynlaisen olemisen eetosta. Esittäen kunnollista opiskelijaa, jolla on kontrollissa paitsi oma tekeminen, myös pukeutuminen. Kunnollinen yhteiskuntatieteiden opiskelija ei mene kirjastoon selaamaan Facebookia tai Tiktokia lököhousuissa vaan etsii kirjaston alakerrasta varteenotettavia teoksia kuten Foucaultia ja pitää maltillisen 45 minuutin tauon. Enhän minä edes kehtaisi viedä paikkaa keneltäkään oikeaa opiskelua harjoittavalta opiskelijakollegalta, joka varmasti tekee varteenotettavia ja tärkeitä opiskelujuttuja. Kotona minun ei tarvitse pitää yllä esitystä kunnollisesta opiskelijasta. Minun ei tarvitse performoida mitään mitä en ole vaan voin keskittyä olennaiseen, siihen mitä haluan sanoa ja mitä luen muiden tutkijoiden sanovan.

5.3 Vinjettien synty

Tutkimukseni aineistona toimivat omakohtaiset tarinat arvoriistiriidan kokemuksista eri organisaatioissa. Arvoriistiriidan kokemukset ovat kivuliaisuudessaan tehneet haavoittuvuuden näkyväksi. Tarinat ovat katkelmia useissa eri organisaatioissa tapahtuneista tilanteista vuosien 2014-2020 välisenä aikana. Olen valinnut mukaan nämä kokemukset niiden merkittävyyden takia. Ne herättävät minussa edelleen tunteita ja ovat muovanneet sitä, miten nyt näen maailman.

Olen kirjoittanut muistojani useamman vuoden takaa ja palauttanut mieleeni näitä hetkiä, jotka ovat painuneet syvälle kehooni. Muistot tietyistä sanoista tai näköhavainnoista vääristyvät ja haalenevat, kun kehoon jäänyt muistijälki palauttaa tuntemukset voimakkaina ja tuo muistot esiin elävinä. Kaikki muistoni eivät ole kirkkaita, mutta ne ovat merkittävyytensä takia mukana. Tarinoiden takana on paljon tuskaa, mutta myös yllättyneisyyden hetkiä. Olen myös joutunut kriittisesti tarkastelemaan muistikuvien paikkansapitävyyttä ja miten olen itse toiminut tuolloin suhteessa muihin ihmisiin.

Olen kirjoittanut vinjettejä vuosien 2018-2020 välisenä aikana. Elävimmän kuvauksen olen saanut aikaan uusimmista tapahtumista, joista osa on tapahtunut graduprosessin aikana.

Nämä tapahtumat ovat luonnollisesti yksityiskohdiltaan voimakkaimmin muistissa, mutta vaikka aikajanalla vanhemmat tapahtumat eivät kuvaukseltaan ole yhtä tiheitä, on niiden merkityksellisyys yhä vuosien jälkeen tallella. Kuvausten ei ole tarkoituskaan olla samanlaisia vaan ne kertovat omaa tarinaansa myös siitä millaisiksi muistot ajan myötä tyypistyvät, mutta kuinka keho muistaa voimakkaasti vaikuttaneet asiat kirkkaasti.

Monet muistot ovat alkuun tynkiä, värittömiä ja ensikosketus niihin on yksiulotteinen. Mieleen palauttaminen tuo mieleen lisää uusia muistoja, tunnetta siitä millaiselta ilma tilassa tuntui, mitä kehossani tapahtui tai miltä tilassa tuoksui. Joskus muistoissa on mukana kirkkaina mukana merkillisiä yksityiskohtia, kuten se kuinka tupakkayhtiössä työskennellessäni söin aamiaiseksi aina keltaista kiiviä, joka aiheutti minulle allergiaa, mutta joka maistui niin makealta, etten voinut vastustaa sitä. Nämä satunnaiset yksityiskohdat ovat toisinaan muistikuvina kirkkaampia kuin itse arvoriididän kokemus, joka on syvästi kehollinen. Muistoja uudelleen elämällä kokemus palautuu sekä kehoon elävänä ja tuo mukanaan uusia muistikuvia ihmisistä, tilanteista ja ympäristöstä, jotka saavat uusia merkityksiä ja jäsenyvät myöhemmin koetun kautta. En ole pyrkinytkään kirjoittamaan valokuvan omaista kuvausta vaan analysoimaan mitä kokemukset merkitsevät minulle nykyisessä elämänvaiheessa. Kuten ihmisetkin, myös organisaatiokulttuurit ovat muuttuneet varmasti vuosien varrella.

Kaikki kirjoittamani tarinat ja muistelut eivät päässeet mukaan tähän analyysiin. Ne olivat tapahtumahetkellä minulle merkityksellisiä, mutta joko ne toistivat samaa teemaa kuin jokin muu kokemuksistani tai ne eivät näin uudelleen muisteltuna herättäneet enää sellaisia mielikuvia, jotka kokisin merkityksellisiksi tämän gradun kannalta. Kuitenkin se, että juuri nämä neljä tekstiä, jotka olen valinnut esittää, eivät ole yksittäisiä kokemuksia tietyistä teemoista. Tietty arvoriididän teema on sävyttänyt kokemuksiani työelämässä ja esittämäni analyysit kuvaavat parhaiten tunnetta ja kulttuuria, joissa nämä kokemukset tapahtuvat. Valittujen tarinoiden on tarkoitus herättää tunteita ja luoda samaistumispintaa. Ne eivät ole helppoja tai yksiselitteisiä, vaan kuten haavoittuvuuskin, monimerkityksellisiä ja kontekstisidonnaisia.

Koska tarkoitukseni ei ole kuitenkaan tuottaa pelkkää omaa itseäni auttavaa terapeutista tekstiä vaan osallistua tieteelliseen keskusteluun on luonnollisesti keskiössä ollut myös tekstin oikoluku. Olen lukenut tajunnanvirtaani, poiminut mielestäni oleellisen, kiteyttänyt sen, muokannut sen, tehnyt sen lukijoille ymmärrettäväksi, sijoittanut kontekstiin. Tähän

tutkimustekstiin kontekstin luo puolestaan lukija. Vaikka kontekstina on akateeminen tutkimus, luo lukija tästä tutkielmasta oman tulkintansa omista lähtökohdistaan käsin. Vinjeteissäni olen puolestaan kuvannut sanoillani sen kulttuurisen kontekstin, jossa asia on koettu. Koettu on aina situationaalista. Monista asioista, jotka ovat aiheuttaneet minulle ristiriitaa, en olisi vaiennut hetkeäkään esimerkiksi mummolassa. Olisin itkenyt, tai vähintään tuonut esiin kuinka paha mieli minulla on sanoin tai elein. Olisin näyttänyt nyt jo edesmenneelle mummolle haavoittuvuuteni, koska olisin tiennyt, että hän ottaa sen vastaan tuomitsematta minua. Olisimme ehkä puhuneet hetken asiasta ja olisimme paremmalla mielellä toisiimme luottaen hörpänneet Juhla Mokkaa. Mummo tassilta, minä kupista Ylen radio-ohjelman soidessa taustalla. Työyhteisön maskuliinisia normeja seuraten tämä ei ole mahdollista tai se aiheuttaa epäjärjestystä. Tällaisessa normistossa haavoittuvuus tulee verhoilla tai sen performatiivisuus tulee olla vähintään tarkkaan harkittua.

Olen kirjoittanut vinjetit eri intensiteeteillä. Toiset muistot ovat sirpaleisempia ja ne sisältävät vähemmän yksityiskohtia. Toisen taas tuntuvat edelleen värikkäinä ja elävinä kuin eilispäivä. Nämä, voisiko sanoa taiteelliset valinnat ovat harkittuja ja kertovat keskeneräisyydessään ja erilaisuudessaan haavoittuvuuden kokemuksen moninaisuudesta ja autonomisuudesta. Jokainen haavoittuvuuden kokemus ei ole intensiteetiltään sama tai tule kuvailluksi samalla tavalla. Olen myös kirjoittanut tarinat eri aikamuodoissa, osan menneessä aikamuodossa, osan preesensissä, kutsuen lukijat syvälle hetkeen kokemaan eletyn kokemuksen (Merleau-Ponty 2013, 95).

Koska olen tarvinnut vinjettejäni ymmärtääkseni paremmin haavoittuvuuden etiikan teoriaa, olen kirjoittanut kokemuksistani ja teoriasta limittäin. En ole tutkimuksessani edennyt kappalejaon mukaisessa järjestyksessä, vaan olen koko kirjoitusprosessin ajan tutustunut uusiin tutkimusartikkeleihin haavoittuvuuden etiikasta ja rohkaistunut kirjoittamaan elävämpiä, enemmän itseni kuuloisia tekstejä, joihin olen tuonut mukaan oman keholliset kokemukseni ja tunteeni. Teoria, vinjetit ja tulkinnat ovat rakentuneet rinta rinnan oppimisprosessina, johon on kuulunut myös valtavasti epävarmuuksia. Tämä kuvaamani limittyneisyys ja epävarmuus tulevat esiin myös tulkinnoissani, joista osa nousee kokemuksistani ja tekstistäni esiin lähes huutomerkkin kaltaisena, kun taas osa tulkinnoista on epäselvempiä ja poimittuna esiin ikään kuin alitekstinä, kuitenkin kovin merkityksellisinä kokonaisuuden kannalta. Omien kokemusten tulkinta ei ole ollut helppoa niiden läheisyyden vuoksi. Kuten Jenny Helin kuvaa artikkelissaan (2020, 8) keho elää vertikaalista aikaa, jossa kokemukset ovat läsnä kehossa menneessä ja nykyhetkessä. Kokemukset eivät ole jääneet

menneeseen vaan ne venyvät tapahtuma-aikansa ulkopuolelle tuntuen eläviltä nykyhetkessäkin. Kuvaamani kokemukset ovat elämäni, joka tuntuu saavan uusia merkityksiä jokaisella tulkintakerralla ja minut epävarmaksi sen suhteen, olenko onnistunut luomaan tekstin, jossa haavoittuvuuteni tietyssä sosio-poliittisessa kontekstissa tulee esiin tavalla, joka on ymmärrettävä myös muille?

Haluaisin puolustella itseäni. En edelleenkään siedä vinjettien keskeneräisyyttä. Ne tuntuvat kuin tarinalta ilman lopetusta. Niiden luoma maailma ei ole irrallinen tästä hetkestä vaan minun tarinani on jatkunut niiden jälkeenkin. Mutta epämukavuuden tunne kuuluu autoetnografiaan ja haavoittuvaan kirjoittamiseen. En voi kontrolloida sitä, miten lukijani minut tulkitsevat (Ellis 1999, 675) ja se pelottaa minua. Haluaisin kirjoittaa lopetuksen, ikään kuin punoa tapahtumat yhteen sankaritarinaksi tai sosiaaliseen mediaan sopivaksi selviytymistarinaksi, jossa paha saa palkkansa ja minä olen hyvä. Tässä ajatuksessa kuitenkin piilee harha, halu suojella itseäni. Minä en ole hyvä tai huono, vaan yhtäläisesti kulttuuristen normien vanki. Minun tarinoideni ihmiset eivät ole pahoja vaan he toimivat sen länsimaisen organisaatiokulttuurin haavoittumattomuuden hegemonian mukaan mitä minäkin elämässäni yritän ylläpitää.

6 AINEISTO

6.1 Kuoleman kauppias

Ajauduin töihin tupakkayhtiöön lähes sattumien kautta ja jälkeinpäin olen moneen kertaan kyseenalaistanut valintani. Enhän ollut koskaan itse käyttänyt tupakkatuotteita ja jo tupakan savu sai minut voimaan pahoin. Minut oli lapsesta saakka opetettu pitämään huolta kehostani ja olin omaksunut terveydenhuollossa työskentelevien vanhempieni mantran “*tupakka tappaa*”. Olin lapsena vanhempieni ehdotuksesta jopa allekirjoittanut sopimuksen, jossa lupasin itselleni, etten tule koskaan polttamaan tupakkaa. Hyvä ystäväni kuitenkin työskenteli yrityksessä ja hän oli viihtynyt siellä mainiosti. Hän kertoi yrityksessä olevan juuri minun kaltaiselleni ulospäinsuuntautuneelle ja myyntihenkiselle tyypille sopiva paikka auki. Hän kertoi palkan olevan hyvä ja työporukan kesken olevan hyvä henki. Imartelun ja yleisen kiinnostuksen myötä hain paikkaa ja sen sain, vaikka ala epäilyttikin.

Työyhteisö tuntui ensimmäisestä päivästä alkaen mukavalta. Kun minut esiteltiin ensimmäisenä päivänä, työkaverini kokoontuivat luokseni tervehtimään hymyillen lämpimästi. Osa halasi minua ja tunsin itseni erityisen tervetulleeksi. Lämpimän vastaanoton rinnalla yrityksen lukuisat turvatoimet tuntuivat liioittelulta. Jokainen yrityksen osasto oli tiukan lukituksen ja tunnistautumisen takana. Tupakka aiheutti ihmisissä runsaasti vihaa ja sainkin kuulla, että yrityksen tiloihin oli yritetty murtautua useita kertoja tarkoituksena paitsi tuhopoltto, myös tuotteiden varastaminen. Ristiriita ihmisten lämpimän suhtautumisen ja yritykseen liittyvän vastustuksen välillä oli silmiinpistävä.

Työtehtäväni olivat moninaiset ja haastavat. Työni koostui kolmesta osa-alueesta; puhelinmyynnistä, reklamaatioiden vastaanotosta ja käsittelemisestä, sekä myynnin tukitehtävistä. Pääosa työstäni kului puhelimesta, jota kohtaan minulle muodostui jo ensimmäisten viikkojen aikana sellainen vastenmielisyys, että jo puhelimen käteen nostaminen sai kuvotuksen tunteen aikaan vatsassani. Puhelimen paino tuntui suhteettomalta sen pieneen kokoon verrattuna ja soittoaäni pureutuvan aivoihini kovemman tuntuksena kuin olin sen säätänyt. Minun tuli aloittaa soittaminen aina lounaan jälkeen ja odotin joka kerta

lounasaikaa vaikein tuntein. Aamuisin söin mahdollisimman vähän, jotta voisin lounaalla syödä mahdollisimman pitkään ja hartaasti vältellen soittamista. Söin usein liikaa ja jäin usein juttelemaan ihmisten kanssa, jotta minun ei tarvitsisi mennä työpisteelleni. En ole eläissäni ollut niin sosiaalinen työyhteisössä. Istuskelin baarijakkaralla lounastani mutustaen ja tutustuen jokaiseen työyhteisön jäseneseen hartaasti. Tein kaikkeni ollakseni mukava, jotta ihmiset haluaisivat olla tekemisissä kanssani ja voisin vältellä tehtäviäni mahdollisimman pitkään. Työyhteisön muut jäsenet olivat työskennelleet yrityksessä pitkään, useammat heistä jo yli kymmenen vuotta. Työsuhteeni alkuaikoina kerroin vaikeista tunteistani tupakan myymistä kohtaan, mutta opin nopeasti kyseessä olevan aihe, joka oli parempi jättää käsittelemättä. Kiristyvät suupielet, jännittyvät niskat ja hermostuneet naurahdukset saivat myös minut kiusaantumaan. Olin osunut aiheeseen, josta ei ollut sopiva muutoin niin lämpimässä työyhteisössä keskustella.

Kun minun aina lopulta oli lopetettava kuulumisten jaarittelu lounaspöydässä, istuin alas tuolilleni ja yleensä pyrin löytämään jotain muuta tehtävää. Järjestelin pöytäni, joka ei koskaan ollut ollut niin siisti. Kirjoitin muistilappuja vaikuttaakseni puuhakkaalta ja kävin järjestelemässä tupakkahyllyjä. Sydämeni hakkasi rinnassa ja kurkkua kuristi. Kun minun tuli vetää kuulokkeet päähäni, tuntuivat ne painavan tonnin. Jokaisen numeron valittuani toivoin, että kukaan ei vastaisi. Jos joku vastasi, olin tyytyväinen, että pystyin siirtymään listassa eteenpäin, jotta minun ei hetkeen tarvitsisi soittaa. Toivoin onnistuvani vakuuttamaan vastaajan, jotta voisin osoittaa olevani hyvä työntekijä, mutta samalla toivoin, että kukaan ei ostaisi mitään, jotta en joutuisi kokea edistäneeni asiaa, joka pahimmillaan vie ihmishengen. Kollegani yrittivät toki vakuuttaa minua siitä, että tupakointi on jokaisen oma valinta. Kuinka minun ei tulisi ottaa asioita liian henkilökohtaisesti. Halusin olla hyvä työntekijä ja hoitaa homman, johon minut oli palkattu, mutta samanaikaisesti mieltäni painoi se, että tiesin työskenteleväni käytännössä sen eteen, että yhä useampi ihminen sairastuisi. Tupakkateollisuuden myyjille ja lobbareille käytetty lempinimi "*kuoleman kauppiaat*" tuntui osuvan minuun paremmin kuin hyvin.

Työtäni valvova myyntipäällikkö kävi aika ajoin tarkastamassa työtäni. Jännitin näitä kohtaamisia, koska silloin jouduin aina selittämään tekemisiäni tai ennemminkin tekemättä jättämisistäni. Myyntipäällikön työpiste sijaitsi yläkerrassa ja aina jonkun portaita alaspäin kävellessä kuulin askeleet ja joka kerta odotin niskakarvat pystyssä, pysähtyykö henkilö työpisteeni kohdalle. Jos kyseessä oli myyntipäällikkö, hän saattoi tulla kyselemään kuulumisiani, jolloin hän jäi työpisteeni reunalle kauemmas minusta jutustelemaan. Kun

kyse oli palautteen annosta tai muuten vaikeammasta asiasta, hän otti tuolin ja istuutui aina hyvin lähelle minua. Tästä tiesin aina, että kyse ei ollut vain kuulumisten kysymisestä.

Työtä tehtiin avokonttorissa, jossa jokaisella työntekijällä molemmilla puolilla oli ohuet siirrettävät seinät ja avonainen takaosa. Puhelinmyyjän työ avokonttorissa on haastavaa. Minua häiritsivät muut äänet ja se, että muut työntekijät kuulivat kaikki puheluni. Tiesin, että ollakseni hyvä työntekijä minun tuli tehdä mahdollisimman monta soittoa päivässä. Minulla oli Excel-taulukot, jotka tuli soittaa läpi määräajassa. Soitettavien puheluiden Excel-taulukko sai minut voimaan pahoin. Soittamattomien puheluiden lista oli niin pitkä ja jokainen vastaamattomaksi tai soittamattomaksi merkattu sarake otti minua päähän aivan uskomattoman paljon. Puheluiden soittamisesta tuli kerta kerralta vaikeampaa. Reklamaatioiden käsittelyn myötä tajusin hyvin nopeasti, miksi olin aina pitänyt kovin kiinni siitä, etten polta ja yritän tukea jokaista kaveriani, joka haluaa lopettaa. Tupakka todella tappaa. Kamalin kerta oli sellainen, kun taas kerran sydän pompahti kurkkuun, kun reklamaatiopuhelin soi.

”Reklamaatiopuhelimenä toimiva nokialainen pirahti soimaan ja tapani mukaan viivyttelin vastaamista, kun mietin voinko vain paeta johonkin ja jättää kohtaamatta toisessa päässä olevan ihmisen. Vaihdoin muistiinpanovälineiden järjestystä, tsemppasin itseäni hoitamaan työni, hengitin syvään ja vastasin puhelimeen. Toisessa päässä ei ensin kuulunut mitään, joten toistin mantrani:

”Tupakkayhtiössä Heini, kuinka voin olla avuksi?”.

Toisessa päässä oleva rouva hengitti raskaasti ja huomasin hänen vavahtelevasta hengityksestä hänen olevan tolaltaan. Kerrottuaani hänelle kyseessä olevan reklamaatiopuhelimen hän alkoi itkuisesti huutaa, kuinka olimme tappaneet hänen miehensä. Hän kertoi, että hänen miehensä oli polttanut myymiäni tuotteita yli 20 vuotta ja hänellä oli hiljattain todettu parantumaton keuhkosityöpä. Rouva oli aivan murheen murtama. Välillä hän itki, mutta pääasiassa hän kysyi miten voi olla, että tällaiset tuotteet ovat myynnissä. Miksi tupakkayhtiöillä ei ole mitään vastuuta. Ja miten minä voin elää itseni kanssa, kun teen töitä yhtiölle, jonka tuotteet tappavat ihmisiä. Olin aivan sanaton, yleensä reklamaatiot koskivat virheellisiä tuotteita, kuivuneita korsia, liian pieniä pakkausmääriä tai jotain muuta, joka ei juuri koskettanut henkilökohtaisella tasolla. Korsien määrää ajatellessa oli helppo suhtautua asiaan rationaalisen etäisyyden päästä ja unohtaa olevansa tekemisissä niin monen ihmisen terveyden tuhoavan kasvin kanssa. Minua oli toki varoitettu tämän

kaltaisista puheluista, mutta en ollut osannut varautua siihen kuinka uskomattoman hirveältä minusta tuntui. Tuntui kuin joku olisi kuristanut minua. Minua itketti ja hävetti. Häpesin itseäni, vaikka tiesin, että rouva purki omaa suruaan ja vihaansa minuun ja kyseessä ei ollut suoraan minuun liittyvä asia. Hänen reaktionsa vahvisti kuitenkin omaa kamppailuani siitä, miten ihmeessä voin tehdä töitä tällaiselle yhtiölle. Hämmentyneenä ja sekaisin halusta lohduttaa ja täyttää samanaikaisesti tehtäväni vaatimukset vastasin robottimaisesti kuten minulle oli opetettu:

”Otan osaa suruunne ja olen pahoillani miehenne sairaudesta. Yhtiö ei kuitenkaan ole vastuussa ihmisten omista valinnoista. Tuotteissamme on lainmukaiset varoitustarrat ja niissä kerrotaan mahdollisista sivuvaikutuksista, joita ne aiheuttavat. Käyttö tämän tiedon nojalla on jokaisen omalla vastuulla.”

Voi kun olisin vain voinut halata tuota rouvaa! Sen sijaan pitäydyin kiinni yrityksen ohjesäännössä, että keneltäkään ei saa pyytää suoraan anteeksi tai ottaa vastuuta yhtiön nimissä. Rouva oli tietenkin kylmästä vastaanotosta yhtä järkyttynyt kuin minä olin tavasta, jolla minun piti torjua hänen surunsa. Puhelu päättyi molemminpuoliseen hämmennykseen. Suljin puhelimen, laskin sen pöydälle ja tuijotin sitä hämmentyneenä. Häpesin ja laitoin puhelimen paperieni alle toivoen sen katoavan silmistäni ja tekevän tekemättömäksi juuri tapahtuneen. Tuntui, etten kestä puhelinta silmissäni. Kuin se olisi alleviivannut sitä, kuinka kamala ihminen olen. Loppupäivän keskittymiseni oli aivan hakoteillä. Toimin kuin sumussa ja kun yritin keskustella tilanteesta esihenkilöni kanssa, hän totesi minun toimineen oikein. Minusta vain ei tuntunut siltä. Hän vain toisti kyseessä olevan henkilön oma valinta ja minun pitäisi ottaa etäisyyttä asiaan. Loppupäivän ajatukseni harhailivat, laitoin papereita vääriin lokeroihin ja käteni tärisivät. Kollegani puhelimen soittoaäni nosti sykkeeni kattoon ja pelkäsin taukoamatta, että rouva soittaa uudestaan. Olisin väistämättä purskahtanut itkuun.

6.2 Kaikki eivät pelaa

Yritys oli järjestämässä urheilureissun työntekijöille. Tarkoituksena oli lähteä porukalla Saksaan pelaamaan leikkimielistä jalkapalloa muita yrityksen toimistoja vastaan yrityksen kustannuksella. Joukkuetta oli kokoamassa toimitusjohtajan määräämä nuori mieshenkilö. Hän oli karismaattinen ja puhelias. Kaikki halusivat olla hänen kavereitaan, mutta hän myös toi sen tietoon, jos ei jostakusta oikein pitänyt. Hän harrasti kuittailua ja teki pöytäseuransa valitsemalla selväksi, kuka oli milloinkin hänen suosiossaan.

Pasi veti eräs päivä minut kahvihuoneeseen ja pyysi saada jutella kanssani. Hän vilkaisi käytävään, veti oven kiinni ja tarttui olkapäästäni kiinni. Kosketus tuntui minusta epämukavalta, mutta koin häneen otteestaan kiemurtelemisen luovan liian kiusallisen hetken. Hän kehui minun olevan fyysisesti silminnähden hyvässä kunnossa ja haluavan minut mukaan jalkapallojoukkueeseen. Hän piti minua käsivarresta kiinni ja pyysi, että pidetään tämä salaisuutena ja ilmoitetaan mukaan vain ne, jotka valitaan joukkueeseen. Hän mainitsi, ketä kaikkia oli pyytänyt joukkueeseen. Mukana oli useampia urheilullisia miehiä ja muutama nuorempi nainen. Mukana ei ollut iäkkäämpiä naisia, joita kuului työyhteisöön useampia. Pasi antoi ymmärtää, että on parempi, että mukana on vain ihmisiä, jotka ovat aikaisemmin harrastaneet jalkapalloa tai muuten ovat suorituskykyisiä.

Pasin käsi olkapäälläni tuntui painostavalta mutta samalla suuttumus nosti päätään ja tunsin punan nousevan kasvoilleni, kuten käy aina kun suutun, ilostun tai koen muuten voimakkaita tunteita. Vedin henkeä ravistaen samalla hänen kätensä olkapäältäni ja kysyin, kuka hänet oli valinnut joukkueen kokoajaksi. Mielestäni ei ollut reilua, että muille ei kerrottu. Tuntui tosi epäreilulta, että yhteinen asia pimitettäisiin. Miten hän kuvitteli, että asia jotenkin pysyisi muka salassa? Hänen ilmeensä muuttui vakavaksi ja hän pyysi etten ottaisi asiaa puheeksi tai kustannukset nousisivat liian suuriksi ja kukaan ei pääsisi lähtemään. *“ethän halua olla ilonpilaaja”* hän sanoi ja veti kätensä puuskaan. Seisoimme hetken kiusaantuneen hiljaisuuden vallitessa, kunnes en kestänyt enää vaan kaadoin itselleni kupin kahvia ja poistuin tilasta. Saatoin miltei tuntea hänen katseensa pureutuvan selkääni.

Tiesin, että jos en leikkisi mukana, niin Pasi alkaisi kettuilla minullekin. Hän oli mestari heittämään vitsiksi naamioitua herjaa, niin että hän sai muut työyhteisössä nauramaan pilkan kohteelle, kuten kouluaikojen kiusaaja konsanaan. Minua ärsytti kuitenkin muiden

jättäminen pois pelistä niin paljon, että päätin ottaa asian puheeksi. Keräsin hetken itseäni yläkerran kahvihuoneen pöydän ääressä ja kiukusta puhkuen marssin toimitusjohtajan huoneeseen. Aina niin ystävällinen toimitusjohtaja kääntyi hymyillen kohti minua ja näin hänen ilmeestään, että suuttumukseni ei ollut varmasti hänelle epäselvää. Kerroin tuohtuneena ja kädet puuskassa Pasi toiminnasta ja siitä kuinka epäoikeudenmukaista minusta olisi, jos kaikki eivät pääsisi mukaan. Tunsin olevani puolustuskannalla, mutta yllättäen toimitusjohtaja sanoi, että totta kai kaikki halukkaat pääsevät mukaan. Hän oli antanut Pasille ohjeeksi koota sopivaksi katsomansa joukkueen edustamaan yritystä.

Arvasin toiminnastani seuraavan minulle ongelmia. Pelipäivänä Pasi vanhana jalkapalloilijana määrittäi pitkälti joukkueen kokoonpanot. Hän antoi ensimmäisen pelin jälkeen ymmärtää, että koska en ole mies ja niin nopea kuin muut, on parempi, että istun enemmän vaihtopenkillä. Suuttumus nosti päätään ja vaihtopenkillä istuminen tuntui häpeälliseltä. Illanvietossa minut jätettiin muun joukkueen pöydästä pois ja istuin vieraiden kanssa samassa pöydässä. Minulla oli hauskaa mutta eristäminen muista ja yhdessäolosta ulkona oleminen tuntui pahalta.

6.3 Palautekeskustelu

Olin palaamassa lomalta töihin, täynnä virtaa ja uusia ideoita toimenkuvani kehittämiseen. Olin alkuloman kipuilun jälkeen saanut irtauduttua töistä ja pitkään oireillut niskajännityksenikin oli riittävän urheilun myötä hellittänyt. Kahden viikon loma oli tehnyt tehtävänsä ja saapuminen toimistollemme kaupungin kattojen ylle loman jälkeen oli ilahduttava kokemus lukuun ottamatta pientä jännitystä, joka aina liittyi energiselle työpaikallemme saapuessa. Nyt pitää antaa kaikkensa! Ovesta sisään valoisaan aulaan tultaessa saattoi melkein aistia myös haastattelua odottavien kandidaattien jännityksen, jotka istuivat aulassa ja tarkkailivat kulmiensa alta vain lasiseinän erottamaa taukotilaa, josta työkaverini hakivat aamukahvejaan ja nauroivat toistensa letkautuksille. Tervehdin kandidaatteja iloisesti, kuten asiaan kuului ja siirryin työkavereideni seuraan, jotka ottivat minut sydämellisesti vastaan kiljahduksin ja halauksin. En kokenut aivan kuuluvani näin ylitsevuotavasti reagoivaan joukkoon, mutta yhteisöllisyyden tunne oli siitä huolimatta voimakas, mikä on tärkeää kaltaiselleni tyypille, jolle muiden arvostus on tärkeää.

Työyhteisömme on nuori, energinen ja yhteisöllinen, kuin ryhmä eri alojen opiskelijoita muutaman kokeneemman johtoryhmän johdettavana. Saatoimme istua tuntikausia perjantaisin töiden jälkeen työpaikalla laulamassa yhdessä karaokea. Jokaista lomalta palaajaa halattiin aina lämpimästi ja avoimen taukotilan melkein tunnin mittaiseksi venyneillä taukokahveilla sain väsymiseen saakka kertoa kuulumisiani. ”*Heini, siistiä nähdä pitkästä aikaa. Olemme odottaneet sua! Miten sun loma meni?*” -kuului jokaisen lämpimän halauksen ja ylävitosen jälkeen. Avokonttorin reunalla kulkevaa avointa käytävää omalle paikalle kulkiessani hieman minua vanhempi, erittäin tiukan maineen omaava esihenkilöni, kutsutaan häntä vaikkapa Marjaksi, halasi minua lämpimästi ja huikkasi katsomaan tulostaulua, olimmehan jälleen hyvässä kasvuvauhdissa. Tsekkaisinhan pikapuoliin myös sähköpostini.

Työni oli paineistettua. Kasvuyrityksen muutokset olivat välillä päätähuimaavia ja yritys pyrki voittamaan jokaisen mahdollisen kilpailutuksen alan suurinta toimijaa vastaan. Jokaisen tulosta tekevän työntekijän tavoitteet oli merkitty korkeita kasvutavoitteita vastaavalle tasolle ja meille tukitoimintojen kanssa työskentelevien pöydille siirrettiin kaikki mikä mahdollisesti haittaisi tulosta tekevien työntekijöiden keskittymistä olennaiseen. Meidänkin tehtäviemme tärkein osa oli aina tuottaa lisäarvoa asiakkaalle. Jos tieto asiakkaan tarpeesta tuli myöhään, oli arvojemme mukaista tehdä vaikka yötä myöten töitä, jotta kollega saisi tarvitsemansa materiaalin asiakasta varten. Ei ollut yksi eikä kaksi kertaa, kun peruutin iltamenoni ja sovimme tiimikavereiden kanssa yhteistilauksen mäkkäriin selvittääksemme pitkiksi venyvistä päivistä. Meitä ohjeistettiin välttämään ylitöitä, mutta todellisuudessa moitteita ei tästä toiminnasta koskaan tullut vaan ”iltavuoro” haki usein kello 18 jälkeen yrityksen jääkaapista lasit kuohuviiniä ja jakoi kuvan itsestään whatsapp-ryhmässä muiden ladellessa ablodiemojeja ja ”*toi on sitä oikeaa asennetta*” -kommentteja.

Työskentelin avokonttorin kulmauksessa, toisella puolella myyjät, joiden työnä oli soittaa jatkuvasti asiakkaille. Keskeinen sijainti oli toisaalta roolin kannalta toimiva ja toisaalta työhyvinvoinnin kannalta musertava. Tehtävässäni minun tuli olla tarkkaan perillä mitä yrityksessä tapahtuu ja tukifunktion kuuluessa minun tuli olla aina valmis tarjoamaan tulosityksiköissä työskenteleville täysi tukeni. ”*Heini, onko sulla hetki aikaa*” -kysymyksiä saattoi tulla päivässä 10-20 kappaletta samalla kun yritin luoda uutta sisältöä sosiaalisen median kanaviin, olla yhteydessä yhteistyökumppaneihin tai ratkoa esimerkiksi nettisivujen päivityksessä ilmeneviä ongelmia. ”*No ei saakeli soikoon ole*”, saatoin usein ajatella vastaillessa samalla hymyillen kollegoideni kysymyksiin. Pelkästään keskeytykset tekivät

keskittymistä vaativasta työstä vaikeaa. Samaan aikaan minusta oikealla katsottuna istuvat myyjät soittivat taukoamatta asiakkaille ja jokaista sovittua tapaamista, tuli juhlia koko toimiston toimesta taputtamalla, olihan organisaatiomme tapana juhlia onnistumisia yhdessä. Olin heti työurani alussa pyytännyt mahdollisuutta vaihtaa paikkaa tai tehdä keskittymistä vaativaa työtä etänä, mutta tähän ei ollut suostuttu yrityskulttuurin takia. Työskentelyvuosieni aikana olinkin ehdollistunut onnistuneesti. Sen suuremmin miettimättä irrotin käteni näppäimistöltä ja taputin muutaman kerran vilkaisemattakaan onnistujan suuntaan, koska fokuksen harhautuminen tuntui niin ärsyttävältä, että se olisi henkilöä kohti kääntyessäni näkynyt naamaltani. Tunsin silti oloni kuin Pavlovin koiraksi läpsytellessäni käsiäni merkistä. Läpikahlattavia sähköposteja oli jälleen loman jälkeen useampi sata ja tunsin jälleen tutun jomotuksen laskeutuvan niskaani ja yläselkääni ergonomisesta sähköpöydästä huolimatta.

Esihenkilöni kohtaamisessamme mainitsema sähköposti liittyi reilusti ennen lomaani tapahtuneeseen tilanteeseen, jossa olin ottanut esiin epäkohdan palkitsemisessa. Organisaatio oli lyhyen sairauslomani aikana päättänyt jakaa arvokkaita tapahtumalippua haluttuun yritystapahtumaan. Liput oli aiempina kertoina jaettu erilaisissa kilpailuissa ansioituneille työntekijöille. Työhön sairauslomalta palatessani kollegani kuiskasi minulle hiljaa:

”Tiesitkö, että ne tapahtumaliput jaettiin sun poissaollessa ja siitä tuli vain tiedotus viikkopalaverissa. Kuulemma johtoryhmän päätöksellä. Perusteeksi mainittiin vain hyvä työ, mutta en ole kyllä varma miten sellaista sitten mitataan, kun ei niitä perusteita ole kenellekään kerrottu.”

Suutuin kovasti. Minulle on oikeudenmukaisuus ja tasavertaisuus ollut aina kovin tärkeää ja olen ollut kovin huono olemaan hiljaa tällaisissa tilanteissa. Tunsin ärsytyksen kuplivan sisälläni ja ärähdin kollegalleni avokonttorissa tarkoituksettoman kovaan ääneen:

”Mitä ihmettä nyt taas? Juurihan meillä on puhuttu avoimen kommunikaation tärkeydestä ja yhdenvertaisesta palkitsemisesta. On se nyt kumma, että johto voi mielivaltaisesti jakaa rahanarvoisia etuja, ilman että niitä perustellaan mitenkään. Miten tämä on muka yhdenvertaista.”

Vaikenin ja marssiessani omalta paikaltani avokonttorin poikki kohti taukotilaa tunsin kollegoideni silmät selässäni. Meillä negatiiviset tunteen ilmaisut tuli tehdä äänieristetyissä

neuvotteluhuoneissa, koska hyvän tuloksetekofiiliksen ei haluttu kärsivän. Tunsin rikkoneeni kirjoittamattoman säännön tunteenpurkauksellani.

Taukotilassa istuin alas ja tunsin poskiani punoittavan ärtymyksestä. Miksi taas tämä sama asia? Miten yhdenvertainen kohtelu voi olla näin vaikeaa? Organisaatiossamme tulosta tekevät palkittiin sekä provisiopalkalla, että viikoittaisissa että vuosittaisissa palaverissa. Meille tukifunktioiden työntekijöille sekä rahalliset palkitsemiset, että julkiset tunnustukset olivat harvassa. Kokemani suuttumuksen tunne oli niin vahva, että samalla kun koin suurta häpeää tunteenpurkauksestani, olin samalla valmis heittämään hanskat tiskiinkin. Hain läppärini avokonttorista taukotilan puolelle ja tein loppupäivän töitä taukotilassamme. Tiesin jo pelkästään olemukseni viestivän kollegoilleni ärtymyksestäni, joten halusin vetäytyä syrjään. Olen aina ollut niin kovin huono peittämään tunteitani, mutta en myöskään puhu sellaisia asioita selän takana, joita en voisi sanoa kasvotusten.

Seuraavana päivänä kävelin ensitöikseni esihenkilöni Marjan luokse hänen työpisteelleen itseäni vastapäätä ja kysyin häneltä, millä perusteella tapahtumaliput oli jaettu. Esihenkilöni katsoi minua tuimasti silmiin ja vastasi ”*johtoryhmän päätöksellä*”. Olen käynyt kovan kouluni työhistoriani aikana ja jos jotain olen oppinut, niin vastauksia ei pidä pureksimatta hyväksyä ja toinen ihminen ei voi myöskään korjata, jos en kerro mikä harmittaa. Vedin henkeä pysyäkseeni rauhallisena ja vastasin:

”Miten johtoryhmä perusteli päätöksen? Musta ei tunnu oikein oikeudenmukaiselta, että meillä ei ollut tiedossa millä meriiteillä nämä liput voi itselleen saada. Hyvä työ ei minusta ole tarpeeksi konkreettinen syy näin kalliiden lippujen jakamiselle, jos sitä ei ole mitenkään määritelty.”

Marja nojasi taaksepäin penkillään, pohti hetken minua tarkkaillen ja totesi viileästi:

”Meillähän tuli hieman kiire tämän asian kanssa niin päädyimme ratkaisemaan tämän asian niin, että hyvää työtä tehneet kollegasi ovat ansainneet liput. Eihän tämä tarkoita, ettet sinä olisi tehnyt hyvää työtä. Ihan turha tällaisesta on suuttua. Kiitos palautteestasi.”

Kuvittelin asian olevan loppuun käsitelty, kunnes sähköposti loman jälkeen kilahti inboxiini. Marja oli varannut minulle palaveriajan samalle päivälle vastapäätä minua istuessaan.

”Hei Marja mikä tämä palaveri on?” kysyin ymmälläni.

”Puhutaan siitä sitten ihan kahden kesken” hän vastasi minuun katsomatta.

Olin hämilläni astuessani hänen kanssaan yhteen taukotilamme viereisistä neuvotteluhuoneistamme, mutta pyrin keventämään tunnelmaa rupatteleamalla niitä näitä. Kun Marja veti lasisen neuvottelukopin seinien eteen harmaan verhon, tiesin että tämä ei lupaa hyvää. Verhojen ollessa kiinni neuvotteluhuoneessa kaikki organisaatiossa tiesivät kyseessä olevan joko palkkaneuvottelu, johtoryhmän palaveri tai palautekeskustelu. Ennen verhojen sulkeutumista näin uteliaan katseen kollegoideni silmissä, jotka tarkastelivat, keitä neuvotteluhuoneessa istui saadakseen selville mistä edellä olevista vaihtoehdoista oli kyse.

”Heini, meidän täytyy puhua sinun käytöksestäsi työpaikalla” Marja aloitti ja katsoi minua tiukasti silmiin. *”Haluaisitko kertoa, miksi sä kritisoit täällä kovaan ääneen johdon toimintaa?”*

Lomalla saavuttamani rento olotila vaihtui silmänräpäyksessä suureksi hämmennykseksi. Minulla ei ollut hajuakaan mistä Marja puhui. Kävin paniikissa mielessäni läpi tilanteita mistä tällainen kommentti olisi voinut saada alkunsa ja tunsin kainalojeni kostuvan hermostuksesta.

”Nyt mä en Marja kyllä ymmärrä yhtään mistä sä puhut” sanoin.

”On tullut sellaisia asioita ilmi, että sä olet täällä avokonttorissa johdon poissaollessa kritisoinut kovaan ääneen johdon päätöksentekoa. Sen lisäksi, että sun kuuluu käydä tämä kritiikki läpi johdon kanssa kasvotusten, sä levität pahaan verta organisaatiossa ja pilaat muiden ihmisten työilmapiirin raivoamalla keskellä avokonttoria ja pilkkaamalla johtoa.”

Olin sanaton. Kävin mielessäni läpi hetkiä, jolloin olin saattanut sanoa jotain poikkipuolista. Mieleeni ei juolahtanut kuin aiemmin käyty keskustelumme ja kysyin epävarmasti:

”Mä en nyt oikein ymmärrä, siis tarkoitatko sä sitä lippuasiasa..?”

”Kyllä, mitä sulla on sanottavaa?” Marja sanoi tiukasti.

Vastasin yhä hämmennyksen vallassa:

”Siis kaikki mitä mä olen sanonut, olen sanonut sulle suoraan. Saatoin ärtyä, kun tästä kuulin, kun tästä ei ollut viestitty mitään yhteisesti ja siirryin sitten pois avokonttorista. Kyllähän mä nimenomaan sulle sanoin mikä mua tässä suututtaa ja että mä koin tämän epäoikeudenmukaisena. Kuka tällaisesta sulle on puhunut? En mä tietenkään halua et kenelläkään on huono olla mun takia”

Tunsin oloni hämmentyneeksi ja surulliseksi. Tiedostin suutahtaneeni, mutta olin myös kantanut mielestäni vastuuni siinä, että olin keskustellut asiasta Marjan kanssa enkä vain napissut asiasta selän takana. Joku kollegoistani oli ottanut itseensä ärtymisestäni ja juossut kertomaan siitä esihenkilölleni ilman, että oli tullut keskustelemaan siitä kanssani.

”Kyllä se on Heini nyt sellainen juttu, että jos sä itse käyttäydyt niin negatiivisesti, niin et sä voi vaatia, että työkaveri tulee puhumaan sulle. Kyllä sun pitää keskustella kaikki tällaiset asiat suoraan johdon kanssa.” Marja sanoi.

”Mutta niinhän mä tein. Miksi tämä nyt otetaan esille, tästähän on jo yli kuukausi aikaa.” sanoin turhautuneena.

”Sillä ei ole nyt merkitystä. Sun pitää ottaa nyt vastuu käytöksestäsi ja rajoittaa tollainen negatiivinen ulosanti täysin minimiin. Jos sulla on jotain ikävää mielessä, niin olisi hyvä varmasti mennä ihan neukkariin rauhoittumaan ja säästää muut sun tunteitasi. Täällä ollaan töissä ja täällä eletään meidän arvojen mukaan, josta sun käytös on kaukana. Mä voin myös jakaa sulle mielenhallintaan liittyviä tekstejä, jos se vaikka helpottaisi.” Marja sanoi holhoavasti kuin kiukuttelevalle lapselle.

Tunteeni heittelivät ja tuntui kuin kasvoni olisivat olleet tulossa. Tiesin olevani kirkkaanpunainen kasvoiltani ja koin suurta häpeää käytöksestäni, mutta samalla minusta tuntui, että nyt ei kaikki mennyt aivan niin kuin piti. Marja veti henkeä ja näytti entistä tuimemmalta:

”Me olemme johdossa myös huolissamme tuosta sun sitoutumisesta. Sä olet alkanut työskennellä muualla kuin omalla paikallasi. Sut löytää usein taukotilasta tai neukkarista työskentelemästä todella passiivis-aggressiiviseen tyyliin. Ihmisten on todella vaikea lähestyä sua jos sä et ole omalla paikallasi. Tuntuu kuin välttelisit kohtaamisia.”

Nyt en voinut enää reaktiolleni mitään vaan naurahdin ääneen:

”Mutta juurihan sä sanoit, että mun pitää siirtyä pois paikaltani, jos mulla on negatiivisia tunteita. Mä kuormitun tosi paljon mun paikallani, kun on niin hirveä häly koko ajan”.

Tunsin olevani täysin umpikujassa ristiriitaisen palautteen kohdalla.

”No mutta Heini, siinä tapauksessa sulla on aika paljon noita negatiivisia tunteita. Ei anna kyllä muulle organisaatiolle kovin kivaa kuvaa, että sä olet koko ajan tavoittamattomissa.”

Tunsin oloni nurkkaan ajetuksi ja pyysin anteeksi ulos päästäkseni. Marja varmisti vielä, että hyvä että saimme asian selvitettyä. Neukkarista ulos kävellessäni tunsin oloni pakokauhuseksi ja menin pitkäksi aikaa vessaan rauhoittumaan.

6.4 Sairaus

Tuijotan tietokoneen ruutua toivoen, että kukaan ei huomaa ahdistustani. Hukutan suruni ja ahdistukseni internetin loputtomaan datatulvaan. Numerot tuntuvat lohduttavan yksinkertaisilta tilanteessa, jossa mikään muu ei ole yksinkertaista. Kun numerot lähtevät vierimään alamäkeen, toisin kuin tunteilleni tai nykyiselle tilanteelleni, on ongelmaan aina selkeät ratkaisuvaihtoehdot. Uusi postaus, uusi kampanja, uusi konkreettinen teko, jolla asian voi parantaa. Viimeisinä viikkoina yhtä aikaa kotiasioideni kanssa myös lukumme olivat luisuneet alamäkeen. Toisin kuin ratkaisemattomien kotiasioideni kanssa, ylityötuntieni kautta tekemäni ekstrapanostukset ovat vihdoinkin tuottaneet tulosta! Tekemäni kampanjasivun näyttökerrat ovat nousseet käsittämättömät 40 %. Onnistumisesta syntyvä ilon läikähähdys tyksyy nopeasti, kun näen whatsappiini tulevan viestin puolisoiltani:

“Tulokset lääkäristä ovat tulleet. Jutellaanko niistä, kun tulet kotiin?”

Kauhu sävähtää kehoni läpi sähköiskun lailla ja tunnen kaulani muuttuvan kirkaanpunaiseksi.

Puolisoani on tutkittu sairaalassa useaan otteen erilaisten oireiden vuoksi. Vaihtoehtoja diagnosoille on monta, mutta yksikään niistä ei ole kovin lupaava. Kotona oloni on vaihdellut riehakkuudesta tuntien itkukohtauksiin ja silkkaan epätoivoon. Vihaan epävarmuutta ja pelkoa, jotka tilanne on minussa synnyttänyt. Olemme puhuneet ja käsitelleet epävarmuuden tunteitamme puolisoni kanssa ja olen ajatellut sen riittävän. Alun tutkimusten aikana työ tuntui minulle turvasatamalta, jossa saatoinkin työntää kaikki mieltäni vaivaavat asiat syrjään. Mitä pidempään tutkimukset ovat kestäneet, mitä selvemmäksi on käynyt, että kyse ei ole flunssasta. Mitä pidempään olen joutunut pitämään yllä pärjäävää,

positiivista ja kaiken kestäväää markkinoinnin järkähtämättömän ammattilaisen identiteettiä, sitä vaikeammaksi asian puheeksi ottaminen töissä on käynyt. Kerran yritin puhua tiimikaverilleni, mutta jänistin toisen kollegamme liittyessä seuraamme. Palavereissa olen kärsimätön, tiuskin kollegoilleni ja usein huomaan ajatusteni hiipivän huomaamatta käynnissä oleviin tutkimuksiin ja sykkeeni nousevan. Kiukku harhailevista ajatuksistani saa minut työskentelemään entistä kovemmin. En halua kenenkään ajattelevan, että olen heikko tai kykenemätön jonkin työn ulkopuolisen asian vuoksi. Tiedän, että tuntemusten jakaminen auttaisi asian käsittelemisessä, mutta pelkään kuollakseni, että jos romahdan, niin minut pakotetaan sairaslomalle ja minuun aletaan suhtautua säälien.

Puolisoni viestin myötä märkyys nousee kainaloihini ja haistan stressihikeni tuoksun. Hävettää, onneksi minulla ei ole asiakastapaamisia tänään, kun jätin dödönkin kotiin. Kukapa sitä haisevaa asiantuntijaa uskoisi. Sydämen raivoisaa sykettä tasatakseni kirjoitan ylipirteän postauksen LinkedIniin. Kuorrutan ilmoituksen somealustaan sopivilla fraaseilla. *“Kunnianhimoinen ja huumorintajuinen myynnin osaaja; oletko sinä tulosnälkäisen tiimin seuraava myynnin tekijä? Tule kollegaksi timanttiseen työyhteisöön, jossa pääset tekemään merkityksellistä työtä!”* Muutama innokas, väritetty lause lisää, #dreamwork ja muutama timanttiemoji päälle. Hakkaan näppäimistöä voimalla. Pala nousee kurkkuun ja tuntuu, että voisin oksentaa. Jokainen sana tuntuu teennäiseltä.

Vedän kasvoilleni hymyn, laitan päälle auringonnousua kuvaavan näytönsäästäjän, jossa komeilee yksi kliseisistä motivaatiolauseista, joita positiiviseen mielen voimaan menestyksen mahdollistajana uskova työkaverini lähettää minulle. Kävelen vessaan istumaan, nojaan ohimollani kylmään kaakeliin ja koetan pitää itseni kasassa. Revin jo valmiiksi kynittyjä kynsinauhojani, joista alkaa taas tulla verta ja yritän ajatella 40% kasvua viestin sijaan ja huomaan ajattelevani *“ehkä voisin hakea kupin kahvia?”*. Kahvin hakemisen rutiinista ja sen juomisesta on tullut minulle keino ahdistavien tunteiden lievittämiseen. Kävelen reippaasti pitkää käytävää kahvihuoneeseen ja moikkailen ystävällisesti kollegoilleni. Käveleminen tuntuu hyvältä, saa minut tuntemaan itseni vähemmän epävakaaaksi ja auttaa painamaan ahdistavat tunteet taka-alalle.

Kahvihuoneessa joku työkavereistani saattaa huomata, etten ole aivan oma itseni, mutta kahvinkeitinillä heitetty *“miten menee”* vastaa enemmänkin amerikkalaistyylisiä tervehdystä, kuin aitoa halua kuulla mitä minulle kuuluu. Olen ollut tässä tilanteessa ennenkin ja pari kertaa erehdyin vastaamaan kysymykseen rehellisesti. Kiusaantuneisuus,

“no onpa ikävää”-kommentti ja pieni keventävä (tai toisin sanoen vähättelevä) vitsi päälle. Tiivis tuijotus kohti tippuvaa kahvia.

“Onko tä se missä on tippalukko?”.

Kiusaantuneisuus tuntui taittavan aikaa ja jokaisen kahvikoneen pisaran tippuvan pannuun hitaasti kuin isolla rahalla tehdyssä kahvimainoksessa. Ikävistä fiiliksistäni hermostuneena kollegani ei jaksanut odottaa MoccaMasterin kiduttavan hidasta prosessia loppuun vaan läikytti kahvit levyille kiskaistessaan pannun koneesta. Puolihuolimattomasti hän pyyhkäisi yli valuneet kahvit levyltä, huikkasi minulle irvistäen “tsemppiä” ja liukeni nopeasti työpisteelleen. Opin läksyni, meillä on parempi pysyä positiivisissa asioissa.

Huljutan revennyttä kynsinauhaani kylmän veden alla ja kaadan kuppiini kahvia, jonka tiedän aiheuttavan puolen tunnin päästä hillittömän käsien tärinän ja hikoilun, mutta tuovan hetkellisen helpotuksen tunteisiini. Lämmin kuppi tuo minulle lohtua ja kahvin maku yhdistyy mielessäni turvallisiin viikonloppuaamuihin, jolloin voin maata kotisohvalla kalsarisillani esittämättä tehokasta. Käytän aina samaa kuppia, jonka mietelause jaksaa pessimistisyydellään ja yrityskulttuurimme vastaisena aina huvittaa minua: “*Älä stressaa. Vituiksi se menee kuitenkin.*” Viimeisten viikkojen aikana on tuntunut, ettei se voisi olla enempää oikeassa, ainakaan viimeisen lauseen kohdalla.

Kahvikuppia pöytäni vieressä pidellessäni huomaan toimitusjohtajamme Emmiin katsovan minua pitkään. Hermostun ja toivon, etteivät suruni ja ahdistukseni paljastu. Kainaloni kostuvat uudestaan ja alan rullailla hermostuneena eri somekanavien väliä toivoen, että saisin jotain tekemistä kihelmöiville sormilleni. Emmi istahtaa viereeni avokonttorin nurkkaan asettuen samalle tasolle kanssani, kuten hänellä on tapana silloin, kun hän haluaa kysyä minulta jotakin. Toivon sydämeni pohjasta, että hän kysyy jotain työhön liittyvää, koska en halua räjähtää huutoitkuun avokonttorin keskellä kollegojeni soittaessa tärkeitä puheluja yhteistyökumppaneille. Tuntuu kuin suremalla ja poissaolevuudella olisin saanut aikaan jotain todella pahaa, josta jäisin kiinni millä hetkellä hyvänsä.

“Heini, miten sulla menee?”.

Kehitän salamannopean pakosuunnitelman ja alan naama hymyn omaisessa krampissa ja katse ruudussa selittämään uuden kampanjasivun menestyksestä. Emmi keskeyttää minut painamalla käden pöydälleni omani viereen kuin kiinnittääkseen huomioni:

“Hieno juttu Heini, mutta mä haluaisin tietää, miten just sulla menee, kun musta tuntuu, että kaikki ei ehkä ole nyt ihan hyvin? Mentäisiinkö vaikka tuonne neukkarin puolelle juttelemaan?”.

Käännyn Emmiin päin ja minusta tuntuu kuin naamani räjähtäisi, kun yritän pidättää itkuja. Tunnen silmäkulmani nykivän, kun nyökkään sanattomasti. Huonoksi onneksemme kaikki huoneet ovat varattuna. Tunnen totaalista pakokauhua. En halua kenenkään muun näkevän romahdustani, joka on väijäämättä tulossa. Mitä ihmiset minustakin ajattelevat? Saati vieraat, joita istuu odotusaulassa ja joita Emmi tervehtii ystävällisesti? Joko kaikki ajattelevat minun olevan epäpätevä ja saavan potkut tai täysin holtiton ja tunteellinen hyypiö, joka ei pysty jättämään kotiasioita kotiin.

Emmi löytää pienen pimeän messutarvikevaraston, johon mahdumme juuri ja juuri istumaan vastatusten messupöytien päälle. Tuntuu surkukupaisalta ja tilanteeseen sopivalta, että olen viikkokausia yrittänyt tunkea kaiken nielevän ahdistukseni mieleni liian pieneen pimeään komeroon ja nyt pääsen jakamaan tuskat toimitusjohtajamme kanssa samanlaisessa komerossa. Komerossa, jossa tunnumme kumpikin paitsi käsillä olevan aiheen, myös naisiksi pitkien kehojemme ja hienojen smart casual-toimistovaatteiden takia hyvin epäsopivilta. Emmiin ei kuitenkaan tarvitse kuin katsahtaa minuun ystävällisesti ja sanoa, että mikä tahansa minulla on, hän kyllä kuuntelee. Tuntuu kuin olisin viikkokaudet yrittänyt pitää kasassa ylitsevuotavaa patoa ja vihdoinkin tajuan, etteivät voimani olisi riittäneet alun alkaenkaan. Purskahdan itkuun ja istun pölyisessä varustevarastossa itkemässä räkäistä, koko kehoani ravistelevaa itkuja. Pyyhin nenäni hienon työpaitani hihaan ja tunne itseni pikkulapseksi. Samalla kyyneleet helpottavat oloani, mutta tunnen myös suunnatonta häpeää tunteenpurkauksestani. Mikä minä olen käyttämään toimitusjohtajamme aikaa tällaiseen joutavaan, kun työterveys on olemassa kaltaisiani epävakaita kyynelehtijöitä varten? Kuinka epäpätevältä näytänkään hänen silmissään volloittaessani pölyisessä varastossa? Voin varmasti heittää hyvästit kaikille nykyisille ja tuleville keskusteluille palkka- ja tehtäväkehityksestäni.

Varastossa naamalta räkää pyyhkiessäni ja toimitusjohtajamme halatessa minua tiukasti, ajattelen:

“Fuck it, tässä on kaikki jo menetetty. Sama se on kertoa kaikki silläkin riskillä, että se pilaa mun urani. Ei musta tällaisena ihmisriekaleena kuitenkaan olisi mihinkään”.

Minä puhun ja puhun. Selitän ummet ja lammet puolisoni erilaisista oireista ja pitkittyneistä tutkimuksista. Kuinka emme tiedä vielä mitään, mutta kuinka herään öisin pelkoon siitä, että hän on kadonnut. Kuinka hän kertoi minun unissani tarkistaneeni käsilläni hänen nukkuvan vierelläni. Kuinka joka aamu ajatukset vyöryvät tajuntaani kuin märkä, haiseva rätti, joka peittää kaiken iloisen ja ummistan silmäni takaisin kiinni toivoen ajatusten olevan vain unta. Tiedän etten ole levännyt kunnolla mutta en halua tilanteen vaikuttavan työskentelyyni. En halua vaikuttaa epäpätevältä. Kerron Emmille, kuinka työ antaa minulle taukoa ajatuksistani, mutta kuinka hiljattain ylläpitämäni jaottelu töiden ja muun elämän kanssa on säröillyt pahemman kerran. Puhun ja puhun ja tuntuu, että kun olen alkuun päässyt, en pysty lopettamaan.

Pelkään kuitenkin pahinta. Yrityksessämme on vahva pärjäämisen kulttuuri ja emme käsittele erityisen hyvin epäonnistumisia. Meillä arvostetaan positiivisuutta, pärjäävyyttä ja ammattimaisuutta. Koen itkiessäni olevani kaikkea muuta ja toivon vain, että olisin yksin varastossa. Emmi kuitenkin suhtautuu purkaukseeni rauhallisesti ja empaattisesti, kertoo olevansa pahoillaan ja uskovansa ymmärtävän mitä käyn läpi. Hänenkin läheisensä sairastaa ja epävarmuus on läsnä joka päivä. Hän koskettaa käsivarttani kuin aistien epävarmuuteni ja häpeäni sanoessaan, että hänestä on täysin luonnollista, että tällaiset asiat vaikuttavat työskentelyyn, eivätkä ne kerro mitään pätevydestäni. Puhumme pitkään ja mikään ei ole pitkään aikaan tuntunut yhtä hyvältä kuin se, että saan kertoa surustani jollekulle, joka ei torju minua. Puhumme ratkaisuihin, jotka tukisivat minua jaksamaan. Myös osa-aikainen työaika käväisee keskusteluissa. Arvostan Emmin ehdotusta suuresti, mutta koen tärkeäksi saada jatkaa työssäni normaalisti.

Keskustelun lopetettuamme tunnen itseni hieman hölmöksi. Naamani on itkemisestä turvonnut, meikit poskilla mustina viiruina, enkä haluaisi näyttää kollegoilleni sitä, kuinka minuun on sattunut. Samaan aikaan kuitenkin ihmettelen miksi en puhunut kenellekään aikaisemmin. Jo ajatus siitä, että voin kertoa jollekulle, jos tilanteessa tulee muutos, helpottaa minua. Se, että en joudu pelkäämään torjuntaa tunteideni takia tuntuu äärimmäisen helpottavalta.

7 TULOKSET JA TULKINNAT

7.1 Haavoittuvuus on vääjäämätöntä

Olen tuskaillut lukuisia hetkiä kokemuksiani tulkitessani. Tuntuu kuin olisin törmännyt seinään autoetnografisen menetelmäni kanssa. Olen kertonut kuvaillen ja itseäni avoimuuteen rohkaisten yksityisistä kokemuksistani, mutta nyt kun ne pitäisi liittää kulttuuriseen kontekstiin autoetnografisen menetelmän periaatteiden mukaisesti (Ellis, Adams & Bochner 2011, 273), tunnen olevani hukassa. Mitä ihmettä se tarkoittaa? Mikä kokemassani on kulttuuria ja mikä jotain muuta? Heijastaako kokemani mitään muuta kuin henkilökohtaisia tuskia, joita olisi parempi selvittää terapeutin kanssa?

Eläessäni uudelleen kokemusteni herättämiä tunteita, olen tiedostanut kaikissa vinjeteissäni olevan jotain yhteistä, mutta ei kuitenkaan täysin samaa. Ne ovat autonomisia kokemuksia (Gilson 2013, 131), joiden sanoman työstäminen yksittäisten teoriakäsitteiden kautta tulkituksi on tuntunut värittömältä ja jopa väkivaltaiselta. Niin kuin kokemuksen muka voisi pilkkoa ja rikkoa käsitteiksi, kun se on kokonaisuus, joka muodostuu taustani, persoonani ja arvojeni värittämänä sosio-materiaalisessa maailmassa. Miten voisin työstää emotionaalisen tuskani puolisoni sairaudesta yhden tai kahden tieteellisen käsitteen alle sen ollessa niin paljon muuta?

Kuvittelen kulttuurisen tulkinnan vaativan etäisyyttä, mutta kokemani tuntuu nivoutuvan nykyhetkeen tavalla, jossa etäytyminen on vaikeaa, ellei mahdotonta. Maatessani sohvalla valkoiseen kattoon tuijottaen yritän ottaa etäisyyttä (teeskennellyn) objektiivista tulkintaani varten, puolisoni kommentti herättää minut nykyhetkeen:

“Kulta mie olen miettinyt paljon sitä mitä kirjoitit gradussasi kynsinauhojen repimisestä. Tajusin nyt, että siehän teet sitä aina kun stressaat. Mikä nyt stressaa?”

Hän katsoo minua pää kallellaan, huolestuneena. Naurahdan yllättyneenä ja katson hämmästyneenä peukaloani, joka näyttää siltä kuin olisin vedellyt sen reunaa raastimella.

Kynnen juuresta nousee pieni kiiltävä veripisara. Kuin tippa tahmeaa punaviiniä. Olin hukannut ajantajuni, kadonnut ajatuksiini pohtimaan Sairaus -vinjettiä ja uponnut syvälle muistoihini, hetkeen, jolloin kollegojen reippaiden äänten keskellä ja jaksavuutta uhkuvan sähköpöytäni takana tein kaikkeni peittääkseni pahan oloni samalla toistaen kerta toisensa jälkeen liikettä, joka rikkoi peukalon ihoa, kuin harhauttaen itseäni. Jokin tässä hetkessä havahduttaa minut. Ei minun ole tarkoituskaan teeskennellä etäisyyttä ja paloitella kokemustani lähdekirjallisuudessani erittelemiini palasiin, väkivaltaisesti survoen. Olen tarkastellut kokemuksiani yhdessä ja erillään, yrittäen löytää niistä yhteistä tekijää, jotain napakkaa, mielellään graduni otsikoksi sopivaa lausetta, joka vetää kaiken yhteen ja antaa selkeän selityksen sille, miten haavoittuvuus merkityksellistyy organisaatiossa. Mitään yhtä ainoa nimittäjää ei ole. Haavoittuvuuden kokemus on Merleau-Pontya (2013) mukaillen kontekstisidonnainen, se miten haavoittuvuutta voi tehdä merkityksellistyy sen kautta kenen kanssa ja millaisessa fyysis-materiaalisessa ympäristössä olen. Vaikka minun vinjeteissäni arvoristiriidat ovat ikään kuin tehneet haavoittuvuuteni näkyväksi, jokainen arvoristiriidan kautta paljastunut haavoittuvuuden kokemus on epäselvä ja autonominen (Gilson 2013, 131), muttei kontekstistaan irrallinen. Kokemukset ovat rakentuneet siinä hetkessä, niiden eri organisaatioiden hyväntahtoisten, loputonta energisyyttä huokuvien ihmisten ja valoisien huoneiden keskellä situationaalisesti, minun perspektiivistäni (Merleau-Ponty 2013, 95).

Koko ajan leviävä veripisara kynsinauhassani nivoo vaikeasti kuvailtavalla tavalla yhteen nämä hetket. Tämän hetki, jossa kaikki on hyvin, mutta jossa samanaikaisesti tämän hetken ilo puoliosastani yhdistyy raastavaan keholliseen kokemukseen Sairaus-vinjetin huolesta ja tuskasta. Raaka haavoittuvuuden kokemus ja kehollinen maneer, joka niin räikeällä ja sotkevalla tavalla pakottaa pysähtymään haavoittuvuuteni äärelle (Helin 2020, 4) rikkoo haavoittumattomuuden performanssini. Tässä hetkessä kynnen tyvestä vuotavan veren kautta tuntuu materialisoituvan eletty kokemus (Katila 2018, 11; Bochner & Ellis 2016a, 210). Se nivoo yhteen eri aikoina toistamani tapa piilottaa kyöneleeni haavoittuvuuden hetkellä harhauttaen itseäni kehollisella maneerillani. Se materialisoi raakaan avoimet kokemusten analysoinnin hetket, joissa samanaikaisesti koin kirjoittamisen iloa ja turhautumista yhdistyneenä tähän hetkeen, jossa tunnen sykkeen sormessani. Nämä hetket ovat samanaikaisesti läsnä, menneisyyttä ja nykyisyyttä, horisontaalisesta ajan kulusta irtautuneina (Helin 2020, 9) nivoutuneina kehoni ja leviävän veripisaran kautta toisiinsa.

Tuntuu, että vihdoinkin pystyn vastaamaan ohjaajani Anun esittämään mieltäni vaivanneeseen, niin yksinkertaiseen, mutta niin vaikeaan kysymykseen:

“Mitä sinä haluat kokemuksillasi sanoa? Kerro mikä on kaikkein tärkeintä.”

Minä, joka tunnun välillä unohtavan, miksi ylipäättään teen tutkimusta (paitsi, että yritän tietenkin valmistua) olen nyt melko varma vastauksestani, joka on kaikkea muuta kuin kauan haaveilemani selkeä kolmen kohdan LinkedIn-lista. Näiden vinjettien kautta haluan tuoda nähdyksi ja koetuksi sen kuinka työ ja elämä ovat yhteen nivoutuneita. Perustuen länsimaisessa kulttuurisessa kontekstissa elettyihin kokemuksiini ja haavoittuvuuden ontologisuuteen (Gilson 2018, 231; Butler 2014, 108; Ståsett 2007, 53) tulkintani on, että haavoittuvuus on vääjäämätöntä. Koska haavoittuvuus on ontologista, ihmisenä olemisen ydin, nivoutuu haavoittuvuus elävien kehojen myötä vääjäämättömästi organisaatioihin.

7.2 Haavoittuvuus piilossa haavoittumattomuuden illuusion alla

Haavoittuvuuden kokemuksistani on tulkittavissa yhdistävänä tekijänä taustalla häilyvä kysymys siitä, mikä on tarpeeksi hyvää. Kuka on tarpeeksi hyvä? Yhdessäkään organisaatiossa ei ole luotu ohjekirjaa siitä minkälainen olemisen tapa on ihanteiden mukaista, mutta silti oletukset, materiaaliset valinnat ja arvostukset organisaatiossa muokkaavat kokemuksissani sitä, minkä uskon tekevän “hyvän” asiantuntijan. Johanssonin ym. (2017) tutkimuksen johtajat tekivät haavoittumattomuutta ylläpitämällä jatkuvaa kontrollia kehoistaan. Tämä samankaltainen kehon kontrolli ja hyvyyden oletukset ovat nähtävissä kokemuksistani. Kuinka helpolta tuntuukaan varustautua uuteen työpäivään, vetää päälle tarkkaan harkittu vaatekerta, tarkistaa hiusten moitteettomuus ja vetää päälle reipas hymy. Tiukentaa ponnaria, oikaista bleiseriä ja etsiä kasvoille sopivaa ilmettä, kuten Palautekeskustelu -vinjetissäni kirjoitan. Ulkoasun kontrolli ja “sopiva” ilme ovat osa reipasta, kontrolloitua, huoliteltua, maskuliinisten ihanteiden mukaista haavoittumatonta asiantuntijaa, jonka kokemuksissani uskon täyttävän organisaatiokulttuurin hyvyyden kriteerit. Tämä haavoittumattomuuden illuusio (Gilson 2014, 127) on maskuliiniselle hegemonialle rakentunut kulttuurisesti rakentunut oletus, normi, joka ohjaa performoimaan jatkuvaa suorittamista ja pystyvyyttä. Haavoittumattomuuden performointi käytävällä tapahtuvine reippaine askelineen, tupakkahyllyjen välissä puuhailuineen ja muu liikkeessä pysyminen on ikään kuin länsimaisessa organisaatiokulttuurissa oikeanlaisen olemisen tapa. Vaikka tarkoitukseni ei ole tuloksillani vahvistaa haavoittuvuus-haavoittumattomuus-

dikotomiaa, on perusjännite näiden kulttuuristen oletusten myötä tulkittavissa myös vinjeteistäni.

Haavoittuvuuden vääjäämättömyys näyttäytyy vinjeteissäni piilotettuna. Piilottaminen merkityksellistyy usein toistuvissa sanoissa ja ajatuksissa paljastumisesta. Toistuva paljastumisen pelko tekee näkyväksi haavoittuvuuden vääjäämättömyyden. Pelkään oikeiden tunteideni paljastuvan, pelkään epäröintini paljastuvan, pelkään itkemiseni paljastuvan, pelkään paljastuvani epäammattimaiseksi. Paljastuminen merkitsisi todellisten tunteiden, todellisen minän paljastumista. Tämä minä on haavoittuvainen, jota en uskalla paljastaa koska en voi olla varma, miten minut otetaan vastaan ja minkälaisen vastineen ympäriltäni saan organisaation sosio-kulttuurisen kontekstin ohjatessa kohti tulosta ja positiivista asennetta. Pelko siitä, että kotiasioista johtuva suru ja sen ilmaisu voi johtaa johonkin pahaan, on pohjimmiltaan alitajuista pelkoa siitä, että haavoittuvuuden paljastuminen johtaa epäedulliseen asemaan työyhteisössä ja ammattimaisen uskottavuuden heikkenemiseen. Tämä pohdinta ei ole kokemuksissani ollut tietoista tai niin järjestelmällistä kuin sen tässä tulkinnassa kuvaan. Se on ollut kehollista epämukavuuden tunnetta, hikoilua, ahdistusta, tulkintoja ympärillä olevista ihmisistä, irtonaisia ajatuksia, jotka kumpuavat sisäistetyistä kulttuurisista ihanteista ja johtavat toimimaan niiden mukaan.

Sukupuolittuneet rakenteet ja niistä kumpuavat ihanteet ohjaavat millaiset kehot ja olemisen tavat ovat oikeanlaisia liike-elämän organisaatioihin. Vinjeteissäni sukupuolittuneisiin normeihin liittyvät oletukset piilottavat iäkkäämmät naiskehot pois urheilusta, joka merkityksellistyy vinjetissäni ”*Kaikki eivät pelaa*” erilaisia kehoja eriarvoistavina valintoina. Perinteisesti haavoittuvuuteen yhdistetty ikä ja naiseus merkityksellistyvät maskuliiniseksi mielletyn voittamisen, pärjäämisen ja toimijuuden esteenä, automaattisesti peliin kelpaamattomina. Haavoittuvuus tulee eleyksi organisaatioissa epäselvänä (Gilson 2018, 231) kokemuksena, siitä miksi toiset kelpaavat mutta toiset eivät. Butlerin (2014, 108) mukaan maskuliinisen normiston mukaan esitetyt kehot ja sanat ylläpitävät haavoittumattomuuden illuusiota organisaatioissa. Sukupuolittuneet rakenteet ja niistä kumpuavat oletukset ovat ongelmallisia, koska ne estävät organisaatioita ja yksilöitä toimimasta eettisesti ja antamaan tilaa erilaisille olemisen tavoille. Yksilöiden potentiaali jää toteutumatta, jos ihminen joutuu jatkuvasti performoimaan jotain muuta kuin mitä on.

Haavoittuvuuden vääjäämättömyys materialisoituu niissä ristiriidan hetkissä, joissa haavoittumattomuuden illuusion ylläpitäminen ei enää onnistu minulta. Erityisesti Sairaus -

vinjetti konkretisoi hetket, joissa teen mitä tahansa pitääkseni kiinni kulttuurisista ihanteista ja piilottaakseni haavoittuvuuteni, joka vääjäämättä ryöppyää läpi kehollisen esitykseni. Esitän hymyilevää ja reipasta, koska *“toivon, etteivät suruni ja ahdistukseni paljastu.”*. Raastava ja kehoani jäytävä surun tunteeni on vääjäämättömästi läsnä tuoden haavoittuvuuteni näkyväksi, vaikka kuinka sen haluan piilottaa, koska oletan että se ei sovi kulttuuriseen ihanteeseen asiantuntijasta. Ei siksi että voisin valita, olenko surullinen vai en, vaan koska surun paljastumisen vaikuttavan asemaani työyhteisössä. Kontrollin hetkellisesti kadotessa haavoittuvuus paljastuu vääjäämättä illusion alta sirpaleisina hetkinä. Teen aktiivisia tekoja haavoittuvuuteni verhoamiseksi piiloutumalla vessaan tai varastoon, jotta en jäisi kiinni ja *“paljastuisi”*.

Vinjeteissäni koetut piiloutuminen vessaan ja kiinnijäämisen pelko ovat hetkiä, joissa haavoittuvuuteni ajautuu ristiriitaan vallitsevien oletusten, kuten sen kanssa, mitä ajattelen ammattimaisen tarkoittavan. Minkälainen on oikea, uskottava asiantuntija? Sukupuolittuneet rakenteet (Butler 2014, 110) ohjaavat esittämään asiantuntijaa haavoittumattomuuden ja kontrollin kautta. Kehollinen oleminen tuntuu ristiriitaiselta ja hävettävältä, sopimattomalta tehokkuuden kannalta tarkasti suunniteltuihin tiloihin.

“..märkyys nousee kainaloihini ja haistan stressihikeni tuoksun. Hävettää, onneksi minulla ei ole asiakastapaamisia tänään, kun jätin dödönkin kotiin. Kukapa sitä haisevaa asiantuntijaa uskoisi.”

Kehon luonnolliset reaktiot rikkovat huolella rakentamaani performanssia ja olen enemmän huolissani esitykseni rikkoontumisesta kuin surusta, joka on hikoilun aiheuttanut. Haavoittuvuus puskee kehon kautta vääjäämättä läpi haavoittumattomuuden illusion.

Haavoittumattomuuden illusion ylläpitäminen saattaa näyttäytyä vinjeteissäni siltä kuin olisin vain olosuhteiden ja sukupuolittuneiden ihanteiden uhri. Tämä on kuitenkin vain osa totuutta ja näyttäisi minut positiivisemmassa valossa kuin on tarkoituksellista. Haavoittumattomuuden illusion ja ammatillisen roolin ylläpitäminen on ollut myös ajoittain kohdallani tietoinen valinta, jonka avulla olen onnistunut pitämään tarkoituksellisesti etäisyyttä muihin ihmisiin. Olen organisaatioissa kokenut arvoristiriitaa ja monessakin hetkessä olen tietoisesti vetäytynyt muista ihmisistä ja en ole suhtautunut heihin erityisen positiivisesti. En ole halunnut paljastaa omaa itseäni koska olen kokenut, etten ole ollut enää sitoutunut organisaatioon ja sen arvoihin.

Butlerin (2014, 112) mukaan sukupuolittuneesti rakentuneessa sosio-poliittisessa kontekstissa maskuliiniset ihanteet, kuten rationaalisuuden ja hallinnan ihanne, voivat jättää tilaa haavoittuvuuden kieltämiselle. Maskuliiniset normit materialisoituvat tiimin jäsenten eleissä ja sanomisissa, toiveena piilottaa haavoittuvuus. Tässä tulkinnassa kyseessä ei ole yksittäisiin ihmisiin ja heidän kykenevyyteensä tai empaattisuuteensa liittyvä kritiikki vaan kulttuuriset ihanteet, jotka ohjaavat kehollista tekemistä ja sosiaalista kanssakäymistä. Haavoittuvuuden näkyväksi tekeminen voidaan kokea häiritsevänä, epätoivotulla tavalla normista poikkeavana (Gilson 2014, 144) ja liiketoiminnallista suoriutumista ja voiton tavoittelua haittaavana. Negatiivinen tunneilmaisu häiritsee maskuliinista voittamisen eetosta ja luo epämukavuutta sosiaaliseen tilanteeseen.

Haavoittuvuuden vääjäämättömyys tulee vinjeteissäni näkyväksi piilottamisena myös sosiaalisessa kanssakäymisessä kollegojen kanssa ja manageriaalisissa merkityksissä. Haavoittuvuuden näkyminen organisaatiokontekstissa voi olla siis piilotettua paitsi yksilön, myös yhteisön toimesta. Maskuliinisessa organisaatiokulttuurissa haavoittuvuuden tekeminen mahdollistaa sivuuttamisen ja haavoittuvuuden kieltämisen (Butler 2014, 112). ”*Kuoleman kauppias*” -vinjetissä haavoittuvuus tulee näkyväksi piilottamisen kautta monella eri tavalla. Yrityksen toiminta on kiinteästi liittynyt ihmisen keholliseen haavoittuvuuteen ja sen äärimmäiseen kokemukseen, kuolemaan, jo itse tuotteen takia. Minun kokemuksissani kuoleman ja haavoittuvuuden läsnäolo tulee vääjäämättä arkeeni asiakkaiden ja reklamaatioiden kautta. Manageriaaliset ohjeistukset ohjaavat ohittamaan järjestelmällisesti asiakkaiden haavoittuvuuden ilmaisun ja kieltävät empaattisen vastineen. Haavoittuvuuden kokemuksen subjektiivisuus (Gilson 2018, 231) merkityksellistyy myös tiimin sisäisessä kommunikaatiossa. Siinä missä minä koen, että tupakan myymisestä aiheutuvasta haavoittuvuuden tunteesta ja kuolemasta tulisi puhua, haluavat työkaverini ohittaa asian. Tämän voi mielestäni tulkita eri tavoin. Ohittaminen ja kieltäminen voivat merkityksellistä maskuliinisten ihanteiden mukaisena haavoittuvuuden kieltämisenä, mutta myös puhtaasti subjektiivisena kokemuksena. Siinä tilanteessa missä minä taustani ja herkän luonteeni puitteissa koen haavoittuvuutta tilanteessa, voi jokin toinen henkilö ohittaa murheeni puhtaasti sen takia että samanlainen konteksti ei saa hänessä aikaan haavoittuvuuden kokemusta. Minun tuskani ja haavoittuvuuden kokemukseni ei ole stabiili tai yksiselitteinen, vaan kontekstisidonnainen. Eli se merkityksellistyy eri tavalla eri ihmisten kokemana, koska heidän taustansa ja ajatuksensa ovat erilaisia kuin minun. Heidän

arvonsa, taustansa ja sukupuolensa voivat vaikuttaa siihen, miten haavoittuvuus merkityksellistyy heidän elämässään.

Työsuoritus on jatkuvan kollektiivisen katseen alla. Työn kontrolli on näkyvän hierarkian sijaan kollektiivista, tietoa siitä että *“kaikki kuulevat mitä puhun”* ja näkevät mitä teen. Avokonttorin luoma vapaus on näennäistä, on *“oikeita”* ja *“väärää”* työnteon paikkoja. Vaatimus katseen alla olemisesta vaatii maskuliinisesti rakentunutta kontrollia, vaatimusta jatkuvasta oikeanlaisesta olemisen tavasta. Avokonttorissa olemisen tavan tulee viestiä pystyvyyttä, hallintaa ja jaksavuutta ja työsuorituksen odotetaan tapahtuvan tällä pisteellä, saavutettavissa ja nähtävissä. Avokonttorien lasiseinät ja jatkuva yhdessä oleminen vaativat yksilöltä tietynlaista, nuorta pystyvää, haavoittumatonta ruumista, joka jatkuvista ärsykkeistä riippumatta pystyy suoriutumaan tehtävistä. Tässä maskuliinisen ihanteen tilassa haavoittuvuuden ilmaisu ei ole vaihtoehto. Hymyn ja pystyvyyden turvallinen pois riisuminen nähdään organisaation arvojen vastustamisena, johon avokonttorissa kiinnitetään huomiota. Haavoittuvuuden näyttäminen tuntuu kiusalliselta ja haavoittuvuuttaan performoiva halutaan eristää koppiin rauhoittumaan, pois muiden katseilta. Tästä koppien ja verhojen symboliikasta on tullut niin vahva, että haavoittuvuuden performointi ilman verhoa on lähes mahdotonta. Samanaikaisesti yksilöllä on oikeus yksityisyyteen ja tämä mahdollisuus halutaan taata, muodostuu kopeista ja verhoista negatiivinen merkitys arkisen piilottamisen toiston kautta.

7.3 Haavoittumattomuuden ihanteen vastustaminen

Kokemuksissani haavoittuvuus tulee vääjäämättä näkyväksi haavoittuvien kehojen kautta, jotka jo olemassaolollaan vastustavat ja tekevät haavoittumattomuuden ideaalin toteutumisesta mahdottoman. Parhaatkin myyjät vanhenevat ja elämä nivoutuu haavoittuvien kehojen kautta organisaatioihin. Kaikki eivät pelaa -vinjetissä kaikki eivät pääse osallistumaan, koska kaikki kehot eivät ole *“voittavia”*, terveitä ja nuoria ja ne tulevat kohdelluiksi eri tavalla sen kautta. Minun puolisoni keho ja sen sairaus, sen haavoittuvuus tekevät minulle mahdottomaksi ylläpitää loputonta haavoittumattomuuden illuusiota. Tuska ja huoli hänestä nivoo yksityiselämäni vääjäämättä organisaatioon minun suruni ja stressini kautta. Minun kehoni syke nousee, puna nousee poskille ja se hikoilee. Minun

stressaantuessani kehoni vuotaa verta kynsinauhasta ja pakottaa minut banaaliudellaan lopettamaan työnteon. Esitykseni reippaasta asiantuntijasta epäonnistuu kehoni ollessa mahdoton täyttää maskuliinisia ihanteita. Moninaiset kehot vastustavat haavoittuvuudellaan maskuliinisten ihanteiden toteutumista.

Vastustaminen saa kokemuksissani merkityksen paitsi sosio-kulttuurisesti, myös tilallisesti. Kinnunen ym. (2017, 125) ja Dalen (2005, 673) mukaan tilat ylläpitävät ja jäsentävät rakenteista syntyviä normeja työpaikalla. Kehollinen tekeminen kokemuksissani merkityksellistyy vastustamiseksi, koska normien mukaisesti minun tulee olla hallittu, tehokas ja pysyä paikalla, nähtävissä ja saavutettavissa. Minun kehoni aulassa tai taukotilassa ei ole oikeassa paikassa työntekoon. Tila asettaa ikään kuin raamit sille mikä on normin mukaista ja toivottavaa toimintaa.

“Vaikenin ja marssiessani omalta paikaltani avokonttorin poikki kohti taukotilaa näin sivusilmällä katseiden kääntyvän ja tunsin kollegoideni silmät selässäni.”

Vastustan vinjetissä tehokkuuden ihannetta poistumalla paikalta kollektiivisen kontrollin ulottumattomiin. Minun kokemukseni kiinnittyvät Groszin (2001, 16–17; 1995, 97–98) ja Kinnusen ym. (2017, 117) tarkoittamaan tilan ja oman subjektiivisuuden haltuunottoon. Ajan käyttäminen jatkuvaan kahvin hakemiseen voidaan myös tulkita vastustuksena ja aikaansaavan ja jatkuvasti työskentelevän kehon eetoksen ja maskuliinisen ruumiillisuuden esittämisen vastustamisena. Kahvin hakeminen on irtautumista maskuliinisesta pystyvyydestä ja jatkuvasti esillä olevasta kehosta.

Vastustaminen ei kokemuksissani kiinnity dualistiseen ajatukseen hyvästä-pahasta, oikeasta-väärästä, jossa minä yksinomaan *“hyvänä”* tai oikeassa olevana vastustaisin pahaa. Vastustaminen on luonteeltaan eettis-poliittista (Pullen & Rhodes 2013, 1), kehollista ja väkivallatonta. Se haastaa vallitsevan asian tilan ja valta-asetelmat. Palautekeskustelussa tunteiden ilmaisuni turhautumisen hetkellä voidaan tulkita vastustamiseksi. Tunteiden osoittamisella vastustan olemassa olevia normeja, joiden mukaisesti minun tulisia toimia hillitysti ja hiljaa, olla ns. nostamatta kissaa pöydälle. Vaikka kokemuksessa vastustaminen näyttää henkilöityvän minun ja esihenkilöni väliseksi tai minun ja johtoryhmän väliseksi ristiriidaksi, on laajemmin tarkasteltuna kyse kulttuurisista normeista. Epäoikeudenmukaisuuden tunne liittyy minulla paitsi itsekkäisiin motiiveihin palkkioista, myös johdon mielivaltaisten valintojen vastustamiseen.

7.4 Itkeminen manifestoi haavoittuvuuden

Haavoittuvuus merkityksellistyy kokemuksissani tekemisen kautta. Toisin kuin normatiivisesti haavoittuvuuden ajatellaan olevan passiivista, kokemuksissani haavoittuvuus tulee vääjäämättä eletyksi aktiivisena. Tämä aktiivisuus on Merleau-Pontyyn (2013) nojaten kokonaisvaltaista ja kehollista, ei vain mielen kontrolloimaa toimintaa. Huolimatta vallalla olevasta kontrollin ihanteesta meidän tuntevat ja elävät kehomme vanhenevat, hikoilevat, punastuvat, vuotavat verta ja itkevät. Kehon lihallisuus tuo vääjäämättä esiin mielen kontrollin ulkopuolella olevan kehollisen haavoittuvuuden.

Vinjeteissäni kuvailen kuinka *“vedin henkeä pysyäkseen rauhallisena”*, tarkoitukseni hallita kehoni reaktioita voimakkaisiin tunteisiin ja arvoristiriidan kokemuksiin. Tämä rauhallisuuden tavoittelu ja hengittäminen vaativat aktiivista tekemistä tunteiden silti vallatessa kehoni ja tullen näkyväksi punastumisen kautta. Harjoittamallani hengen vetämisellä yritin pitää kiinni hallinnasta ja esittää haavoittumatonta tilanteessa, jossa koin itseni erittäin haavoittuvaiseksi pahimpana pelkonani itkuun purskahtaminen. Tunteiden hallinta merkityksellistyy organisaatiokulttuurin mukaisen järjestyksen ja ihanteiden ylläpitämisenä itseni kustannuksella. Tämä tunteiden kuohunta ja kontrollin menetyksen pelko onkin merkityksellinen osa kokemukseni ymmärtämistä. Tunteiden kuohahtaminen on aktiivinen ja vahva viesti tilanteen epäoikeudenmukaisuudesta tai ristiriidasta. Näitä hetkiä ajatellessanikin tunnen kuinka muisto ärsytyksestä nostaa kuumuuden poskilleni.

Haavoittuvuuden tekemisen kulttuurisesti selkein merkki vinjeteissä on itkeminen. Olen aina itkenyt herkästi. Lapsena itkin, kun isäni kaatoi pihaltamme puita, joiden ymmärsin kasvaneen paikalla paljon kauemmin kuin minä olin ollut olemassa. Itken kun katson romanttista elokuvaa. Itken kun turhaudun tai koen vääryyttä. Itkin liikuttuneena suuria, pulleita kyyneleitä kun pidin ristiäisissä kummityttöäni sylissäni välittämättä pätkeäkään miltä näytin kokiessani yhteyttä tähän uuteen pieneen ihmiseen. Itkeminen on minulle tapa tuoda haavoittuvuuteni näkyviin ja ystävän kanssa jaetut kyyneleet yhdistävät. Kuten Pors (2019, 44) sanoo, on haavoittuvuus emotionaalista yhteyttä muihin ihmisiin ja ympäristöön, omien rajojen hämärtymistä ja itsen paljastamista maailmalle. Itkeminen tekee haavoittuvuuden näkyväksi ja paljastaa ihmisen tavalla, joka ei jää epäselväksi.

Vaikka kyneleet kihoavat silmiini monestakin asiasta on itkemisellä liike-elämän kontekstissa voimakkaita merkityksiä, jotka eivät sovi maskuliiniseen asiantuntijan ihanteeseen. Koska elän vinjeteissäni niin vahvasti normin mukaista performanssia vahvasta asiantuntijasta, ei itkeminen töissä tunnu mitenkään sopivan ammatti-identiteettiini. Pelko siitä, että oma haavoittuvuus tulee tässä sosio-kulttuurisessa asetelmassa tulkituksi heikkoutena, saa minut pelkämään myös itkemiseni paljastumista. Se olisi varma merkki siitä, etten pärjääkään. Olen kokemuksissani valmis tekemään lähes mitä tahansa ylläpitääkseni illuusiota haavoittumattomuudesta ja pystyvyydestä. Itkeminen organisaatiokontekstissa määrittyy ikään kuin lopulliseksi maskuliinisen kontrollin menetykseksi, jossa haavoittuvuus yhdistyy pelkoon “*epäpätevydestä*”, “*epävakaudesta*”, ja siitä, että olen “*..holtiton ja tunteellinen hyypiö, itkemässä räkäistä, koko kehoani ravistelevaa itkuu.*”. Tein kaikkeni, jotta en vain alkaisi itkemään ja jos aloinkin, tein kaikkeni, jotta muut eivät näe sitä. Kukaan ei organisaatiossa kiellä itkemistä tai sano, että se on väärin, mutta tunteiden kuohuntaan reagoidaan eri tavalla kuin normien mukaiseen iloisuuteen. Tunteiden kuohunta tai äänen korottaminen aiheuttavat kulmien kohoamista ja puhuttelua, joka viestii, että kulttuurissa hyväksyttäväksi katsottavat normit on ylitetty.

Haavoittuvuuden paikantuneisuus tulee näkyväksi kokemuksissani. Itkemisen merkitys ei ole sama mummolassa kuin työpaikalla. Se mikä tulee toisessa kontekstissa tulkituksi yhdistävänä, voi liike-elämässä olla epätoivottua ja häiritsevää. Työpaikalla itkemisen paikka on länsimaisessa organisaatiokulttuurissa poissa silmistä vessassa tai suljettujen ovien takana. Kokoushuoneen eteen vedettävät verhot varjelevat toki työntekijän yksityisyyttä, myös työympäristöä mahdollisilta tunteenpurkauksilta, jotka voisivat keskeyttää tehokkaan työnteon.

Itkeminen on kaikkea sitä, mitä maskuliininen “oikean olemisen tapa” ei ole. Sen voi ajatella olevan haavoittuvuuden manifesti, joka ei ole sidoksissa sukupuoleen, mutta joka mielletään feminiiniseksi sen kontrolloimattomuuden ja tunteellisuuden vuoksi. Valuvat kyneleet tuovat erehtymättömällä tavalla haavoittuvuuden nähdyksi siinä hetkessä missä ne vuodatetaan. Itkeminen julkisesti organisaatiokontekstissa aiheuttaa hämmennystä ja vaatii vastinetta, kuten Kuoleman kauppias -vinjetin nainen. Se ikään kuin kysyy kohtaajaltaan: *Mitä sinä nyt aiot tehdä? Vaatien vastinetta, kantaa ottamista.*

Itkeminen merkityksellistyy kokemuksissani äärimmäisenä haavoittuvuuden tekemisenä, joka rikkoo haavoittumattomuuden illuusion. Itkeminen haavoittuvuuden manifestina on

eettis-poliittista ja häiritsevää siinä mielessä, että se avaa mahdollisuuden kohtaamiselle missä eivät auta organisaation eettiset ohjeistot vaan jota ohjaavat kulttuuri ja yksilön valinnat. Itkulla on voima sekoittaa jatkuvan tehokkuuden ja työnteon ihanne sen vaatiessa huomion ja vastineen. Itkeminen haavoittuvuuden tekemisenä on Gilsonin (2014,) tarkoittamaa huokoisuutta, vastaanottavuutta, avoimuutta maailmalle. Empaattinen ihminen pystyy eläytymään toisen itkuun ja samaistua toisen tuntemuksiin. Julkinen tunteiden ilmaisu kutsuu noudattamaan joko totuttua maskuliinista normistoa (kiusaantuneisuus, kieltäminen, hiljentäminen) tai tunnistamaan toisen kyynelissä ja haavoittuvuudessa itsensä, mikä avaa mahdollisuuden aidolle kohtaamiselle (Pullen & Rhodes 2013, 783) ja Gilsonin (2014, 16) tarkoittamalle eettiselle vastineelle. Antaen tilaa erilaiselle olemisen tavalle.

“Tuntuu kuin olisin viikkokaudet yrittänyt pitää kasassa ylitsevuotavaa patoa ja vihdoin tajuan, etteivät voimani olisi riittäneet alun alkaenkaan. Purskahdan itkuun ja istun pölyisessä varustevarastossa itkemässä räkäistä, koko kehoani ravistelevaa itkua.”

Itkeminen on vahvasti kehollista, pidäkkeetöntä ja kontrolloimatonta. kuten (työ)elämäkin ja tekee näkyväksi työn ja elämän nivoutumisen. Kuinka epätoivoinen onkaan Sairausvinjetissä yritykseni ylläpitää organisaatioihanteen mukaista pystyvyyttä.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Otettuani etäisyyttä gradututkielmaani ja työskenneltyäni uudessa työpaikassani palasin tutkielmani pariin. Teksti ja haavoittuva kirjoittaminen olivat saaneet uusia sävyjä. Olin halunnut näennäisen haavoittuvasti kirjoittaessani ylläpitää hallinnan tunnetta ja esittää kirjoittavani haavoittuvasti vain kokemuksistani. Nyt ajattelen kuitenkin koko tutkielman olleen katsaus omaan haavoittuvuuteeni. Kokemukseni ovat avanneet oven haavoittuvuuden tutkiskelulle, joka on yltänyt yli kokemuksen representoinnin aina graduprosessistani kokemaani häpeään saakka.

Tekstissäni paistaa vaikeuteni yhdistää gradun vaatimukset oman kokemuksen kuvaukseen. Olen ollut pelokas viitatessani muiden tutkijoiden teoksiin peläten, etten olekaan ymmärtänyt asiaa oikein ja viitannut lähteisiin pintapuolisilla lauseilla toisessa hetkessä upoten syvälle omiin kokemuksiini. Näin tutkielman loppuvaiheessa minut on vallannut suuri halu sensuroida, kiillottaa, tehdä tutkielmastani täydellinen kuvaus hallinnassa olevasta haavoittuvuudesta, mikä jo lauseena on täysin absurdi. Olen halunnut käsitellä haavoittuvuuttani kuitenkin ikään kuin ulkopuolisen tarkkailijan silmin. Olen kokenut valtavaa halua selittää kokemukseni auki viimeistä piirtoa myöten vaikei juuri sitä vastaan olen halunnut taistella. Tämä tuo hyvin näkyviin sukupuolittuneiden normien voiman. Vaikka olen päättänyt toimia toisin, vaatii eri tavalla ajatteleva ja toimiva voimia, havainnointikykyä ja itsereflektiota, joka ei suinkaan ole aina onnistunut. Mutta sitä ihmisyyttä epätäydellisyydessään on. Sen tietämistä, ettei voi tietää. Suurista yrityksistäni huolimatta ylläpitää teoreettisissa osuuksissani yllä haavoittumattomuuden illuusiota ja hallintaa, raivaa illuusion alta haavoittuvuus tiensä prosessiini. Vaikka verhoaisin sen välillä akateemisiin fraaseihin, tulee se vääjäämättä koetuksi tämän sisäisen kamppailun kautta.

Tämän pitkän prosessin aikana olen kokenut itseni äärimmäisen haavoittuvaksi elämän tuomien haasteiden myötä. Elämän kolhut eivät perinteisesti näy tutkielmissa ja tämä elämästä etäännyttävän tutkimus- ja kirjoitustavan ihannointi voivat peittää taakseen olennaisia osia tutkijan subjektiivisuudesta ja siitä, miten elämässä tapahtuvat muutokset ja kolhut vaikuttavat tutkielmissa tehtäviin tulkintoihin ja valintoihin. Tutkielmani jotkin osat alueet ovat toisia vahvempia. Menetelmällinen osuuteni vei minut mukanaan ja sai minut pohtimaan syvällisesti menetelmiä ja tutkielman teon tapoja, kun taas teoriaosuuteni ei ole

herättänyt minussa yhtä suuria tunteita vaan se on tuskallisen matkan summa. Feministiseen tutkimussuuntaan kuuluu keskeneräisyyden sietäminen. Minä yritän omalla keskeneräisyydelläni haastaa totuttua ja havainnollistaa prosessia ja oppimistani.

8.1 Teoreettinen kontribuutio haavoittuvuuden etiikan tutkimukseen

Tällä tutkimuksella otan Erinn Gilsonista (2014) ja Judith Butlerista (2014) inspiroituneena osaa nousevaan haavoittuvuuden etiikan keskusteluun, jossa haavoittuvuus ymmärretään monimerkityksellisenä ja kaikille ihmisille yhteisenä autonomisena kokemuksena, jonka performointia sukupuolittuneet rakenteet rajaavat. Haavoittuvuuden etiikan tutkimus on uutta organisaatioetiikan kentällä ja tutkimukset ovat jääneet melko abstraktille tasolle, eikä haavoittuvuuden etiikasta juuri löydy empiirisiä esimerkkejä. Adamsiin ym. (2013) ja Ellisiin (2011) nojaava evokatiivinen autoetnografinen tutkimukseni liike-elämän kontekstista tuo haavoittuvuuden etiikan keskusteluun empiirisen esimerkin siitä, kuinka haavoittuvuus on vääjäämätöntä kilpailullisimmassakin organisaatioissa. Tutkimukseni tuo samaistuttavalla tavalla esiin sen, miten haavoittuvuus tulee koetuksi ja eletyksi.

Tutkimustulokseni ydin on, että haavoittuvuus on vääjäämätöntä. Se tulee näkyväksi vinjeteissäni piilotettuna haavoittuvuuden illuusioon, vastustamisena ja haavoittuvuuden tekemisen, kuten itkemisen kautta. Läpi tutkielmani kulkeva argumentti haavoittuvuuden vääjäämättömyydestä vahvistaa näkökulmaa haavoittuvuuden ontologisuudesta. Vaikka haavoittuvuus on vääjäämätöntä, ei se ole kaikille sama, vaan muotoutuu yhtä ainutlaatuisiksi sosio-kulttuurisessa kontekstissa.

On mielestäni tutkimuksellisesti merkityksellistä tarttua niihin arkisiin haavoittuvuuden hetkiin, joihin lukijan on helppo samaistua. Niitä monelle samaistuttavia hetkiä, joissa joudun pidättelemään kyyneliäni tai häpeämään kehoani siitä pelosta, että tulen leimatuksi heikoksi. Tai puolestaan empaattisiin ja aitoihin kohtaamisen hetkiin, joissa koen tulevani kuulluksi työyhteisössä. Nämä arkiset hetket ja niihin samaistuminen auttavat tuomaan ymmärrettävästi esiin ja kriittisen tarkastelun alle sukupuolittuneet rakenteet ja ahtaat olemisen normit, jotka vaikuttavat meihin kaikkiin. Empiirinen esimerkki tuo esiin länsimaista maskuliinista hegemoniaa heijastavat organisaatiokulttuurin ihanteet, joissa

haavoittumattomuuden illuusiota ylläpidetään kehollisella ja materiaalisella tekemisellä. Omat kokemukseni liike-elämän kontekstista rikastavat haavoittuvuuden etiikan keskustelua tuomalla keskusteluun empiirisen esimerkin elämän nivoutumisesta työelämään sellaisessa kontekstissa, jossa haavoittumattomuuden illuusion ylläpitäminen merkityksellistyy markkinavetoisessa yhteiskunnassa menestymiseksi.

Koen tärkeänä feministisen tutkimuksen näkökulmasta, että niiden äänet tuodaan tutkimuskeskustelussa kuuluviin, jotka muutoin tulevat hiljennetyksi. Haastan omalla empiirisellä esimerkilläni haavoittuvuuden etiikan tutkijoita tuomaan keskusteluun haavoittuvuudesta myös niitä ääniä, joita ei perinteisesti mielletä haavoittuviksi. Moninaisten äänten kirjo ja monipuoliset empiiriset esimerkit lisäävät ymmärrystä haavoittuvuuden etiikasta ja vääjäämättömyydestä. Tutkimuskeskustelu tulisi mielestäni kehittyä nykyisestä normatiivisuuden vastustamisesta ja haavoittuvuuden dikotomisten merkitysten kritisoinnista haavoittuvuuden laajemmaksi ymmärrykseksi. Myös omassa tutkielmassani haavoittuvuuden dikotomiset merkitykset saavat suuremman huomion kuin toivoisin ja tarvitaankin mielestäni lisää empiirisiä esimerkkejä ja teorisointia, joka siirtää huomion haavoittuvuuden ymmärtämisen potentiaaliin.

Olen myös pohtinut, voisivatko nämä erilaiset ymmärrykset haavoittuvuudesta hyvinkin elää rinnakkain? Jos haavoittuvuus ymmärretään yksistään normatiivisena, aiheuttaa se ongelmia ihmisen toimijuuden ja haavoittuvuuden ymmärtämisen ja sitä myötä organisaatioelämän kannalta. Gilsonin (2014) teorisoima haavoittuvuuden etiikan näkökulma vaatii vielä empiiristä tutkimusta konkretisoituakseen, mutta ymmärryksen laajentumisen myötä voimme löytää inhimillisemmän näkökulman organisaatiokeskusteluun ja päätöksentekoon.

Pohdin, että haavoittuvuuden etiikan viitekehystä voisi hyödyntää moninaisuuden ymmärtämiseen myös kulttuurin- ja sukupuolentutkimuksessa. Haavoittuvuuden monimerkityksellisyyden ja vääjäämättömyyden ymmärtäminen liittyy erilaisten kulttuuristen taustojen ja olemisten tapojen hyväksyntään. Haavoittuvuuden ymmärtäminen kaikille ihmisille yhteisenä tuoda tutkimuskentälle uutta keskustelua perinteisesti haavoittuvaksi määriteltyjen ryhmien toimijuuden mahdollistamiseksi.

Haavoittuvuuden tutkiminen on tunteellista ja vaikeaa. Haavoittuvuus voi olla uinunut piilossa tutkimuskeskusteluista monimerkityksellisyyden ja epäselvyyden (Mackenzie ym. 2013, 3) takia, jotka paitsi kuvaavat hyvin siihen liitettäviä merkityksiä, myös tekevät siihen tarttumisesta haastavaa. Haavoittuvuuden kokemukseen liittyy dikotomisten merkitysten ja

vahvojen mielikuvien takia kokijana vaikeitakin tunteita. Haavoittuvuuden kokemus tuli omalla kohdallani näkyviin arvoristiriidan hetkissä, joista puhuminen ja kirjoittaminen ovat vaatineet itseni haastamista ja epävarmuuden sietämistä osana graduprosessia. Haavoittuvuuden kokemukseen liittyy myös häpeää ja kysymyksiä siitä, onko oma kokemus oikeutettu. Haavoittuvuuden tutkiminen vaatiikin omaan kokemukseeni perustuen sensitiivisyyttä ja halua ymmärtää hienovaraisia merkityseroja.

Toivon, että tutkielmani ja kokemukseni empiirisenä esimerkkinä rohkaisee myös muita gradun tekijöitä tarttumaan laajemmin aiheisiin haavoittuvuuden illuusion purkamiseksi ja monimerkityksellisemmän käsityksen muodostamiseksi kaikille ihmisille yhteisestä haavoittuvuudesta. Näin tuoreessa tutkimuskeskustelussa on paljon potentiaalia ja uusia katsantokantoja tarkasteltavaksi myös gradututkielman tekijälle.

8.2 Menetelmällinen kontribuutio

Menetelmätasolla tutkielmani onnistuu haastamaan akateemisia kirjoittamisen normistoja. Haavoittuva kirjoittaminen tuo evokatiivisen autoetnografian menetelmään syvemmän kerroksen, jossa menetelmän evokatiivisuus ei rajoitu aineiston tarkastelulle vaan läpi tutkielman kulkevalle oman haavoittuvuuteni esiin tuomiselle. Toivon, että epätäydellinen, mutta suurella sydämellä sisintäni kaivellen tehty tutkimus rohkaisee jotakuta muutakin graduntekijää tarttumaan erilaiseen kirjoittamisen tapaan. Haavoittuvasta positiosta kirjoitan koettavaksi paitsi arvoristiriidan kokemukseni organisaatiossa, myös epävarmuuteni aloittelevana tutkijana. Haavoittuvasta positiosta kirjoittaminen on tuonut prosessista esiin asioita, joita en varmasti olisi tuonut esiin, saati käsitellyt perinteisemmällä kirjoittamisen tavalla. Rohkaistuminen kirjoittamaan on antanut minulle rohkeutta myös kokemuksieni syvempään ja elävämpään kuvaamiseen tavalla, josta on syntynyt myös samaistuttava empiirinen aineisto. Ajattelen haavoittuvuuden näkyväksi tekemisen, haavoittuvasta positiosta kirjoittamisen ikään kuin toisten armoille heittäytymisenä, peloissani mutta luottavaisena sen suhteen, että olen tehnyt oikean valinnan. Haavoittuvuuden tekeminen ei jätä tilaa performanssille siitä, että työmme tai opintomme ovat meistä jotenkin erillistä ja arvosteltavissa muusta maailmasta irrallisena.

Tutkimuksen aikajänne ulottuu aina vuodesta 2018 vuoteen 2022. Se on ihannetta pidempi aikajänne pro gradu -tutkielmalle ja ihannemaailmassa tilanne olisi ollut toinen. Maailma kuitenkin on kaukana ideaalista. Prosessin aikana olen joutunut lomautetuksi, käsitellyt puolisoni sairautta ja menettänyt mummoni. Kokenut itseni äärimmäisen haavoittuvaksi ja joutunut välillä jättämään graduni pöytälaatikkoon vaan selvittääkseni elämässä eteen tulevista kolhuista ja töistä. Kaikki asioita, joita moni opiskelija joutuu elämässään ja gradua tehdessään kokemaan. Iloa, surua ja haasteita. Nämä vain eivät näy tutkielmissa. Olen jättänyt aineistooni tarkoituksellisesti eroavaisuuksia tämän oppimatkan konkretisoimiseksi. Osan vinjeteistä olen kirjoittanut aivan prosessini alussa, äärimmäisen epävarmana suunnasta, johon haluan lähteä ja siitä, miten kokemuksistani kertoisin. Sairaus-vinjetit on puolestaan monen kivuliaan muiston ja prosessin aikaansaannos. Tutkielmassani on virheitä.

Evokatiivisen autoetnografian kirjoittamisen haasteena ei ole niinkään ollut tekstin tuotto ja tyhjän paperin pelko, vaan tasapainoilu evokatiivisuuden ja henkilökohtaiseen ja tutkimuksellisuuden välillä. Välillä olen hukkunut tuntikausiksi kirjoittamaan omista kokemuksistani polveilevaa tekstiä, jonka olen jälkepäin huomannut karanneen täysin varsinaisen tutkimusaiheen ulkopuolelle. Olen kirjoittanut koronaviruksesta ja USA:n presidentti Trumpista, kummityöstäni ja äidistäni. Sinänsä näennäisesti tutkimusaiheesta irralliset huomioiden kautta on mielestäni nähtävissä evokatiivisen autoetnografian hyöty organisaatiotutkimukseen. Ei ole merkityksetöntä millaisesta ympäristöstä minä tutkijana tulen ja minkälaiset asiat vaikuttavat organisaatiokulttuurien muodostumiseen. Organisaatiot eivät ole olemassa ympäristöstä ja yhteiskunnasta erillisessä kuplassa. Jopa sinänsä kaukainen asia kuin USA:n presidentti vaikuttaa merkityksiin siitä, minkälainen on hyvä johtaja ja miten meidän tulee suhtautua haavoittuvuuteen.

Autoetnografian haaste on erottaa milloin kyse on kokemuksen kulttuurisesta kontekstista ja kuinka usein esimerkiksi esihenkilö-alaisuudesta. Esihenkilö ei välttämättä heijasta toiminnassaan pelkästään organisaation kulttuuria ja arvoja vaan myös omia arvojaan. Vaikka johtajan ajatellaan voivan vaikuttaa toimintaansa ja olevan organisaation kuva, on kyse kuitenkin ihmisen kompleksisesta kokonaisuudesta, johon vaikuttavat myös menneisyyden johtamiskokemukset, arvot ja näkökulmat.

Menetelmällisesti evokatiivinen autoetnografia luo mielestäni monipuolista tietoa ihmisyydestä ja olen sen avulla syvällisesti pohtimalla pystynyt sitomaan omat kokemukseni kulttuuriseen kontekstiin. Autoetnografeja syytetään toisinaan tutkimuksen

epäluotettavuudesta ja tutkimusmenetelmän eettisyyttä kyseenalaistetaan, kun kokemuksissa kirjoitetaan myös muista ihmisistä, jotka ovat olleet läsnä tapahtumissa. Väitän kuitenkin, että perinteisempiä tutkimusmenetelmiä käyttämällä eettinen pohdintani olisi jäänyt huomattavasti kevyemmäksi kuin tarkastellessani haavoittuvuutta autoetnografisin menetelmin. Koska autoetnografit joutuvat vastaamaan huoleen tutkimuksen eettisyydestä, uskon että monet autoetnografiset tutkielmissa on tehty erittäin perusteltuja eettisiä valintoja jo senkin takia, että itsereflektio ja kriittisyyskin ovat keskeinen osa autoetnografian tekemistä. Tokikaan tämä ei tarkoita, että jokainen autoetnografisella tutkimusmenetelmällä tutkiva voisi yltää taatusti erinomaiseen eettiseen pohdintaan, mutta menetelmä tarjoaa ainekset eettisten valintojen monipuoliselle tarkastelulle. Tutkielmani tarjoaakin yhden esimerkin evokatiivisen autoetnografian toteuttamisesta ja aineiston kirjoittamisesta faktion keinoin.

Erilaisen kirjoittamisen tavalla myös haastan perinteistä akateemista ajattelutapaa siitä, että vain ajatusprosessin lopputuloksen aukikirjoittaminen on uskottava gradu. Epävarmuuden ja heikkojen hetkien reflektointi osana lopullista gradututkielmaa ei tee ajatusprosessin lopputuloksesta ja gradututkielmasta sen vähempiarvoisempaa kuin tutkielma, jossa prosessin sotkuisemmat ja epävarmemmat hetket jätetään kertomatta. Päinvastoin, evokatiivisen autoetnografian hengessä subjektiivisuus ja tunteeni prosessista ovat merkityksellisiä lopputuloksen kannalta. Tutkimukseni tuottaa uudenlaista ymmärrystä gradututkielman tekemisestä ja toivon, että menetelmälliset valintani tekevät kanssaopiskelijoille nähdyn tutkimusprosessin epävarmojen hetkien tavallisuuden. Kuinka monta gradua jää viimeistelemättä, kun paineet täydellisestä gradututkimuksesta, täydellisestä akateemisesta tutkimuksesta ovat niin kovat?

Evokatiivinen autoetnografia yhdistettynä haavoittuvasta positiosta kirjoittamiseen on erilainen menetelmä organisaatiotutkimuksen piiriin kuuluvan gradun kirjoittamiseen. Akateemisten normistot ohjaavat gradun tekoa, mutta siihen mielikuvaan millainen on hyvä gradu, liittyy konkreettisten ohjeiden lisäksi runsaasti sukupuolittuneita, ahtaita käsityksiä. Tieteellisen kirjoittamisen menetelmät korostavat objektiivisuutta ja kirjoitustapaa, joka esittää työssä lopputuloksen, ei varsinaista prosessia ja siihen liittyneitä epävarmuuksia tai tunteita, jotka voivat olla merkityksellisiä tehtäessä tutkimusta ihmisiin liittyvistä aiheista. Vaikka laadullisissa tutkimusmenetelmissä usein korostetaan reflektiota omien mielipiteiden, tutkimuskirjallisuuden ja aineiston välillä, ei itsereflektio ulotu itse tutkimuksen tekemisen prosessiin. Paine erehtymättömän, objektiivisen ja varman tutkijan

esittämisestä opinnäytettä tehdessä on samanlaista maskuliiniseen hegemoniaan pohjautuvaa haavoittumattomuuden illuusiota kuin organisaatiokontekstissa esittämäni loputtoman pystyvä asiantuntija.

Monet tutkimusmenetelmät tukevat sukupuolittuneita akateemisia ihanteita, joissa prosessi etenee lineaarisesti ja tehokkaasti kohti toivottua lopputulosta, tuloksia ja julkaisua. Markkinavetoinen yhteiskunta ohjaa meitä optimoimaan aikaamme, ottamaan käyttöön menetelmät, joilla saamme mahdollisimman paljon irti mahdollisimman lyhyessä ajassa. Kuten olen luvussa *“kehollinen kirjoittaminen”* kertonut, ovat ohjeet ja normit sellaisia, jotka eivät aina tuota toivottua lopputulosta. Pomodoro-tekniikalla tauotettu gradun teko kirjastossa voi toimia tietynlaisiin menetelmiin, mutta etsiessäni tietoa ja ymmärrystä ihmisyydestä vie tehokkuuden tavoittelu syvyyttä pohdiskelulta. Haavoittuva kirjoittamisen tapa haastaa akateemisen tutkimuksen maskuliiniset normit gradun tekemisestä lineaarisena prosessina. Kuinka moni gradun tekijä on valmis tutkija? Jokainen gradu on harjoitus, opinnäyte, joka avaa mahdollisuuden tutkiskella opittua, epävarmuuksia ja onnistumisia. Jos asioita tehdään vuosikymmen toisensa jälkeen samalla tavalla, kuinka voidaan ajatella syntyvän mitään uutta?

Erilainen kirjoittamisen tapa mahdollistaa erilaisten tutkimustulosten syntymisen ja monipuolisemman ymmärryksen organisaatioihin ja ihmisiin. Itsereflektiota on vaikea kellottaa ja monet oivallukset tulevat pyytämättä. Hieman hidastamalla olen itse löytänyt rohkeutta syventää omia evokatiivisia vinjettejäni, tutkiskellut omia tuntemuksiani ja karannut ajassa taaksepäin menneiden muisteluun. Lisätäksemme ymmärrystä ihmisyydestä ja organisaatioista tulisi siirtyä vauhdista ja normeista syvällisempään pohdintaan ja problematisointiin.

8.3 Liikkeenjohdolliset merkitykset HR-käytäntöihin

Tutkielmassani kritisoin länsimaista organisaatiokulttuuria, joka asettaa ihmiset eriarvoiseen asemaan riippuen siitä, kuinka hyvin he onnistuvat performoimaan ja elämään todeksi haavoittumattomuuden illuusiota. Koska ihmiset haavoittuvuus on jokaiselle yhteistä ja nivoutuu jokaisen elämään, ajaa tämä ihmiset jahtaamaan mahdotonta. Epätoivoinen yritys pitää kiinni haavoittumattomuuden illuusiosta johtaa väsymiseen, konflikteihin ja

pahoinvointiin yhteiskunnassa. Vaikka haluaisinkin haastaa käsityksen jatkuvasta voitontavoittelusta, ei tämän tutkielman tarkoitus ole ensisijaisesti markkinatalouden kritisointi vaan tarjota erilaisia käsityksiä länsimaisessa yhteiskunnassa navigointiin.

Haastan käsityksen siitä, etteikö liiketaloudellisesti kannattavaa toimintaa voisi tehdä myös ilman jatkuvaa haavoittumattomuuden illuusion ylläpitämistä. Koronapandemia on tuonut ihmisen kehon haavoittuvuuden pysäyttävällä tavalla osaksi jokaisen arkeen ja se on aiheuttanut valtavia toimintatapojen muutoksia liike-elämän organisaatioissa, jotka ovat pakon edessä joutuneet hyväksymään kaikille ihmisille yhteisen haavoittuvuuden ja elämän vääjäämättömän nivoutumisen työelämään. Asiantuntijaorganisaatiot ovat joutuneet tarkastelemaan työtapoja ja sitä, miten työntekijät pysyvät terveinä ja jaksavat. Tämä muutos on lisännyt organisaatioissa ymmärrystä ihmisten erilaisista tarpeista ja tämä on täydellinen aika haastaa liike-elämän organisaatioiden arvoja ja oletuksia. Haavoittuvuuden vääjäämättömyyden tunnistaminen ja hyväksyminen osana inhimillisyyttä avaa ymmärrystä eettisemmälle toiminnalle organisaatioissa. Erilaisten ihmisten ja olemisen tapojen tunnustaminen yhtä arvokkaina vapauttaa ja lisää yksilöiden hyvinvointia yhteiskunnassa ja organisaatioissa. Kuten olen tutkielmassani osoittanut, tämä jatkuva taistelu oman haavoittuvuuden peittämiseksi ja haavoittumattomuuden illuusion ylläpitämiseksi on vaatinut minulta energiaa. Haavoittuvuus, empaattisuus ja avoimuus eivät ole ristiriidassa toimivan organisaation kanssa. Koska haavoittuvuus on vääjäämätöntä, tulee se ennemmin tai myöhemmin eleyksi kovimmissakin organisaatioissa. Ymmärrys haavoittuvuudesta vääjäämättömänä lisää merkityksiä erityisesti ihmisten johtamiseen ja voi auttaa empaattisemman johtamiskulttuurin luomiseen organisaatioon. Haavoittuvuuden tunnustaminen ja sanoittaminen tekevät sen nähyksi ja se voi lisätä työhyvinvointia.

Jos liikkeenjohto sulkee silmänsä haavoittuvuudelta, myös tarpeelliset keskustelut elämän sotkuisuudesta ja fyysisyydestä voivat jäädä käymättä. Erilaiset ruumiilliset vaivat selkäongemista ja suolistosairauksista mielenterveysongelmiin ja kuolemaan asti nivoutuvat organisaatioihin ihmisten mukana, halusimme tai emme. Loputon illuusio haavoittumattomuudesta estää organisaatioita kohtaamasta arkisella tasolla ihmiselämän rajoitteita, jotka määrittävät jokaista tavalla tai toisella ja vaikuttavat niin kovin peräänkuulutettuun suorituskykyyn. Tämä asioiden näkymättömyys ja kohtaamattomuus estää sellaisten aitojen ja arkipäiväisten sosiokulttuuristen ja materiaalisten ratkaisujen löytämisen organisaatioissa, jotka tukevat haavoittuvuuden ymmärrystä ja ihmisiä työssään.

Koska olen käsitellyt arvoriistiriidan kokemuksiani organisaatiokontekstissa, voi kokemuksistani ja tulkinnoistani johtaa myös kysymyksiä ja uusia ajatuksia henkilöstöhallinnollisiin käytäntöihin ja käytännön johtamiskeskusteluihin. Koska olen työskennellyt rekrytointialalla, ovat kysymykset moninaisuudesta rekrytoinnissa ja moninaisuudesta organisaatioelämässä minulle tuttuja. Haavoittuvuuden etiikassa onkin löydettävissä liikkeenjohdollisesta näkökulmasta yhteys moninaisuuden johtamiseen. Kulttuurin ja sukupuolentutkimus on osoittanut että moninaisuuden johtaminen ja erilaisista ihmisistä koostuva työyhteisö voivat edistää organisaation suorituskykyä, parantaa päätöksentekoa ja luoda uusia innovaatioita (Pors 2019, 43; Kuna & Ravid 2019, 199) On kuitenkin eri asia edistää erilaisia olemisen tapoja organisaatiossa ja palkata moninaisia ihmisiä heidän osaamisensa takia kuin rekrytoida organisaatioon moninaisuuden nimissä demografisiin tekijöihin perustuen erilaisia ihmisiä luomaan innovaatioita valtaapitävän, maskuliinisen ihanteen mukaisen päätöksenteon prosesseihin. (Kuna & Ravid 2019, 199).

Organisaation rakenteiden ja ihanteiden tarkastelu kriittisin silmin ja haavoittuvuuden vääjäämättömyyden tunnistaminen voivat auttaa ihmisiä voimaan hyvin ja menestymään työurallaan osaamisensa riippumatta heidän demografisista tekijöistään. Keho ja kehon toimimattomuus maskuliinisen ihanteen mukaisella tavalla voi johtaa esimerkiksi sellaisiin rekrytointipäätöksiin, joita eivät ohjaa yksilön osaaminen ja toimijuus vaan sukupuolittunut merkitys haavoittuvuudesta tai esimerkiksi etnisestä ryhmästä. Haavoittuvuuden monimerkityksellisyyden ymmärtäminen osana johtamista voi auttaa erilaisista luokitteluista kohti moninaisia työnteon ja olemisen tapoja organisaatiossa. Pelkästään demografisiin tekijöihin keskittyminen organisaatiossa lisää eroa oikeanlaisen ja "toisenlaisen" olemisen tavan välillä, eikä auta purkamaan sukupuolittuneita rakenteita, jotka korostavat ehdasta olemiseen tapaa.

Haluan herättää kysymyksen siitä, minkälainen olisi sellainen organisaatio, jossa haavoittuvuuden vääjäämättömyyttä ja kokemuksen monimerkityksellisyyttä ymmärretään? Uskon, että käytännön hyöty haavoittuvuuden monimerkityksellisyyden ymmärtämisessä organisaatiossa voisi näyttäytyä monin tavoin. Koska haavoittuvuus avaa mahdollisuuden eettiselle vastineelle, voidaan organisaatiossa luoda joustavia käytäntöjä ja sellaisia materiaalisia tiloja aidolle kohtaamiselle, jotka kutsuvat pysähtymään ja rauhoittumaan. Yhteisöä voidaan kannustaa jatkuvan tehokkuuden sijaan pysähtymään ja kohtaamaan kollegat avoimesti ja kiireettä. Erilaiset merkitykset haavoittuvuudesta auttavat muodostamaan syvempää ymmärrystä monimutkaisista sosio-kulttuurisista rakenteista, joita

näkyväksi tekemällä ja kriittisesti tarkastelemalla voidaan organisaatioihin luoda herkkyyttä eettisesti vaikeiden tilanteiden kohtaamiselle. Psykologisesti turvallisessa työyhteisössä myös normista poikkeavien ideoiden esittäminen on mahdollista. Avoin, empaattinen työyhteisö voi mahdollistaa hyvinvoinnin ja haavoittuvuuden tekemisen, kun moninaiset kehot ja olemisen tavat tunnustetaan yhtä arvokkaina.

Haavoittuvuutta ei tule kuitenkaan käsitellä henkilöstöjohtamisen näkökulmasta kriittikittömästi. Haavoittuvuutensa paljastava ihminen ei pakene haavoittumattomuuden illuusion tai ammattiroolin taakse. Haavoittumattomuuden illuusion takana voi kyteä monenlaisia tunteita, kuten osoitin kokemuksieni kautta. Oma suruni oli niin vahva, että sen piilottaminen oli mahdotonta mutta koska haavoittuvuuden kokemus on subjektiivinen, voi joku muu henkilö onnistua pitämään sisällään vahvojakin tunteita, jotka voivat purkautua epäreilusti muille työyhteisön jäsenille. Monenlaisten olemisen tapojen hyväksymisen ei tarvitse tarkoittaa sääntöjen puuttumista, kaikenlaisen käytöksen olevan suotavaa tai esimerkiksi työsopimuksesta yksipuolista poikkeamista haavoittuvuuteen vedoten. Haavoittuvuuden tekemistä on mahdollista käyttää myös manipulatiivisesti sympatian hakemiseen tai muiden työyhteisön jäsenten kuormittamiseen omilla tunteilla tilanteissa, joissa esimerkiksi työpsykologin apu on paikallaan.

Haavoittuvuus rakentuu suhteessa muihin ihmisiin ja kulttuuriin (Gilson 2014, 145). Esimerkiksi fyysisen vamman omaavien ihmisten on mahdotonta piiloutua sellaisen haavoittumattomuuden illuusion taakse, johon haavoittuvuus yleensä verhotaan. Tämä voi asettaa heidät sukupuolittuneesti rakentuneessa organisaatiokulttuurissa sellaiseen asemaan, että heidän toimijuuttaan ja kykenevyyttään on helpompi kyseenalaistaa. On liikkeenjohdollisesti tärkeää tunnistaa ja tunnustaa moninaisten kehojen potentiaali ja varmistaa, että yritysten toiminta tiloista lähtien tekee erilaiset olemisen tavat mahdolliseksi. Tunnustaessaan ihmisille yhteisen haavoittuvuuden ei riitä, että organisaatiossa ajatellaan, että riittää että esimerkiksi rakennusten esteellisyssäädökset täytetään. Haastan liikkeenjohtoa tarkastelemaan myös tilallisuutta ja materiaalisuutta kunnianhimoisesti. Kuten vinjeteissäni näkyy, tilat ja materia viestivät organisaatiossa sitä, mitä ihannoidaan. Organisaatiossa voitaisiin pohtia, rakennetaanko tiloja kontrollin, tehokkuuden vai esimerkiksi hyvinvoinnin näkökulmasta? Ketkä tilallisilla ratkaisuilla toivotetaan tervetulleeksi tilaan ja minkälaiseen toimintaan tila kannustaa?

Avoimuutta ja avokonttoreita on esitetty ratkaisuna organisaatioiden hierarkisuuteen, mutta avokonttoreiden myötä esiin ovat nousseet muut työntekijöihin kohdistuvat eriarvoistavat ilmiöt ja sellaiset kontrollin muodot, jotka piilotetaan avoimuuden ideologian taakse (Kinnunen 2017, 122). Vaikkakin avoimuus ja matalahierarkisuus ovatkin mielestäni sinällään tavoiteltavia, tuo analyysini näkyväksi problematiikan, joka kytkeytyy avoimuuden ideologiaan. Maskuliinisuuden ihanne korostaa pystyvyyttä korostavassa kulttuurissa keskeytyksetöntä normiston mukaista ruumiillisuuden hallintaa. Näennäinen tilallinen vapaus asettaa työntekijän tilanteeseen, jossa ruumis ja maskuliinisen normin mukainen haavoittumattomuuden illuusion esittäminen on jatkuvasti estradilla ja vastuu normin mukaisesta käytöksestä yksilöllä. Kontrollioiva katse on läsnä avokonttorin joka hetkessä. Erilaiset keholliset haavoittuvuuden ilmentymät, kuten vanheneminen, liikuntakyvyttömyys ja hyvin yleiset krooniset sairaudet, kuten ärtyneen suolen oireyhtymä ovat avokonttorissa jatkuvan katseen alla. Organisaatioiden tulisi jo tiloja rakentaessaan ja valitessaan kiinnittää huomiota asioihin, jotka mahdollistavat haavoittuvuuden tekemisen organisaatiossa tavalla, joka ei aseta organisaation jäseniä eriarvoiseen asemaan ja haavoittuvuuden tekemistä jatkuvan negatiivisen arvioinnin kohteeksi. HR-käytäntöjen ja hyvinvoinnin näkökulmasta tilalliset ratkaisut ovat merkityksellisiä, koska ne mahdollistavat ja rajoittavat inhimillistä toimintaa organisaatiossa.

Tämä tutkimus sijoittuu aikaan ennen koronaviruksen tuomaa murrosta, jossa iso osa asiantuntijaorganisaatioista siirtyi kertaheitolla osittain tai kokonaan etätyöhön. Tämän murroksen pysyvyys näkyy vasta jonkin ajan päästä, mutta etätyö tuo organisaatioelämään ja haavoittuvuuden performointiin uuden ulottuvuuden. Etätyössä työnantajan kontrolli fyysis-materiaaliseen työnteen tilaan muuttuu ja haavoittumattomuuden illuusion ylläpitäminen sosiaalisen kontrollin avulla voi muuttaa muotoaan. Haavoittuvuuden merkityksellistyminen etätyössä voisi olla antoisa uusi jatkotutkimuksen aihe, joka toisi paitsi lisää empiirisiä esimerkkejä ja näkökulmia haavoittuvuuden etiikan tutkimuskeskusteluun, mutta tutkimus voisi luoda murroksen ajankohtaisuuden takia uudenlaista tietoa organisaatioarkeen ja johtamiseen.

Voisiko haavoittuvuudesta kirjoittaa positiivisten kokemusten kautta? Voisiko se tuoda empiriaa organisaatiotutkimukseen siitä, kuinka haavoittuvuuden hyväksymällä ihmiset voivat paremmin, tulevat hyväksytyksi ja kokevat oikeudenmukaisuutta ja kuuluvuutta työyhteisöön? Kuten Bochner ja Ellis (2016b, 70) sanovat autoetnografian tarkoituksena on tragedian kautta herättää ihmisessä sympatian tunteita, huolta toisen hyvinvoinnista, kuten

meidän tulisi työyhteisössä olla kiinnostuneita toistemme hyvinvoinnista. Hyvinvointia tuskin on olemassa ellemme jätä tilaa myös vaikeiden asioiden todentamiselle ja käsittelemiselle. Hyvinvointi ja suoriutuminen eivät ole toistensa vastakohtia, vaan päinvastoin, suoriutua ei voi kovin pitkään ilman hyvinvointia. Siksi kaikkien hyvinvointi on kaikkien yhteinen asia, jonka tulisi olla nivoutuneena paitsi HR-käytäntöihin, myös organisaatiokulttuuriin.

8.4 Lopuksi: Onko uskaltamista ilman haavoittuvuutta?

Tutkielmani palautus lähenee ja mielessäni vierähtää epä mukava tunne kun tiedän, etten ole pystynyt huomioimaan jokaista kirjoitusvirhettäni. Tutkielmani julkaiseminen tuntuu merkitykselliseltä, mutta samalla mielessäni jäytää kysymys: Uskallanko levittää haavoittuvuuteni koko maailman nähtäville kirjoittamieni epätäydellisten sanojen muodossa?

Mutta samalla kun kysyn nyt tutkielman lopussa itseltäni ja sinulta, kuka tätä tekstiä luetkaan: Mitä aitoa tai kiinnostavaa on haavoittumattomuuden illuusiossa, tutkielman kontekstissa virheettömyyden panssarissa, joka ei paljasta mitään ihmisestä sen alla? Haavoittuvuus vääjäämättömydessään on ihmisyyttä, eikä haavoittuva ihminen voi ikinä mahtua siihen haavoittumattomuuden ankaraan normiin, joka tuo monelle tuskaa ja joka palvelee vain harvaa.

Koska normit vahvistuvat toisintamalla, jokainen haavoittuva teko rikkoo haavoittumattomuuden illuusiota. Se, että minä uskaltaudun olemaan haavoittuvainen opintojeni tärkeimmältä tuntuvassa hetkessä, tekee osaltaan pienen loven akateemisen maailman haavoittuvuuden illuusioon.

Usein haavoittumattomuus mielletään vahvuutena ja pystymisenä, mutta onko uskallusta ilman haavoittuvuutta? Ideaalia elämällä ei tarvitse uskaltaa mitään, koska uskallus vaatii toteutuakseen itsensä alttiiksi laittamisen. Ideaalia noudattamalla tallaa jo muiden tekemää polkua, josta osaa odottaa mitä on tulossa. Uskallus on mahdollista vasta kun avaa itsensä haavoittuvana maailmalle ja luottaa siihen, että vaikka edessä ei ole valmista mallia mitä

tavoitella, voi edessä silti olla hyviä asioita. Minä päätän nyt vailla takeita lopputuloksesta uskaltautua julkaisemaan haavani koettavaksi.

Mihin sinä uskaltaudut seuraavaksi?

LÄHTEET

- Adams, T. E. (2008). A Review of Narrative Ethics. *Qualitative Inquiry*, 14(2), 175-194.
- Adams, T. E., Holman Jones, S. ja Ellis, C. (2021). *Handbook of Autoethnography*,
- Alexander, B. K., Moreira, C. & Kumar, H. S. (2012). Resisting (Resistance) Stories: A Tri-autoethnographic Exploration of Father Narratives Across Shades of Difference. *Qualitative Inquiry*, 18(2), 121–133.
- Alvesson, M. (2003). Methodology for close up studies – struggling with closeness and closure. *Higher Education*, 46(2), 167–193.
- Anderson, L. (2006). Analytic Autoethnography. *Journal of Contemporary Ethnography*, 35(4), 373–395.
- Anttila, E. (2020). Ihmis- ja oppimiskäsitteet taideopetuksessa. 6.1.Kehollinen käänne. *Teatterikorkeakoulun julkaisusarja 58*. Taideyliopiston teatterikorkeakoulu. Haettu 2.10.2020 sivulta: <https://disco.teak.fi/anttila/>.
- Bochner, A. P. (2017). Heart of the Matter: A Mini-Manifesto for Autoethnography. *International Review of Qualitative Research*, 10(1), 67–80.
- Bochner, A. P. & Ellis, C. (2016a). The ICQI and the Rise of Autoethnography: Solidarity Through Community. *International review of qualitative research*, 9(2), 208-217.
- Bochner, A. P. & Ellis, C. (2016b). *Evocative Autoethnography: Writing Lives and Telling Stories*. London: Routledge.
- Boncori, I. & Smith, C. (2019). I lost my baby today: Embodied writing and learning in organizations. *Management learning*, 50(1), 74–86.
- Bottner, T. (2019). Vulnerabling People: Dementia and the Making of Embodied Agency. *Suomen Antropologi: Journal of the Finnish Anthropological Society*, 43(3), 41-55.
- Brunila, K., Mertanen, K., Tiainen, K., Kurki, T., Masoud, A., Mäkelä, K., & Ikävalko, E. (2019). Vulnerabilizing Young People: Interrupting the ethos of vulnerability, the neoliberal rationality, and the precision education governance. *Suomen Antropologi: Journal of the Finnish Anthropological Society*, 43(3), 113-120.

- Burrow, S., Goldberg, L., Searle, J. & Aston, M. (2018). Vulnerability, Harm, and Compromised Ethics Revealed by the Experiences of Queer Birthing Women in Rural Healthcare. *Bioethical Inquiry*, 15, 511–524.
- Butler, J. (2014). Bodily vulnerability, coalitions, and street politics. *Critical Studies*, 37, 99-119.
- Butler, J. (2011). *Bodies That Matter: On the Discursive Limits of Sex*. Routledge Classics.
- Butler, J. (2004). Undoing gender. *Psychology Press*. Routledge.
- Dale, K. (2016). Building a Social Materiality: Spatial and Embodied Politics in Organizational Control. *Organization (London, England)*, 12(5), 649-678.
- Ellis, C., Adams, T. E. & Bochner, A. P. (2011). Autoethnography: An Overview. *Historical Social Research*, 36((4(138)), 273-290. Haettu: <http://www.jstor.org/stable/23032294>.
- Ellis, C. (1999). Heartful Autoethnography. *Qualitative Health Research*, 9(5), 669–683.
- Gilson, E. (2018). Beyond Bounded Selves and Places: The Relational Making of Vulnerability and Security. *Journal of the British Society for Phenomenology*, 49(3), 229-242.
- Gilson, E. (2014). *The Ethics of Vulnerability: A Feminist Analysis of Social Life and Practice*. Lontoo. Taylor & Francis Group.
- Haapakorpi, A., & Haapola, I. (2008). *Työn organisointi ja työhyvinvointi sosiaali- ja terveysalalla: esimerkkinä vanhusten kotihoito*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja: 35/2008. Työ- ja elinkeinoministeriö. Edita (jakaja).
- Heimonen, S., Sarvimäki, A., & Mäki-Petäjä-Leinonen, A. (2010). *Vanhuus ja Haavoittuvuus*. Helsinki: Edita.
- Helin, J. (2020). Temporality lost: A feminist invitation to vertical writing that shakes the ground. *Organization (London, England)*.
- Helin, J. (2018). Dream Writing: Writing Through Vulnerability. *Qualitative Inquiry*, 25(2), 95-99.
- Holma, A. (2014). *Järjestäjä*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Holma, A. (2020). *Kaikki elämästä(ni)*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

- Humphreys, M. (2016). Getting Personal: Reflexivity and Autoethnographic Vignettes. *Qualitative inquiry*, 11(6), 840-860.
- Jago, B. (2002). Chronicling an Academic Depression. *Journal of Contemporary Ethnography*, 31(6), 729–757.
- Johansson, J., Tienari, J., & Valtonen, A. (2017). The Body, Identity and Gender in Managerial Athleticism. *Human Relations*, 70(9), 1141-1167.
- Järvinen, P. (2018). *Ammatillinen käyttäytyminen: tie onnistumiseen*. Helsinki. Alma Talent.
- Järvinen, P. (2013). *Johdatko mielelläsi? Esimies ihmismielen ymmärtäjänä*. Helsinki. Alma Talent.
- Katila, S. (2019). The mothers in me. *Management Learning*, 50(1), 129–140.
- Kinnunen, M., Lempiäinen, K., & Peteri, V. (2017). Konttorista monitilatoimistoksi. Työn tilojen etnografinen analyysi. *Sosiologia: Westermarck-seuran julkaisu*, 54(2), 110-127.
- Kotler, P. & Armstrong, G. (2010). *Principles of marketing*. (13. uud.p.) Harlow. Pearson.
- Kuna, S. & Nadiv, R. (2019). *The Embodiment of Otherness: Deconstructing power relations between staffing agencies, diverse jobseekers, and organizations in the Israeli business sector*.
- Liu, H. & Pechenkina, E. (2016). Staying quiet or rocking the boat? An autoethnography of organisational visual white supremacy. *Equality, Diversity and Inclusion: An International Journal*, 35(3), 186-204.
- Lorvick, J., Comfort, M. L., Quinn, B., Krebs, C. & Krall, A. (2015). Heightened vulnerability associated with criminal justice involvement among women who use drugs. *Drug and Alcohol Dependence*, 146(1), 186-187.
- Ludwick, M., Murphy, S. & Sales, P. (2015). Savvy Sellers: Dealing Drugs, Doing Gender, and Doing Difference. *Substance Use & Misuse*, 50(6), 708-720.
- Luna, F. (2019) Identifying and evaluating layers of vulnerability – a way forward. *Developing World Bioethics*, 19(2), 86–95.
- Mackenzie, C. R., Dodds, S., Mackenzie, C. & Rogers, W. (2013). *Vulnerability: New Essays in Ethics and Feminist Philosophy*. Oxford University Press.

- Matthews, E. (2014). *The Philosophy of Merleau-Ponty*. Lontoo. Routledge.
- Merleau-Ponty, M. (2013). *Phenomenology of Perception*. Lontoo. Routledge.
- Page, T. (2017). Vulnerable writing as a feminist methodological practice. *Feminist Review*, 115(1), 13-29.
- Pearce, M. E., Blair, A. H., Teegee, M., Pan, S. W., Thomas, V., Zhang, H. & Spittal, P. M. (2015). The Cedar Project: Historical trauma and vulnerability to sexual assault among young aboriginal women who use illicit drugs in two Canadian cities. *Violence Against Women*, 21(3), 313–329.
- Pors, J. G. (2018). *The Political and Ethical Potential of Affective Resonance Between Bodies*.
- Puig de la Bellacasa, M. (2017). *Matters of Care: Speculative Ethics in More than Human Worlds*.
- Puig de la Bellacasa, M. (2015). Making Time for Soil: Technoscientific Futurity and the Pace of Care. *Social Studies of Science*, 45(5), 691-716.
- Pullen, A. (2018). Writing as Labiaplasty. *Organization (London, England)*, 25(1), 123-130.
- Rannikko, P. (2012). Susien suojelun tragedia. Autoetnografinen tutkimus salametsästyksen paikallisesta hyväksyttävyydestä. *Alue ja Ympäristö*, 41(2), 70–80.
- Rantala, O. & Valtonen, A. (2014). A rhythmanalysis of touristic sleep in nature. *Annals of tourism research*, 47, 18-30.
- Re, L. (2020). Vulnerability, Care and the Constitutional State. *Revista de Estudos Constitucionais, Hermenêutica e Teoria do Direito*, 11(3), 314-326.
- Sarvimäki, A., Stenbock-Hult, B. & Heimonen, S. (2010). Ikääntyminen ja mielen haavoittuvuus: Haavoittuvuus riskinä ja voimavarana. *Gerontologia: Kasvun ja vanhenemisen tutkijat ry:n julkaisu*, 24(2), 4.
- Sheets-Johnstone, M. (2009). *The corporeal turn: An interdisciplinary reader*.
- Shenkman, G.; Shrira, A.; Ifrah, K. & Shmotkin, D. (2018). Interpersonal vulnerability among offspring of Holocaust survivors gay men and its association with depressive symptoms and life satisfaction. *Psychiatry Research*, 259, 89-94.

- Spry, T. (2016). *Body, Paper, Stage: Writing and Performing Autoethnography*.
- Spry, T. (2001). Performing Autoethnography: An Embodied Methodological Praxis. *Qualitative Inquiry*, 7(6), 706-732.
- Ståsett, S. J. (2007). The Ethics of Vulnerability, Social Inclusion and Social Capital. *Forum for Development Studies*, 34(1), 45-62.
- Styhre, A. & Tienari, J. (2013). Self-reflexivity scrutinized: (pro-)feminist men learning that gender matters. *Equality, Diversity and Inclusion: An International Journal*, 32(2), 195-210.
- Sudenkaarne, T. (2019). Queering Vulnerability: A Layered Bioethical Approach. *Suomen antropologi : Suomen Antropologisen Seuran julkaisu*, 43(3), 73-90.
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. (2020). *Sukupuolten palkkaero*. Haettu 12.10.2020 sivulta: <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-tila/tyo-ja-toimeentulo/sukupuolten-palkkaero>.
- Tienari, J. (2019). One Flew over the Duck Pond: Autoethnography, Academic Identity, and Language. *Management Learning*, 50(5), 576–590.
- Tienari, J., Meriläinen, S., Holgersson, C. & Bendl, R. (2013). And then there are none: On the exclusion of women in processes of executive search. *Gender in management*, 28(1), 43-62.
- Tieteen termipankki. (2020). *Filosofia:normatiivinen etiikka*. Haettu 12.10.2020 sivulta: [https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:normatiivinen etiikka](https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:normatiivinen_etiikka).
- Tronto, J. C. (1998). An Ethic of Care. *Generations (San Francisco, California)*, 22(3), 15-20.
- Uotinen, J. (2010). Aistimuksellisuus, autoetnografia ja ruumiillinen tietäminen. *Elore*, 17(1).
- Vaittinen, T. (2015). The Power of the Vulnerable Body. *International Feminist Journal of Politics*, 17(1) 100-118.
- Valtonen, A., Meriläinen, S., Laine, P.-M., & Salmela-Leppänen, T. (2017). The knowing body as a floating body. *Management Learning*, 48(5), 520–534.
- Valtonen, A. (2013) Height matters: practicing consumer agency, gender, and body politics. *Consumption Markets & Culture*, 16(2), 196-221.

Zavattaro, S. M. (2011). An autoethnographic tale of image-generation tactics on employees. *Employee Responsibilities and Rights Journal*, 23(1), 1-16.